

Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

Institutionen för stad och land

DELAKTIGHET OCH EKOSYSTEMTJÄNSTER SOM UTGÅNGSPUNKTER FÖR EKEBYDALEN SOM LANDSKAPSPARK

SARA RYDEMAN OCH ELLINOR SCHARIN
EXAMENSARBETE FÖR YRKESEXAMEN PÅ LANDSKAPSARKITEKTPROGRAMMET
AVDELNINGEN FÖR LANDSKAPSARKITEKTUR, UPPSALA 2016

Sveriges lantbruksuniversitet
Fakulteten för naturresurser och jordbruksvetenskap
Institutionen för stad och land, avdelningen för landskapsarkitektur, Uppsala
Examensarbete för yrkesexamen på landskapsarkitekturprogrammet
EX0504 Självständigt arbete i landskapsarkitektur, 30 hp
Nivå: Avancerad A2E
© 2016 Sara Rydeman, rydeman.sara@gmail.com. Ellinor Scharin, ellinor.scharin@gmail.com
Titel på svenska: Delaktighet och ekosystemtjänster som utgångspunkter för Ekebydalen som landskapspark
Titel på engelska: Participation and ecosystem services as starting points for Ekebydalen as a landscape park
Handledare: Ulla Myhr, institutionen för stad och land
Examinator: Petter Åkerblom, institutionen för stad och land
Biträdande examinator: Maria Wisselgren, institutionen för stad och land
Omslagsbild: Foto över Ekebydalen. Foto: privat
Upphovsrätt: Samtliga bilder/foton/illustrationer/kartor i examensarbetet publiceras med tillstånd från upphovsman.
Om inget annat anges är författarna upphovsmän.
Nyckelord: Delaktighet, ekosystemtjänster, verktyg för inventering och analys av ekosystemtjänster
Keywords: Participation, ecosystem services, inventory and analysis tool for ecosystem services
Online publication of this work: <http://stud.epsilon.slu.se>

FÖRORD

I vårt kandidatarbete *Gräsrotsinitiativens roll i en hållbar omställning av lokalsamhället* undersökte vi potentialen i medborgarbaserade initiativ, vilket gav oss förståelse för vikten av platskunskap och delaktighet för lokal och global hållbarhet. Vi fick upp ögonen för betydelsen av delaktighet i landskapsarkitektens arbete, dock är det något som saknas inom utbildningen.

Vi bor båda på varsin sida om Ekebydalen och kände till stadsdelsutvecklingen som väntar Eriksberg. I september 2015 anordnade Uppsala kommun ett Öppet hus angående ett nytt planprogram för Eriksberg och Ekebydalen. Det var då vi såg möjligheten att ägna vårt examensarbete åt Ekebydalen och dess potential som landskapspark. Först och främst är vi tacksamma för att vår förfrågan om att ägna examensarbetet om Ekebydalen togs emot av Henrik Ljungman, landskapsarkitekt på Uppsala kommun, som vi haft kontinuerlig kontakt med under arbetet. Tack även till alla på Uppsala kommun som bemött våra frågor och vårt intresse för Ekebydalen och Arosparken, det har varit av stort värde att få ta del av processen kring ett aktuellt och omfattande projekt.

Tusen tack till er som gett oss er tid och era perspektiv genom intervjuer- Vilhelm Nilsson, Gustav Ahlford, Per G Berg och Bernt Englund. Det känns hoppfullt att se vilken konstruktiv kraft det finns i öppensinnade och kunniga pensionärer som Bernt Englund och Ingemund Hägg, engagerade i Karlsrogategruppen. Tack också alla som deltog en hel dag och bidrog med många idéer och intressanta diskussioner under workshopdagen.

Vi vill också ge ett stort tack till alla från allmänheten som engagerat sig i vårt examensarbete via vår delaktighetsprocess, det har varit mycket värdefullt och en förutsättning för att kunna genomföra arbetet på det sätt som vi velat. Att arbeta med delaktighet och ekosystemtjänster som utgångspunkter har bidragit till en verkligt givande arbetsgång som breddat vår syn på landskapsarkitektens roll och gång på gång påmint oss om varför delaktighet är viktigt. Tack till alla som svarat på enkäten, skrivit mail och tagit kontakt med oss för att bidra med era tankar, liksom spridit och delat information om vårt projekt via facebookgruppen *Tyck till om Ekebydalen*. Stort tack även till Tankesmedjan Grön Stad, framför allt Marcus Hedlund och Debora Arit, för ett givande samtal på Ekologiceentrum och för workshopen om Uppsalas grönplan. Tankesmedjan gör ett viktigt arbete för Uppsalas hållbarhet genom att skapa ett forum för dialog och lyfta frågan om stadens grönstruktur i en tid av förtätning.

Inte minst, tack till vår handledare Ulla Myhr som gett oss vägledning och konstruktiv kritik genom arbetet. Och såklart, alla nära, kära och studiekamrater som gjort denna sista termin till den bästa.

TACK!

Sara Rydeman och Ellinor Scharin

SUMMARY

BACKGROUND

Today over half of the world’s population is living in cities, and by the year 2050 the percentage is estimated to increase to 70 (WWF 2012). The world’s cities has a major and increasing role to play in tackling global issues, such as climate change and biodiversity loss. Urbanization and densification are causing an increasing pressure on the remaining green public spaces in cities, but as the population grows so does also the need for green spaces. Parks, urban nature and green structures are key assets for sustainable cities – they provide us with ecosystem services that are fundamental for our well-being and our cities’ sustainability, such as air and water purification, pollination, biodiversity, food production and protection against excessive heat and flooding.

Strategic densification can be one way to shape vibrant and diverse cities with convenient distances and efficient public transport. This strategy makes it possible for cities to grow without necessarily having to exploit large areas of arable land or nature, which is one of the cons of urban sprawl. However, rapid and non-strategic densification can also lead to a decrease of green urban spaces and infrastructures, and thereby a decrease in the ecosystem services that we are reliant on, such as storm water management, climate regulation and green public spaces for recreation and public health. Uppsala is a Swedish city that belongs to the Stockholm – Mälardalen region, which has the most rapid growth in Europe (Uppsala Kommun 2016a). Ekebydalen and Arosparken are two parks that together form Hågakilen, a green corridor that stretches from the city to the countryside and the nature reserve of Hågadalen.

THE SITE

Ekebydalen contains a field, meadows with grazing animals, allotments, nature like plantings, ponds and ditches with frogs, birds and insects and football grounds among other things. Arosparken is a green corridor that consists of lawns mainly used for soccer and other sorts of recreation, a passage of

trees and bushes and an avenue of maple trees. In Uppsala’s master plan, Ekebydalen and Arosparken are described as green spaces with high social and ecological qualities that are particularly important to preserve, and that the connection between the two parks should be strengthened (Uppsala Kommun 2010d). However, two building proprietors has got the municipality’s permission to build 150 apartments in Arosparken – a decision that has caused an active and growing public opinion. Ekebydalen is also facing changes because of a significant densification that comprehends 2000 – 3000 new apartments in the adjacent suburb Eriksberg. More storm water that has to be purified, more people and an increased need for surfaces for recreation and sports are a few of the challenges that Ekebydalen is facing. How can we avoid that densification takes place at the expense of fundamental parts of the city’s green infrastructure? And how can we integrate participatory processes and ecosystem services in city planning to increase sustainability? Participation in the planning and design of cities and public spaces can increase our social, environmental and in the long run economic sustainability. This connection is highlighted in many local and international guidelines for landscape planning, including the European Landscape Convention.

AIM AND FOCUS

By using participatory design and by analyzing the ecosystem services of Ekebydalen, we have addressed the challenges for sustainability in Ekebydalen and worked out a program for how the site can develop to meet future needs. Our main questions on which we base our master’s thesis are the following:

- » What are the qualities and functions of Hågakilen in the green infrastructure of Uppsala, and how can they be secured?
- » What interests and requests do the users and affected stakeholders have concerning the developement of Ekebydalen?
- » How do you systematically identify and analyse the ecosystem services of green urban spaces?
- » How can the ecosystem services of Ekebydalen be conserved, strengthened and complemented in order to meet future needs and climate changes?

METHODS

In order to gain a deeper understanding of the site and its complexity we chose base the analysis on participatory processes and ecosystem services. We have used several methods that complemented each other. To get an outline of the complex situation we started off with a spatial analysis, six semi-structured interviews with people affected by the plans for the area and stakeholders with different perspectives, an online survey resulting in 64 written answers and a future workshop imbued with the Open Space method. These processes resulted in huge amounts of information about the site and its functions. The input was based on physical structures and what the users of the area, officials from the municipality, the farmer who keeps grazing animals in Ekebydalen, a football coach training teams in the area and a professor in landscape architecture thought about the area and its future.

We needed to filter this input in order to emphasize the ecosystem services of the site, and for that we needed a framework or a method. After a few days of searching for a method for systematically identify and analyse ecosystem services we realized that we could not find what we needed. We decided to work out this model by ourselves and as a starting point we used an existing framework called Guide for ecosystem services in city planning (Vägledning för ekosystemtjänster i stadsplanering, (c/o city 2014)), created by the project c/o city. We adapted it for our needs, since it is designed for the local government’s planning process rather than landscape design.

The framework shows different categories of ecosystem services that ecosystems provide- provisioning, regulating, habitat/supporting and cultural services. By using this framework of questions we could filter all our information and categorize relevant parts of it into ecosystem services. The input from earlier methods was also complemented with readings of relevant documents about the site, its history and functions, such as official reports, nature type and habitat inventories, master plans, historical maps and ortho photos of the site. Identifying and analysing the ecosystem services of Ekebydalen gave us a comprehensive picture of the site and situation.

After identifying and analysing the ecosystem services of the site it was time to move on to the program or the sketching phase. What functions can be combined, what is economically realistic, what should be prioritized for sustainability, what clashes of interests are we looking at and how can we reconcile these differences in order to establish a program for social, ecological and economical sustainability?

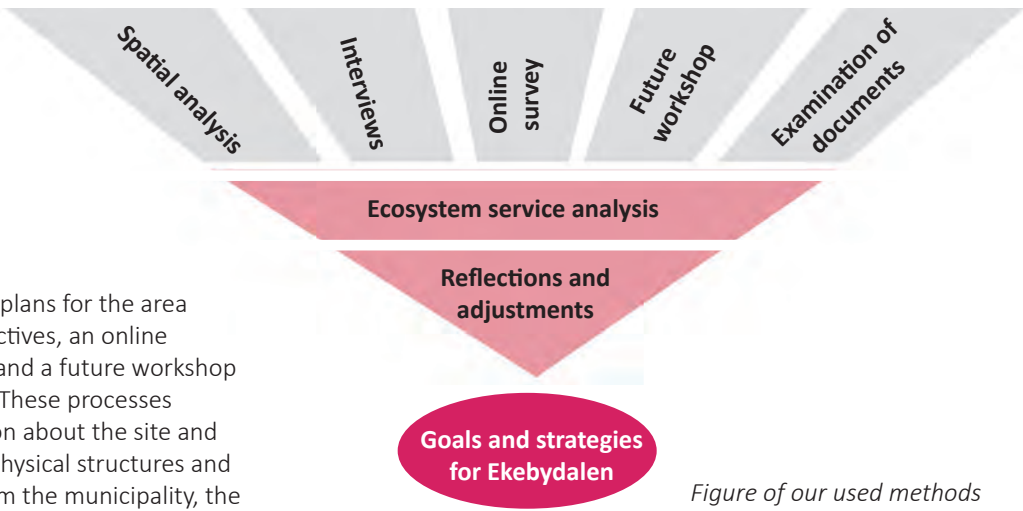

Figure of our used methods

Spatial analysis

Result from participatory design process at the future workshop

 HALSA	<ul style="list-style-type: none">• Hur används platsen för idrott och sporteridrott av allmänheten? Beskriv alla användargrupper.• Använda platsen av skolor, förskolor och/eller äldreboenden?• Vilka är de viktigaste naturresurserna i området?• Finns sammanhängande gröna/hållbara zoner eller i stället plattor?• Hur tillgängliga är grönområdena för olika befolkningsgrupper, t.ex. barn, äldre, funktionshindrade?• Hur mycket naturrelaterad frid/deltid såsom häst- och hundsport, orientering m.m. finns i närmiljön?	☐ Skapa ☐ Skydda ☐ Stärka ☐ Skippa*
 SINNIG UPPLEVELSE	<ul style="list-style-type: none">• Vilken är områdets och omgivningens mest attraktiva naturmiljö? Identifiera viktiga platser och kvaliteter, både befintliga och framtida. Exempelvis platser som är viktiga för friluftsliv, odling, dyktidning, samspel.• Identifiera tydliga miljöer och regioner (utsläppslinjer, vägnät, vägnät).• Finns utskyllningar, rådjurs, natur och fruktande boskapsområden i närmiljön?	☐ Skapa ☐ Skydda ☐ Stärka ☐ Skippa*
 SOCIALA INTERAKTIONER	<ul style="list-style-type: none">• Är platsen sammanhängande med gröna/hållbara strukturer till andra populära miljöplatser i staden?• Vilka miljöplatser finns inom området?• Vilka använder området och till vad?	☐ Skapa ☐ Skydda ☐ Stärka ☐ Skippa*

Ecosystem service analysis tool

Hågakilen, a part of Uppsalas green infrastructure seen from above. Gunnar Britse/Per G Berg

RESULTS

What we found was that there are four central features to take into consideration when drawing up a program:

- » Hågakilen’s function as a green corridor for ecology and recreation
- » The rural, natural and serene qualities of Ekebydalen with allotments, wildlife, biodiversity and grazing animals
- » Spontaneous sports and football clubs that are deeply rooted in the area
- » The water and it’s qualities for people and biodiversity

These central points based on our participatory design process and our ecosystem service analysis resulted in a program with goals and strategies.

Examples of challenges and problems that this program is resolving:

- » Weak links between the three connected parks/green spaces due to traffic barriers
- » Defective entrances to and from Ekebydalen
- » Gap between city and countryside
- » Unused spaces in combination with increasing needs for functions such as sports fields, more allotments, spaces for nature pedagogics, nature experiences and so on.
- » Low ecological status in the water recipient, threatened frog habitats, overgrown trenches, no or low accessibility to water, increasing storm water flows, lack of water habitats and wetlands in Uppsala

Hågakilen as one coherent green corridor from Uppsala to the countryside and nature reserve Hågadalen

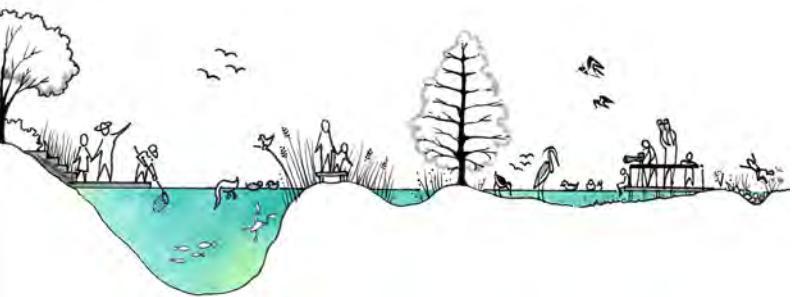
Multifunctional spaces where the four categories of ecosystem services can be combined

Ekebydalen- a landscape park with rural, natural and serene qualities that is preserved and developed by usage and management

TYPE SECTIONS OF DIFFEREND LANDSCAPE CHARACTERS

DISCUSSION

CONCLUSIONS AND REFLECTIONS

Participation is an investment in time, money, sustainability and relations

Participation and transparency in city planning is fundamental for sustainability and for building trust. Our online survey, future workshop and interviews were pure investments in time and quality of results. We also had a lot of fun while doing it. We hope that local governments will try to live up to their ambitions and invest in participatory processes in early stages, when it’s not too late for people to have an impact.

There are great wins of including ecosystem services in city planning and landscape design

Working with ecosystem services as a starting point is a great method for designing sustainable environments. It helps the designer or planner to see links and qualities, find synergies and solutions and prioritize what is truly important.

Establish a plan for green infrastructure that you actually respect

It is a matter of the greatest importance that local governments have a plan for green infrastructure that they actually use. This is to avoid that densification happens at the expense of long term sustainability - losing too many green urban spaces can have devastating effects for public health, biodiversity, air purification, pollination and so on. Empty words does not build sustainability- the strategies has to be applied at all scales.

SAMMANFATTNING

Examensarbetets fokus är att med ekosystemtjänster och delaktighet som utgångspunkter utforma ett program med mål och strategier för hur Ekebydalen kan utvecklas som landskapspark, för att möta nya behov och förutsättningar för hållbarhet i en förtätad stadsdel.

Uppsala är Sveriges snabbast växande stad och strategin för tillväxt är förtätning. Den höga tillväxthastigheten medför att centralt belägna grönytor minskar samtidigt som behovet av dem ökar. Stadens gröna infrastruktur förser oss med de ekosystemtjänster som vi är beroende av, såsom vatten- och luftrening, gröna miljöer för rekreation, folkhälsa, biologisk mångfald och pollinering. Ekebydalen och Arosparken är två sammanhängande grönområden i Hågakilen, ett grönt stråk som leder från centrala Uppsala till Hågadalens naturreservat. I samband med att bostäderna i Eriksberg ska fördubblas tar Uppsala kommun fram ett planprogram för Eriksberg och Ekebydalen. Förtätningen i omkringliggande områden innebär nya behov och ett ökat tryck på Ekebydalen som ska planläggas som stadsdelspark – med fler användare, mer idrott och utökad dagvattenhantering.

Även i Arosparken pågår en utredning för bebyggelse. Uppsala kommun har gett markanvisning till två byggherrar för att bygga ca 150 lägenheter, trots att Ekebydalen och Arosparken i översiktsplan 2010 är utmärkt som ”särskilt bevarandevärt grönt område” och ”ny länk med rekreativ/ekologisk funktion”. Detta har uppmärksammats av allmänheten och lett till en aktiv opinion. Situationen gör Hågakilen, en av Uppsalas grönkilar som Ekebydalen och Arosparken utgör, till ett tidstypiskt exempel på konflikten mellan bevarande och förtätning.

För att få en bred och djup förståelse för Ekebydalen har vi gjort en ekosystemtjänstanalys. För att metodiskt inventera och analysera ekosystemtjänster vidareutvecklade vi c/o city:s *Ekosystemtjänster i stadsplaneringen - en vägledning* till ett analysverktyg som passar vår situation. Vi tror och hoppas att verktyget kan komma till användning för fler landskapsarkitekter och planerare som vill arbeta för en hållbar stadsutveckling.

Ett samband som lyfts fram i den Europeiska landskapskonventionen är att delaktighet är en förutsättning för hållbarhet. Vi arrangerade en workshop där 22 workshopdeltagare tog fram ett förslag för Ekebydalens utveckling. I gruppen fanns ett flertal boende, odlare, motionärer, en kommunekolog, en professor en emeritus i företagsekonomi, en professor i landskapsarkitektur, en förskolepedagog, en representant från Vårda Uppsala och studenter från olika discipliner. Resultatet i kombination med en platsanalys, 66 enkätsvar och sex intervjuer med berörda aktörer blev pusselbitar i vår ekosystemtjänstanalys. Efter att vägt samman underlaget formuleras ett program med mål och strategier för Ekebydalen. Tre vägledande ord kategoriserar programmet: *Välkommen ut, Lager på lager och Landet i staden*. Programmet finns illustrerat i en programplan samt områdesindelningar med beskrivande text. I helhet fann vi utgångspunkterna, ekosystemtjänster och delaktighet, givande som metoder i programarbetet.

BEGREPPSDEFINITIONER

Det råder många begrepp kring naturen i staden och få av dem är vedertagna, vilket försvårar samverkandet av planering av stadens grönytor. Här förklaras innebörden av de begrepp som används i examensarbetet.

Ekosystemtjänster

Naturvårdsverket (2015) definierar ekosystemtjänster som *ekosystemens direkta och indirekta bidrag till människors välbefinnande*. Samhällets välfärd beror direkt och indirekt av ekosystemens tjänster och processer, men är mer eller mindre synliga för oss och riskerar därmed att tas för givet eller utarmas. Naturvårdverket beskriver de fyra kategorier av ekosystemtjänster som definierats för att tydliggöra och värdera ekosystemens tjänster för samhället.

- » *Stödjande ekosystemtjänster* är de grundläggande funktioner och processer i ekosystemen som är en förutsättning för alla ekosystemtjänster att fungera, exempelvis fotosyntes, jordmånsbildning, biokemiska kretslopp och biologisk mångfald. Ju högre biologisk mångfald desto högre resiliens.
- » *Försörjande ekosystemtjänster* innefattar de råvaror som ekosystemen producerar, såsom livsmedel, vatten, bioenergi och förnyelsebar energi samt material som trä, fiber, olja, mineraler med mera.
- » *Reglerande ekosystemtjänster* styr eller påverkar ekosystemens naturliga processer som direkt och indirekt påverkar kvalitén på vår livsmiljö och ekosystemens förmåga att anpassa sig till förändringar i klimat och miljö. Dessa är bland annat markens förmåga att binda, filtrera och rena vatten, växters förmåga att binda koldioxid och rena luft från skadliga partiklar och klimat- och temperaturreglerande förmåga, nedbrytningshastighet, biologisk kontroll av skadegörare och pollinering av grödor.
- » *Kulturella ekosystemtjänster* handlar om människans relation till naturen. Det rymmer många aspekter så som hälsa och välbefinnande, rekreation och inspiration, kultur och lärande, tradition och andliga värden (Naturvårdsverket, 2015).

Grönkil

Definitionen av grönkil enligt *Regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen* (RUFs 2010) beskrivs som tätortsnära regional grönstruktur som är nära integrerad med bebyggelse och infrastruktur och ansluter till den lokala grönstrukturen. Kilarnas yttre gränser följer ofta gränser för riksintressen för naturvård, kulturmiljö eller friluftsliv och de värden som dessa ger. Gröna kilar består av kilområden och bredare grönområden med högre naturvärden och ovan nämnda värden. Svaga avsnitt i kilarna är kräver särskild hänsyn eller åtgärder för att stärka kilen som sammanhängande område.

Gröna stråk

Gröna sammanhängande ytor som mer eller mindre sammankopplar gröna ytor och områden såsom parker och naturmark med varandra.

Grön infrastruktur, grönstruktur

Sammanhängande nätverk av städers grönytor och naturområden, inkluderande jordbruksmark, gröna korridorer, våtmarker, skogar, inhemska växtsamhällen och marina områden, som naturligt reglerar stormar, temperaturer, översvämningar och kvalitén av vatten, luft och ekosystem (Naturvårdsverket 2011).

Grönområde

Reserverat område i form av park- och naturmark inom och i närheten av städer och tätorter, främst avsett för rekreation och friluftsliv (Nationalencyklopedin 2016). Grönområden är sammanhängande grönytor, exklusive åkermark, med minst 50 meter till omgivande byggnader. Minsta areal är 1 hektar (SCB 2010).

Grönyta

Den samlade marken bestående av alla typer av gröna ytor inom tätort. Exempel på grönyta är villaträdgårdar, allmänna parker och gräsytor, gröna stråk mellan vägar och byggnader och impediment (SCB 2015).

Gåtur

Gåtur är en metod som kan användas i planeringssammanhang i syfte få kännedom om hur personer som bor eller använder en plats upplever den. Gåturen planeras i förväg i en lämplig rutt med stopp för diskussioner (Urban utveckling 2016).

Landskapspark

En av trädgårdskonstens huvudriktningar, uppkom men med det engelska beteslandskapet som grund. Formspråket är rörligt med slingrande stigar och vägar, oregelbundna vattenytor och fritt ställda trädjungar. Landskapsparken utgör en fri parkkomposition med växlande rumslighet, föränderlig allt eftersom betraktaren förflyttar sig (Andersson, Jonstoj, & Lundquist, 2000, s 311). I Uppsala kommuns (2016 s. 141) förslag till ny översiktsplan kategorieras Ekebydalen som landskapspark. Innebärande ett kommunalt förvaltad friluftsområde, park eller närnatur som utvecklas med olika typer av vistelsekvaliteter, inklusive ytor och anläggningar för idrott/motion.

Planprogram

Planprogram är ett kommunalt dokument som ingår i planeringsprocessen för att ta fram en detaljplan för ett område. Innan detaljplanearbetet påbörjas tar kommunen fram ett planprogram för att utreda förutsättningar och möjligeter, ofta i ett större område. Syftet med planprogrammet är att kommunen ska få ett så brett och bra underlag som möjligt. Då är de viktigt att de som berörs av planerna får lämna sina synpunkter och påverka beslutet.

Program

Övergripande förslag för utveckling av en plats eller ett område. Programarbetet är steget efter anays men före gestaltning i detalj.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Förord
Summary
Sammanfattning
Begreppsdefinition

INTRODUKTION

INLEDNING	9
BAKGRUND	9
Grönytor minskar medan behovet av dem ökar	9
Uppsala växer	9
Uppsala kommuns mål och prioriteringar	9
Vad innebär ekosystemtjänster?	9
Behovet av nya planeringsmetoder	9
Delaktighet- en förutsättning för hållbarhet	9
Hågakilen- en av Uppsalas grönkilar	10
Byggplaner i Arosparken	10
Ekebydalen som landskapspark	11
Nytt planprogram för Eriksberg och Ekebydalen	11
Röster om planerna	11
SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	11
AVGRÄNSNINGAR	11
Geografisk avgränsning	11
Innehållsmässig avgränsning	11
METOD	12
Att nå ut	12
Nivåer av delaktighet	12
Platsanalys	12
Samtalsintervjuer	12
Open space-worskhop med gåtur	12
Vidareutveckling av verktyg	13
Inventering och analys av ekosystemtjänster	13
Webbenkät	13

DELRESULTAT

PLATSANALYS	15
Generellt om området	15
Odlingslotter	15
Torrbacken	15
Arosparken	15
Ekebydalens fotbollscenter	15
Friskäng med lövträdsdungar	15
Beteshagar och hundrastgårdar	15
Dammar och diken	15
Onyttjad gräsyta	15
Åker	15
Generella drag i den fysiska strukturen	16
INTERVJUER	17
Uppsala kommun	17
Djurbonde	18
Professor i landskapsarkitektur	18
Karlsrogategruppen	18
Upsala IF	19
Planarkitekter	19
ENKÄTSVAR	20
Om de svarande	20
Tio i topp	20
Önskemål och förslag	21
OPEN SPACE-WORKSHOP MED GÅTUR	22
Program för dagen	22
Resultat av open space-workshop med gåtur	23
Områdets kvalitéer och utmaningar	23
Gruppernas lösningsförslag	23
ANALYSVERKTYG	24
Stödjande ekosystemtjänster	24
Reglerande ekosystemtjänster	25
Försörjande ekosystemtjänster	26
Kulturella ekosystemtjänster	27
INVENTERING OCH ANALYS AV EKOSYSTEMTJÄNSTER	28
Inventering av stödjande ekosystemtjänster	28
Analys av stödjande ekosystemtjänster	29
Inventering av reglerande ekosystemtjänster	30
Analys av reglerande ekosystemtjänster	31
Inventering av försörjande ekosystemtjänster	32
Analys av försörjande ekosystemtjänster	33
Inventering av kulturella ekosystemtjänster	34
Analys av kulturella ekosystemtjänster	35

PROGRAM

PROGRAM FÖR EKEBYDALEN	37
Mål	37
Välkommen ut	37
Lager på lager	37
Landet i staden	37
Programplan	38
Strategi	39
Blå stråket	40
Idrottsparken	40
Ångsmarken	40
Frukträdgården	40

DISKUSSION

DISKUSSION	41
Levde resultatet upp till syfte och frågeställningar?	41
Programmet	41
Hågakilen och bostäderna	41
Konsekvenser att flytta funktioner	41
Landskapspark och idrottspark	41
Analyskedet- arbetets tyngdpunkt	41
Analys av ekosystemtjänster	42
Underifrånperspektivet	42
Klyftan mellan medborgare och planerare	42
Webbenkät- liten insats, mycket resultat	42
Open space-workshop med gåtur- engagerande och problemlösande	42
Delaktighet- farthinder eller resurs?	42
Ekebydalens sammanhang	43
Vikten av en fungerande grönplan	
Olika perspektiv ger helhetssyn	
Avslutning	
Förslag på vidare studier	

KÄLLFÖRTECKNING

KÄLLFÖRTECKNING	44
Skriftliga källor	44
Muntliga källor	45
Kartor	45
Ikoner	45

INTRODUKTION

Introduktionen innehåller inledning, bakgrund och metod. Här redovisas bakgrunden till ämnet och platsen samt metod och genomförande.

INLEDNING

Sveriges större städer växer och förtätas och Uppsala är inget undantag. Ett hårt tryck på centralt belägen mark medför att städernas grönytor minskar, samtidigt som behovet av dem ökar i takt med ett växande invånarantal. Vårt examensarbete är en djupdykning i ett fall där flera intressen ställs mot varandra - ett fall som är såväl aktuellt som tidstypiskt i en tid av förtätning.

Vi har med ekosystemtjänster och delaktighetsprocesser som utgångspunkter analyserat två sammanhängande grönytor i Uppsalas stadsväv som står inför betydande förändringar. För att göra detta har vi vidareutvecklat en vägledning för ekosystemtjänster i stadsplanering till ett verktyg som kan användas vid inventering, bedömning och analys av stadens grönytor och dess samband. Vi tror och hoppas att detta examensarbete kan vara av intresse för de som berörs- allmänhet, tjänstemän och beslutsfattare - men även för landskapsarkitekter och samhällsplanerare som är intresserade av att arbeta med ekosystemtjänstanalys och delaktighet som verktyg för hållbar stadsutveckling.

BAKGRUND

På 3000 år har vi byggt städer för 3 miljarder människor.

På 30 år ska vi nu bygga städer för lika många till.

Lars Reuterswärd, Mistra Urban Futures (WWF 2012)

År 2008 var brytpunkten då mer än hälften av jordens invånare levde i städer och urbaniseringen fortsätter i en takt aldrig tidigare skådad. År 2050 beräknas 70 procent av mänskligheten att vara stadsbor samtidigt som mänsklighetens ekologiska fotavtryck överskrider planetens bärkraft med 50%. I Världsnaturfondens (2012) rapport *Fem utmaningar för hållbara städer* beskrivs behovet av en proaktiv, innovativ och holistisk planering av stadsmiljön. Ekosystemtjänster och biologisk mångfald är en av de viktigaste utmaningarna för hållbart stadsbyggande. Ekosystemtjänster är enligt Världsnaturfonden en nyckelfaktor för den hållbara stadens mångfald av värden. Bevarande eller exploatering av grönytor är därmed en central fråga för växande städer (WWF 2012).

Städer som tillväxtmotorer

Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser (2010) belyser på uppdrag av regeringen de områden som har störst betydelse för ekonomisk tillväxt.

I Sverige, såväl som i andra länder, sker en stor del av den ekonomiska aktiviteten i städer. Det är därför av stor betydelse att få en förståelse för vad städer har för betydelse för tillväxten och hur politiken kan utformas för att påverka städers och därigenom rikets tillväxt (Tillväxtanalys 2010).

Uppsala tillhör Stockholm-Mälارregionen som rymmer mer en tredjedel av Sveriges befolkning och står för 35 procent av landets arbetstillfällen och 40 % av BNP (Uppsala kommun 2010i). Kommunledningen i Uppsala har siktet inställt på Uppsala som Sveriges fjärde storstad (Uppsala kommun 2015). I maj 2016 ställde Uppsala kommun ut ett förslag till ny översiktsplan som visar den långsiktiga färdriktningen för hur bebyggelse, transportsystem och grönområden bör utvecklas ända fram till efter år 2050. Den visar hur kommunen kan ge plats åt uppemot 135 000 nya invånare och 60 000 nya bostäder och samtidigt skapa en god livsmiljö för människor och företag, värna om och förbättra miljön (Uppsala kommun 2016a s.8). I en underlagsrapport till arbetet med översiktsplanen (Stadsbyggnadsförvaltningen 2014, s.6) beskrivs antagandet om befolkningsutveckling utgå från högscenarierna i ”Uppsala tillväxt – planeringsunderlag 2030/2050”. I båda högscenarierna beräknas folkmängden i Uppsala uppgå till omkring 340 000 personer år 2050. Högscenarierna bygger på att Uppsala stärker sin roll i huvudstadsregionen. Sysselsättningen i Uppsala förväntas uppgå till knappt 160 000 antal sysselsatta år 2050. Antaganden

om ekonomisk utveckling baseras på Konjunkturinstitutets prognoser fram till 2020 och arbetsmarknadens utveckling baseras på makroekonomiska antaganden från Långtidsutredningen 2008. Vidare beskrivs (Stadsbyggnadsförvaltningen 2014 s. 8) att scenariot innebär omkring 90 procent av befolknings- och sysselsättningstillväxten tillkommer i den centrala staden. Då scenariot bygger på att Uppsala stad i hög grad fortsätter att vara enkärnigt kommer huvuddelen av tillväxten antas kunna rymmas inom fyra kilometer från Resecentrum.

Grönytor minskar medan behovet av dem ökar

Det talas mycket om att den höga urbaniseringstakten kräver ett ökat bostadsbyggande i städerna, men vilka ytterligare behov tillkommer i takt med bostäderna och inflyttningen? Landskapsarkitekten Mattias Gustafsson lyfter frågan i forumet *Hållbar Stad*, där han gör överslag för vad en välfungerande och socialt inkluderande stadsdel med 10 000 bostäder även bör rymma. Svaret blir 15 förskolor, åtta skolor, sju matbutiker, 35 kaféer och restauranger, ett bibliotek, ett kulturhus, ett museum, byggnader för näringsliv, ett stadsdelstorg, en stadsdelspark, två idrottsplatser och sju närparker (Gustafsson 2016). Allt detta kräver ett helhetsgrepp liksom långsikthet i stadsplaneringen för att inte bygga bort mark som förser invånarnas behov.

I artikeln *Sju reflektioner om förtätning* tar landskapsarkitekten och forskaren Torbjörn Andersson (2015) ett kliv tillbaka och synar vår tids stadsbyggnadsideal för växande städer. Storstäderna växer och hälften av Sveriges 290 kommuner minskar. År det bra att alla vill bo i städer? Vem ska bo på landsbygden och vem ska producera maten? Förtätning är överöst av hållbarhetsargument då resursanvändningen effektiviseras och avstånden kortas, men det är inte ekologiskt, menar Andersson. Stockholm är Sveriges mest förtätade stad och stockholmare reser mest av alla svenskar – ofta till det som inte ryms i staden.

Per G Berg, professor i landskapsarkitektur, forskar om funktionell förtätning. I artikeln *Fungerande täthet i framtidens städer* beskriver han hur vi nu lämnar den första vågen av förtätning i svenska städer och går in andra förtätningsvåg. Denna typ av förtätning som sker i redan befintliga bostadsområden drabbar lokalsamhällets finmaskiga grönstruktur, gårdar och offentliga ytor. Denna typ av förtätning kallar Berg invasiv förtätning. Det är en ny förtätningsdoktrin som inte är vetenskapligt förankrad, saknar praktiska förebilder och tydlig designidé (Berg 2015). Berg¹ frågar sig vad som egentligen driver på denna process. Han menar att det är fastighetighetsekonomiskt kortsiktigt för samhället att bebygga grönområden inne i städer då värdet av dem ökar ju längre in i staden man kommer.

Ekosystemtjänster i stadsmiljön

Att se värdet av ekosystemtjänster är nödvändigt för ett samhälle som har ambitionen om en hållbar utveckling, menar Naturvårdsverket (2015). Bedömningen av vilka ekosystemtjänster som har en direkt och indirekt på verkan på vår välfärd kan vara svårt att urskilja, vilket blir aktuellt när det ska avgöras om vilka områden som ska bevaras och vilka som ska utvecklas. Det krävs också att vi bättre förstår ekosystemens processer och vad som krävs för att utföra dessa tjänster. Det kan innebära en kedja av händelser, exempelvis om vi ändrar markförhållanden genom att bygga en väg kan vi strypa dagvattnets ledning och därmed markens förmåga att rena vattnet från föroreningar som i senare led kan skada människor, växter och djur. Därför är det nödvändigt att förstå ekosystemens relation till människan (Naturvårdsverket 2015).

Behov av nya planeringsmetoder

Åsa Keane, miljöspecialist på White arkitekter, menar att det länge forskats om ekosystemtjänster och att begreppet fått stort genomslag på myndigheter och i den privata sektorn. Det är däremot långt ifrån självklart hur man omsätter det i

praktiken. För planerare eller arkitekt saknas tydliga verktyg för att arbeta med ekosystemtjänster. Att möta det behovet var målet för det Vinnovafinansierade projektet *c/o city* drivet av en grupp experter i Stockholm med lång erfarenhet inom arkitektur, byggande, teknik och forskning. White står bakom ett av resultaten; en vägledning som beskriver hur ekosystemtjänster kan integreras i stadsplanering (Nyrén 2014). Vägledningen rekommenderar dialog och delaktighet med invånarna för att få infomation om de kulturella ekosystemtjänsterna.

Delaktighet - en förutsättning för hållbart stadsbyggande

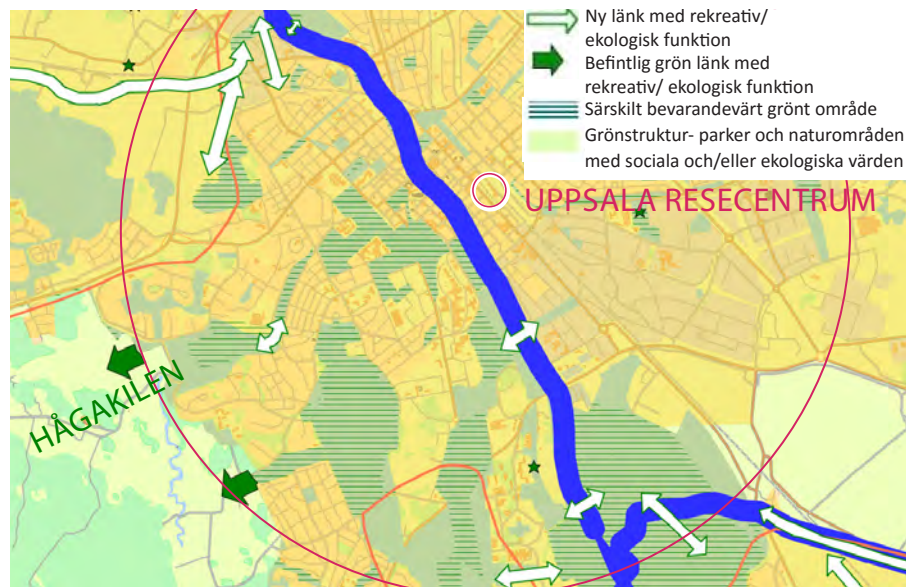
Kravet på delaktighet i stadsbyggnadsprocessen har ökat sedan den Europeiska landskapskonventionen ratificierades och blev juridiskt bindande i Sverige år 2011. Landskapskonventionens mål är en rikare livsmiljö där alla kan delta i utformningen och syftar till att erkänna betydelsen av det omgivande landskapet, förbättra skyddet och förvaltningen av landskapet och dessutom stärka allmänhetens delaktighet i landskapsfrågor (raa 2014). I Boverkets (2016) skrift *vägledning för medborgardialog i fysisk planering* behandlas flera skäl till varför delaktighet i planeringsprocessen är en förutsättning för en hållbar utveckling. Syftet med medborgardialog är ett ökat medborgarinflytande och därmed ökad hänsyn till den lokala miljön. Dialogen är ett viktigt komplement till den representativa demokratin på lokal nivå som bidrar till medborgarnas kunskaper och ger ett bättre beslutsunderlag för planerare. Medborgarnas engagemang i samhällsutvecklingen och delaktighet i planeringen kan vitalisera den kommunala demokratin, däremot finns en demokratisk risk med bristfälliga dialoger om ett antal personer eller intressen får ett större talutrymme. Det är därför viktigt att nå en representativ skara och använda en blandning av dialogformer för att få en bredare och mer rättvis bild av synpunkter (Boverket 2016).

På flera platser i Sverige testas nya förhållningssätt till delaktighet i planprocesser. Under 2012 avrapporterade *Delegationen för hållbara städer* sitt regeringsuppdrag. I slutsatserna lyfts vikten av delaktighet fram. Det framhålls att hållbar stadsutveckling förutsätter tidig och kontinuerlig dialog om stadens utveckling (Stockholm stad 2014). Sedan dess har Stockholm Stad testat en rad pilotprojekt med delaktighet som förhållningssätt i så kallade omvända planprocesser med samråd tidigt i processen istället för i slutet. Rapporten *Avrapportering av dialogprojektet* (Stockholm Stad 2014, s.5) redogör för slutsatser från dialogutvecklingsarbetet. Bland dessa beskrivs dialog i tidigt skede som effektiva och stabila processer då det minskar risken för omtag och överklaganden, vilket är mycket tids- och kostadskrävande. Vidare ger delaktighet mer kunskap och därmed bättre underlag för beslut. En väl genomförd dialog skapar förtroende, tillit och acceptans mellan invånare, planerare och beslutsfattare och ger myndigheten ett ansikte.

Uppsala kommuns mål och prioriteringar för hur Uppsala ska växa

I Uppsala kommuns *Policy för hållbar utveckling* (2014) beskrivs en långsiktigt hållbar miljö präglad av positiv dynamik, öppenhet och gemensamt ansvar där Uppsalaborna är delaktiga i samhällsutvecklingen och har förtroende för demokratin (Uppsala kommun 2014). I förslaget till ny översiktsplan beskrivs att Uppsala kommun (2016 s.120) vill främja utvecklingen av fysiska miljöer som stimulerar till delaktighet och medskapande i samhällsutvecklingen och i platsers användning, förvaltning och succesiva förändring. Uppsala kommun (2016a s.6) visar medvetenhet om de utmaningarna som är kopplade till en snabbt växande stad. För att möta långsiktiga prioriteringar listas särskilda prioriteringar i närtid. Två av dem är Fler bostäder och Förstärk naturens ekosystemtjänster. Målsättningen för bostadsbyggande är 3000 nya bostäder per år i täta urbana miljöer i närhet till hållbara transporter (Uppsala kommun 2016a s.2). Uppsala kommun (2016a s.144) beskriver gröna stråks betydelse som sammanlänkande rörelsestråk, ekologiska spridningsvägar och dagvattenstråk med översvämningsbuffert. Inriktningen för grönområden är blandade värden såsom rekreation, rörelse, vistelse, idrott samt biologisk mångfald och ekosystemtjänster.

^[1] Per Berg, muntlig intervju den 11 mars 2016

Grönstruktur inom stadsväven. Karta anpassad från Uppsala kommuns plankarta 1f över Uppsalas mark och vattenanvändning (Uppsala kommun 2010a). Den röda linjen anger en fyrakilometersgräns från resecentrum inom vilken den huvudsakliga förtätningen planeras tillkomma.

Bild 1: Illustration över Arosparken och Ekebydalen som visar det gröna sambandet i Hågakilen. Foto: Gunnar Britse/Per G Berg

Hågakilen - en av Uppsalas grönkilar

Hågakilen sträcker från Hågadalen ända in i Uppsala centrum via Ekebydalen, Arosparken, kyrkogården och vidare in i centrum. I Uppsala kommuns översiktsplan (2010d) beskrivs grönområdena i Hågakilen som särskilt värda att bevara och att kilen i sin helhet har mycket höga värden. Vidare beskrivs de som mycket viktiga att bevara eller utveckla och starka samhällsmotiv och kompensation krävs för exploatering. I Uppsala kommuns (2016 s.110) förslag till översiktsplan har Hågakilen bytt namn till Hågastråket. Där beskrivs att Hågastråket ska bibehållas och utvecklas som ett grönt rörelsestråk via centrala parker och grönområden, Arosparken och Ekebydalen till Hågadalen. Gröna stråk och dagvattenstråk är högt prioriterat i förslaget till översiktsplan. Ekosystemtjänster ska stärkas och bebyggelsestillägg som berör stråken får inte förstöra eller fragmentera viktiga sociala eller ekologiska värden eller samband.

Byggplaner i Arosparken

Arosparken är en 1,9 km lång del av Hågakilen som sammankopplar Ekebydalen med Uppsala gamla kyrkogård. Parken anlades under 1940-talet samband med byggnationen av Kungsgrädets småhus, ritad av arkitekten Gunnar Leche. Parken går i 40-talets tidsanda där det handlade om rörelse snarare än estetik (Skagegård 2012).

I mars 2007 beslutade dåvarande fastighetsnämnden att anvisa mark vid kvarteret Birka, Arosparken, till Uppsalahem och JM AB (Kommunledningskontoret 2014), sedan dess har kommunen fortsatt utredningen av hur en eventuell bebyggelse i Arosparken skulle kunna utformas. I skrivande stund finns två politiska beslut angående exploatering i Arosparken- ett planbesked (PBN 2012) och ett markanvisningsavtal (MexU 2014) som innebär att Uppsala kommun ger markanvisning till Uppsalahem och JM Bostäder för att upprätta ca 150 bostäder inom detaljplaneområdet Käbo 1:1 (se nästa sida).

Syftet med detaljplanen är att skapa nya bostäder i ett attraktivt läge. Genomförande av detaljplanen innebär att befintlig park för spontanidrott och rekreation tas i anspråk av ny bebyggelse, enligt plan- och byggnadsnämndens (PBN 2016) behovsbedömning för miljöbedömning. Vidare beskrivs att ett öppet landskapsrum kommer att ersättas med ett slutet stadsrum, men att genomförandet av detaljplanen inte anses motverka några nationella, regionala eller lokala mål och att planförsörslaget ligger i linje med översiktsplanens intentioner. Kommunen har i samråd med Länsstyrelsen gjort bedömningen att genomförandet av detaljplanen inte antas medföra någon risk för betydande miljöpåverkan, vilket la grunden för ett beslut om att inte göra någon miljökonsekvensbeskrivning (PBN 2016; Länsstyrelsen 2016). Platsen för exploatering är densamma där Uppsalas kommuns (2010a) plankarta för grönstruktur är markerad som "särskilt bevarandevärt grönt område" föreslår "ny länk med rekreativ/ ekologisk funktion".

HISTORISK TIDSLINJE ÖVER EKEBYDALEN

1886 - 1973 EKEBY BRUK

Bild 2. Ekeby - Upsala AB, Tegelbruk och senare keramikverkstad bidrar till platsens kulturhistoria.

1911- 1979 JÄRNVÄGEN SOM KOM OCH GICK

Bild 3. Järnväg till Ekeby bruk - idag banvall med gång- och cykelväg som är en del av Uppsalas

1950 - SLAMBASSÄNGER OCH Fyllnadsmassa

Bild 4. Ekebydalen och Arosparken har använts som lertäkt för Ekeby bruk som senare fyllts med fyllnadsmassa.

1980 - KOLONILOTTSFÖRENING

Bild 5. Odlingsföreningen Ekebyodlarna intar Ekebydalen och odlar än idag.

2010 /2016 EKEBYDALEN

Bild 6. Ekebydalen föreslås 2010 som ny stadsdelspark och 2026 som landskapspark

DETALJPLAN FÖR Eriksberg 1:27 med flera.

Flerbostadshus, förskola och park/natur. Byggherre är Wallenstam och Uppsala kommun. Samrådet planeras till hösten 2016.

DETALJPLAN FÖR Norby 31:74, del av.

Besöksändamål (från park för att möjliggöra fastighetsreglering). Samråd och antagande planeras till 2016.

DETALJPLAN FÖR Norby 31:74

Flerbostadshus, cirka 140 bostäder. Byggherre är Besqab. Antagande planeras till våren 2016.

DETALJPLAN FÖR Kåbo 1:1, del av Arosparken.

Flerbostadshus, cirka 150 bostäder, idrott och park. Byggherre är Uppsalahem och JM. Samrådet är planerat till våren 2016/början av 2017.

DETALJPLAN FÖR Eriksberg 1:4 och Eriksberg 4:1

Flerbostadshus. Byggherre är Rikshem. Ej påbörjad, samrådet planeras till slutet av 2016.

DETALJPLAN FÖR Eriksberg 1:27 och Eriksberg 18:2, del av.

Förskola, justering för att möjliggöra fastighetsreglering. Samråd och antagande planeras till 2016.

Illustration över pågående detaljplaner i Eriksberg och Arosparken. (Uppsala Kommun 2016d)

Ekebydalen som landskapspark

Ekebydalen är ett grönområde i västra Uppsalas ytterkant som löper ut i naturreservatet Hågadalen-Nåsten. I Uppsala kommuns parkplan (2013) pekas Ekebydalen ut som ett grönområde med höga naturvärden, många sociotopvärden och rekreativa värden samt som utgör en viktig del av Uppsalas grön- och blåstruktur. Ekebydalen föreslås i parkplanen som ny stadsdelspark i Uppsalas västra stadsdel. I Uppsala kommuns (2016 s.110) förslag till ny översiktsplan nämns Ekebydalen som landskapspark som ska utvecklas med dagvattenhantering, parkkvaliteter och idrottsytor.

Nytt planprogram för Eriksberg och Ekebydalen

Ekebydalen ligger i en dalgång mellan Eriksberg, Flogsta och Ekeby. Nya Eriksberg är sedan 2012 ett av Uppsalas pågående stadsbyggnadsprojekt och drivs av Uppsalahem som är den dominerande fastighetsägaren inom stadsdelen. Enligt planen möjliggörs 2000-3000 nya bostäder inom arbetsområdet, som delas in i detaljplaner (se illustration). I samband med stadsdelsutveckling tar Uppsala kommun fram ett nytt planprogram för Eriksberg och Ekebydalen, som ska ut på samråd i september 2016. I det beskrivs nya mål och riktlinjer för hur områdets utveckling (Plan och byggnadsnämnden 2015).

Röster om planerna

Planerna har väckt stort engagemang från flera håll. Bland annat har boende i Kungsgårdets småhusförening engagerat sig och bland annat startat en facebookgrupp Rådada Arosparken med över 200 medlemmar. Flertalet tidningsartiklar har publicerats i UNT som belyser och kritiserar förtätningen i grönkilen: Gröna stråk behövs (15.11.15), Skapa en grönplan (16.04.17), Boende startar Facebookprotest mot bygge (16.05.06).

Tankesmedjan Grön Stad (2016) tillfrågades anordna en workshop angående behovet av grönplan, av kommunalrådet Erik Pelling (S) med ansvarsområden inom plan- och byggnadsfrågor, mark- och exploatering (MEX), bostäder, landsbygd, äldre medborgare och flyktingmottagande. Enligt de rikstäckande miljömålen skall varje kommun ha en grönplan, det vill säga aktuella dokument som kan fungera som grönstrukturprogram. Uppsala kommun har ett flertal dokument som enskilt rör grönytor i staden (Naturvårdsplan 2006-2009; Parkplan, Fritidspolitiskt program för Uppsala kommun, Trädhandbok etc.) men ingen övergripande grönplan. Under workshopen den 26 maj 2016 diskuterades avsaknaden av grönplan och vad det får för betydelse när Uppsala växer.

SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR

Syftet är att utifrån ekosystemtjänster och delaktighet utforma ett program för hur Ekebydalen kan möta nya behov och förutsättningar för hållbarhet och klimatförändringar i en tid av förtätning.

Vi anser att landskapsarkitekten har ett ansvar att föra miljöns talan vid intressekonflikter om markens användning i staden. I en tid av intensiv förtätning då intressen om markanvändning ställs mot varandra blir detta än mer angeläget. Vi har under vår tid på landskapsarkitektprogrammet uppmärksammat två klyftor som påverkar förutsättningarna för hållbar stadsbyggnad.

Den ena klyftan är mellan planerare och beslutsfattare och stadens invånare. Delaktighet i stadsbyggnadsprocessen är en förutsättning för hållbarhet men är i nuläget inte en självklar del i stadsbyggnadsprocessen. Politiska påtryckningar verkar för att påskynda processen för att möta mål om tillväxt och bostadsbyggande, vilket verkar i motsatt riktning för delaktighet som ofta anses vara resurskrävande.

Det andra är glappet mellan forskning, mål och visioner samt tillämpningen av dessa. Det råder ingen brist på forskning om hållbart stadsbyggande, inte heller mål och visioner för en hållbar utveckling. Översiktsplanen är ett dokument för fysisk planering som varje kommun tar fram för att ange inriktningen för den långsiktiga utvecklingen av den fysiska miljön. Men vad händer på vägen mot tillämpning och hur kommer det sig att detaljplaner ofta inte överensstämmer med forskning, mål och visioner?

Vi tror att landskapsarkitekten i sin yrkesroll kan verka för att minska dessa klyftor. Utbildningen saknar moment för att lära sig driva delaktighetsprocesser men vi ser anser det viktigt för vår blivande yrkesroll. På samma sätt saknas metoder för att arbeta utifrån ekosystemtjänster i gestaltningsprocesser. Vi vill utveckla en metodik för att arbeta med ekosystemtjänster och på så sätt minska glappet mellan forskning och tillämpning.

Arbetet kommer att presenteras för Uppsala kommuns stadsbyggnadsförvaltning och ska kunna fungera som ett underlag för Uppsala kommuns kommande planprogram för Eriksberg och Ekebydalen.

Syftet besvaras utifrån fyra frågeställningar:

- » Vilka är Hågakilens värden och funktioner i Uppsalas grönstruktur och hur kan de säkras?
- » Vilka intressen och önskemål har användare och berörda aktörer gällande Ekebydalens utveckling?
- » Hur kan man systematiskt inventera och analysera grönytors ekosystemtjänster i städer?
- » Hur kan Ekebydalens ekosystemtjänster skyddas, stärkas och kompletteras för att möta framtida behov och klimatförändringar?

AVGRÄNSNINGAR

Geografisk avgränsning

Arbetets geografiska avgränsning följer gränsen för detaljplanen samt de omgivande vägar som avgränsar Ekebydalen. I norr går gränsen vid kvarteret Basarbo för att inkludera torrbackarna med särskilt höga naturvärden. Arbetet omfattar Ekebydalen med förlängning i Arosparken. Under arbetets gång fann vi det nödvändigt att inkludera den del av Arosparken som ingår i detaljplanen Kåbo 1:1 då den utgör det gröna sambandet mellan Ekebydalen och Arosparken i Hågakilen - varav kopplingen är viktig för Ekebydalens ekosystemtjänster.

Illustration över examensarbetets geografiska avgränsning. Bakgrundkarta: Bilder©2016 CNES/Astrium, kartdata©2016 Google

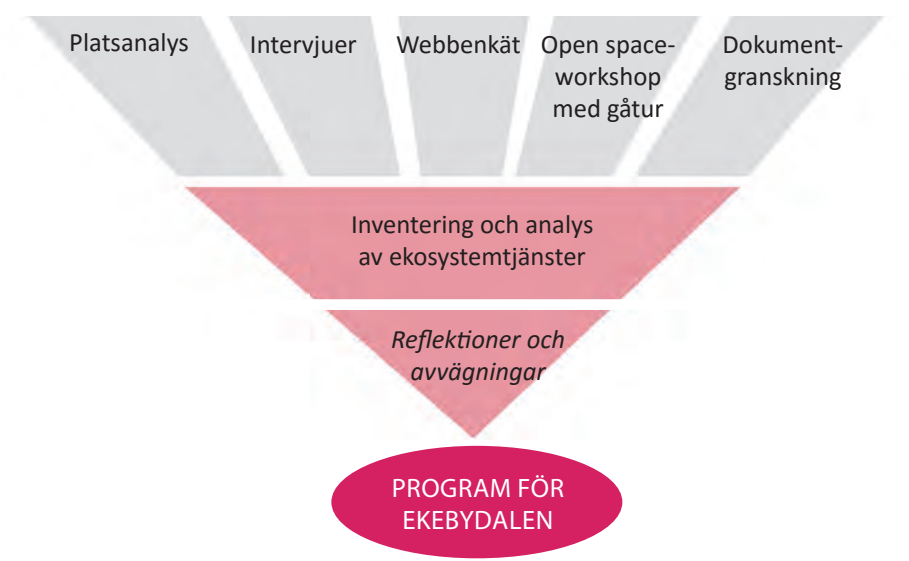
Innehållsmässig avgränsning

Examensarbetets tyngdpunkt ligger på delresultaten i syfte att utgöra ett väl underbyggt underlag programmet. Programmet är på en övergripande nivå med mål och strategier för Ekebydalen som landskapspark. Därtil en programplan som visar den rumsliga strukturen för programmet. Det är därmed inget detaljerat gestaltningsförslag.

METOD

Illustrationen nedan visar hur vi arbetat med delmetoderna parallellt för att inkludera så mycket material som möjligt i ekosystemtjänstanalysen och slutligen programmet.

Inför det slutgiltiga programmet har vi också gjort reflektioner och avvägningar. Vilka funktioner går att kombinera på samma yta, vad som är samhällsekonomiskt realistiskt, vad som bör prioriteras för långsiktig hållbarhet, vilka intressekonflikter finns och hur kan vi överbrygga dem? Detta för att utforma ett program som tar hänsyn till alla aspekter. Motiveringar till våra programpunkter finns i ekosystemtjänstanalysen och ett djupare resonemang bakom vissa vägval framgår även i diskussionen.

Illustrationen visar hur metoderna samverkar för leda fram till programmet. Resultaten från platsanalys, intervjuer, webbenkät, workshop och dokumentgranskning filtreras genom verktyget för inventering och analys av ekosystemtjänster. Våra reflektioner och avvägningar av innehållet redogörs i diskussionen.

ATT NÅ UT

Modellen nedan visar olika nivåer av delaktighet och är baserad på Sveriges komuner och landstings (SKL) deltagartrappa (Castell 2013). Eftersom delaktighet är ett av de tre ben som examensarbetet står på (tillsammans med ekosystemtjänster och platsen), var det nödvändigt att förankra vår arbetsprocess i användarnas platskunskap, synpunkter och önskemål. För att nå ut till så många som möjligt utifrån våra tidsramar skapade vi facebookgruppen *Tyck till om Ekebydalen*. Vi spred information om gruppen via andra grupper och sidor relaterade till området och de intressen som Ekebydalen omfattar. Gruppmedlemmarna kunde också bjuda in bekanta som kan tänkas vara intresserade av Ekebydalens utveckling. Vi använde gruppen för att bjuda in allmänheten till workshopdagen, sprida webbenkäten och kommunicera och väcka intresse för att delta Ekebydalens utveckling. Ett vanligt problem vid medborgardialog är svårigheten att nå berörda unga och oengagerade, men sociala medier såsom facebook kan göra det lättare att nå ut till fler målgrupper än pensionärer och de som redan är engagerade i stadsbyggnadsprocessen. Genom att arbeta med enkät, open space-workshop med gåtur uppnår vi samarbetsnivån, men eftersom vi själva inte driver planprocessen och eller har möjlighet att besluta om Ekebydalens och Arosparkens framtid så kan vi inte heller uppnå medbestämmande i examensarbetet.

NIVÅER AV DELAKTIGHET			
Former av delaktighet	Kännetecken	Du får...	Exempel på metoder
Medbestämmande	Gemensamt bestämmande	Bestämma	Rådslag
Samarbete	Aktiviteter planeras och genomförs	Genomföra	Arbetsgrupp Framtidsverkstad
Dialog	Utbyte av tankar Ofta vid flera tillfällen	Resonera	Dialogseminarium Dialoggrupp
Konsultation	Inhämta synpunkter Ofta punktinsats	Tycka	Enkät Fokusgrupp Samråd Gåtur
Information	Envägskommunikation Fråga- Svar	Veta	Webb

Modell för nivåer av delaktighet baserad på Sveriges komuner och landstings (SKL) deltagartrappa (Castell 2013). De nivåer av delaktighet som används i examensarbetet är; information, konsultation, dialog och samarbete. Open space-workshop med gåtur är den metod med högst nivå av delaktighet.

PLATSANALYS

För att få en samlad bild av platsens fysiska strukturer utförde vi en platsanalys, enligt en metod inspirerad av Kevin Lynch (1960). Lynchs analysmetod är utvecklad för stadsmiljöer, men vi modifierade kategorisering av fysiska element och utgick från platsens förutsättningar som park, odlings- och naturmark. Vi identifierade stråk, barriärer, områden, utblickar, entréer och målpunkter baserat på våra upplevelser av att vistas och röra sig i området. Vi besökte Ekebydalen och Arosparken vid flera tillfällen mellan januari och juni. Platsanalysen kompletterar övriga metoder genom att fokusera på upplevelser för människor med utgångspunkt i fysiska strukturer snarare än innehåll. Platsanalysen är den enda delstudien som inte är baserad på delaktighet eller ekosystemtjänster. Resultatet redovisas i form av kartor och texter. Slutsatser från platsanalysen används i programarbetet.

SAMTALSINTERVJUER

Under arbetets gång genomfördes sex intervjuer med aktörer med anknytning till Ekebydalen och Arosparken. Syftet var att få en samlad bild av den kunskap och de planer, intressen, behov och önskemål som finns gällande Ekebydalens och Arosparkens framtid. Vi valde att använda oss av intervjuer eftersom det är en effektiv metod för att få överblick och förståelse i komplexa situationer där många plats- och situationsspecifika pusselbitar inte går att få tag på online eller via litteratur. Vid samtalsintervjuer avgör den intervjuade personen vilken struktur svaret får, vilket påminner mer om ett samtal (Trost 2010 s.279), då frågorna är relativt öppna. Metoden passade vårt syfte då vi ville ta vara på intervjupersonernas expertis och engagemang utan att riskera att gå miste om relevant information som följd av snäva frågor. Vi valde att intervjua människor med vitt skilda synvinklar, kompetenser och intressen för att förstå Ekebydalen och Arosparken ur många olika perspektiv. Intervjuernapersonerna blev tillfrågade succesivt under våren, allteftersom nya frågor dök upp under arbetsprocessen. Förfrågningarna skedde via mail. Val och motivering av intervjupersoner presenteras i intervjudelen. Intervjuerna genomfördes vid respondentens förslag på tidpunkt och plats, som presenteras i anslutning till intervjun. Intervjuerna redovisas i sammanfattad form där de viktigaste synpunkterna betonas.

OPEN SPACE-WORKSHOP MED GÅTUR

Vårt mål med att arrangera en workshopdag var att ta vara på lokal platskunskap och olika kompetenser, engagera platsens användare i hur man kan lösa dess utmaningar och diskutera olika intressen. Framtidsverkstan ägde rum lördagen den 19 mars mellan 11.00-16.30 i Disponentsvillan som ligger i anslutning till Ekebydalen. Vi fick tillgång till lokalen via Studieförbundet, efter att ha startat en studiecirkel för workshopdagens syfte. Vi bjöd in till workshopdagen via vår facebookgrupp *Tyck till om Ekebydalen*, vår webbenkät, mail

PLATSANALYS

För att få en samlad bild av platsens fysiska strukturer utförde vi en platsanalys, enligt en metod inspirerad av Kevin Lynch (1960). Lynchs analysmetod är utvecklad för stadsmiljöer, men vi modifierade kategorisering av fysiska element och utgick från platsens förutsättningar som park, odlings- och naturmark. Vi identifierade stråk, barriärer, områden, utblickar, entréer och målpunkter baserat på våra upplevelser av att vistas och röra sig i området. Vi besökte Ekebydalen och Arosparken vid flera tillfällen mellan januari och juni. Platsanalysen kompletterar övriga metoder genom att fokusera på upplevelser för människor med utgångspunkt i fysiska strukturer snarare än innehåll. Platsanalysen är den enda delstudien som inte är baserad på delaktighet eller ekosystemtjänster. Resultatet redovisas i form av kartor och texter. Slutsatser från platsanalysen används i programarbetet.

SAMTALSINTERVJUER

Under arbetets gång genomfördes sex intervjuer med aktörer med anknytning till Ekebydalen och Arosparken. Syftet var att få en samlad bild av den kunskap och de planer, intressen, behov och önskemål som finns gällande Ekebydalens och Arosparkens framtid. Vi valde att använda oss av intervjuer eftersom det är en effektiv metod för att få överblick och förståelse i komplexa situationer där många plats- och situationsspecifika pusselbitar inte går att få tag på online eller via litteratur. Vid samtalsintervjuer avgör den intervjuade personen vilken struktur svaret får, vilket påminner mer om ett samtal (Trost 2010 s.279), då frågorna är relativt öppna. Metoden passade vårt syfte då vi ville ta vara på intervjupersonernas expertis och engagemang utan att riskera att gå miste om relevant information som följd av snäva frågor. Vi valde att intervju människor med vitt skilda synvinklar, kompetenser och intressen för att förstå Ekebydalen och Arosparken ur många olika perspektiv. Intervjuernapersonerna blev tillfrågade succesivt under våren, allteftersom nya frågor dök upp under arbetsprocessen. Förfrågningarna skedde via mail. Val och motivering av intervjupersoner presenteras i intervjudelen. Intervjuerna genomfördes vid responentens förslag på tidpunkt och plats, som presenteras i anslutning till intervjun. Intervjuerna redovisas i sammanfattad form där de viktigaste synpunkterna betonas.

OPEN SPACE-WORKSHOP MED GÅTUR

Vårt mål med att arrangera en workshopdag var att ta vara på lokal platskunskap och olika kompetenser, engagera platsens användare i hur man kan lösa dess utmaningar och diskutera olika intressen. Framtidsverkstan ägde rum lördagen den 19 mars mellan 11.00-16.30 i Disponentsvillan som ligger i anslutning till Ekebydalen. Vi fick tillgång till lokalen via Studiefrämjandet, efter att ha startat en studiecirkel för workshopdagens syfte. Vi bjöd in till workshopdagen via vår facebookgrupp *Tyck till om Ekebydalen*, vår webbenkät, mail

med inbjudan till olika intressegrupper samt affischering på Ekebydalens två anslagstavlor och på Friskis&Svettis och SLU. På eget initiativ delade ett antal medlemmar också länken på Facebook, och tankesmedjan Grön Stad lade upp inbjudan på sin hemsida. Under dagen deltog 22 personer utöver oss två som agerade moderatorer och föredragshållare. Workshopdagen *open space*-format innehöll en gåtur som redovisas mer ingående i resultatdelen. Resultatet av workshopdagen redovisas i form av en planskiss av ett helhetsförslag för Ekebydalen framtagen av deltagarna själva. Därtill en sammanställning av de synpunkter och ideér som framkom under dagen.

VIDAREUTVECKLING AV VERKTYG

Arbeta med ekosystemtjänster kopplar samman olika samhällsaspekter och aktörer till en helhet och kan därför användas som ett verktyg för planering av hållbara stadsmiljöer (c/o city 2014). Hågakilen är del av Uppsalas gröna infrastruktur där människa, samhälle och ekosystem är nära sammankopplade, vilket gör det lämpligt att utgå från just ekosystemtjänster för att uppnå en helhetssyn på Ekebydalen och dess funktion i staden.

För att systematiskt inventera och analysera Ekebydalens ekosystemtjänster behövde vi en lämplig metod. Vi började med att söka efter exempel där man arbetat med ekosystemtjänster som utgångspunkt för planering och gestaltning, men efter några dagars sökande konstaterade vi att inga verktyg eller riktlinjer tycktes passa vår situation. Det närmsta vi kom det vi sökte var *Vägledning för Ekosystemtjänster i stadsplaneringen* som tagits fram av c/o city år 2014. C/o city är ett samarbete mellan Stockholms stad, Malmö stad, NCC, SP, White arkitekter, WSP, U&We, Albaeco, Esam och Ekokultur. Vi fann vägledningen pedagogisk och lämplig som utgångspunkt men behövde modifiera den för att passa vårt fall - programarbete för utveckling av grönytor, eftersom vägledningen är anpassad för den kommunala planprocessen med översiktsplanering och detaljplanering. Vi omformulerade, tog bort och lade till frågor i verktyget utifrån vår situation samt utökade listorna på rekommenderat underlag, efter vad vi själva fann användbart. Verktyget utformades liksom c/o City:s för att först göra en grundläggande inventering av platsens ekosystemtjänster i fyra kategorier: stödjande, reglerande, försörjande och kulturella ekosystemtjänster. Efter inventeringen har man en grund för att bedöma vilka ekosystemtjänster som är viktiga att skydda i sammanhanget, vilka som behöver stärkas, vilka nya som behöver tillkomma och vilka man kan eventuellt kan skippa men ersätta på närliggande plats. I analyskedet går man djupare in på hur man ska verkställa det beslut som togs i bedömningen, exempelvis hur man bäst stärker ett spridningsstråk eller var det är lämpligt att anlägga en våtmark. Verktyget redovisas med frågor och anvisningar för hur det ska användas i anslutning till hur vi själva använt det för Ekebydalen.

INVENTERING OCH ANALYS

AV EKOSYSTEMTJÄNSTER

Under arbetsprocessen med ekosystemtjänstanalysen beslutade vi oss för att utvidga vårt arbetsområde till att även omfatta den del av Arosparken som ingår i detaljplaneutredningen för 150 lägenheter. Detta beslut tog vi för att samtliga delresultat lyfte funktionerna och kvalitéerna i Hågakilen som helhet. Det gick helt enkelt inte att bortse från Ekebydalens sammanhang med Arosparken och de eventuella förändringar som den står inför. Hur den eventuella bebyggelsen och utemiljön i Arosparken utformas påverkar det ekologiska och rekreativa sambandet i grönstråket, entrén till Ekebydalen samt vilka funktioner som skulle behöva ersättas i Ekebydalen och vilka värden i Ekebydalen som då påverkas och hur. När vi nu hade ett verktyg var det dags att svara på dess frågor och göra bedömningar för just Ekebydalen- det var nu som alla metoder kopplades samman. Efter att ha tagit fram verktyget svarade vi på dess frågor, gjorde bedömningar och motiverade vilka ekosystemtjänster som är lämpliga att *skydda, stärka, skapa* eller eventuellt *skippa* men i så fall kompensera för. För att besvara frågorna använde vi den information som vi fått med oss från platsanalys, intervjuer, webbenkät och workshopdag i kombination med att söka fler svar genom dokumentgranskning. Resultatet redovisas fördelat på inventering och analys enligt fyra kategorier av ekosystemtjänster och under rubriker som sammanfattar de aspekter som var relevanta för Ekebydalen och Arosparken. Vi sökte svar på verktygets frågor i följande dokument:

Stödjande ekosystemtjänster:

Ekologiska landskapssamband för fem habitat i och kring Uppsala stad (Calluna 2015). (Artdatabasen 2016). *Naturvårdsinventering* (Uppsala kommun 2010b). *När vi Uppsala läns miljömål?* (Naturvårdsverket 2015). *Ekologiska och landskapsmässiga värden* (Uppsala kommun 2010a). *Grönstruktur inom stadsväven. Plankarta 1f* (Uppsala kommun 2010d). *Översiktsplan 2010, sammanfattning* (Uppsala kommun 2010g). *Exploatering av Hammarparken: konsekvenser och åtgärdesförslag med avseende på områdets groddjur* (Kroon 2011). *Planprogram för Eriksberg* (Plan- och byggnadsnämnden 2015). *Gift spåras i lekplatser och odlingslotter* (Dahlström 2016). *Gröna kilar och stränder under påverkan* (Tillväxt- och regionplaneförvaltningen u.å). *Några växter som bin gillar* (Bee Urban u.å). *Ekologisk odling gynnar biologisk mångfald* (Bengtsson 2014). *Lantmäteriets terrängkarta* (Lantmäteriverket 2004). *Fjärilar, humlor & bin* (Trillium 2016) *Vad är naturbeteskött?* (Uppsala Naturbete u.å). *Sveriges berggrund från urtid till nutid* (SGU 2004). *Lertäkter i Uppsala: Inventering och föroreningssituation Version 2.0* (Weber-Qvarfort 2011).

Reglerande ekosystemtjänster:

God ljudmiljö (Naturvårdsverket 2007). *Bulleranalys för vägar* (Uppsala kommun 2011). *Luftkvalitet inom Östra Sveriges luftvårdsförbund år 2014* (Stockholms och Uppsala läns luftvårdsförbund 2015). *NO2-karta för Uppsala kommun år 2006* (Stockholms och Uppsala läns luftvårdsförbund 2007). *PM10-karta för Uppsala kommun 2008* (Stockholms och Uppsala läns luftvårdsförbund 2008). *PM2,5-karta för Uppsala kommun 2010*

Tyck till om Ekebydalen!

1. Sida 1 av 2: Vem är du?

1. Är du...

☐ Kvinna

☐ Man

☐ Annat

2. Hur gammal är du?

☐ > 14 år

☐ 15-24 år

☐ 25-34 år

☐ 35-44 år

☐ 45-69 år

☐ < 60 år

3. Bor du i närheten av Ekebydalen?

☐ Ja, inom 1 km (Eriksberg, Flogsta, Håga, Ekeby, Kungsgården)

☐ Nej, längre än 1 km i från

☐ Jag bor inte i Uppsala

4. Hur ofta besöker du Ekebydalen?

☐ Varje dag

☐ 1-3 gånger i veckan

☐ 1-3 gånger i månaden

☐ 1-3 gånger per år

5. Hur använder du Ekebydalen?

☐ Promenader

☐ Odling

☐ Motion och friluftsliv (jogging, skidåkning m.m.)

☐ Idrott (Skriv gärna vilken i kommentarsfältet nedan)

☐ Lek

☐ Naturintresse

☐ Rastar hunden

☐ Annat, i så fall vad?

6. Jag tycker om den här platsen för att...

7. Den här platsen tycker jag kan utvecklas så att...

8. Hur skulle du vilja använda Ekebydalen? Vad saknar du?

Framkomlighet (t ex gång- och cykelvägar, stigar, broar, tillgänglighet, skidspår, löparbana...)

Funktioner (t ex bänkar, belysning, mer odlingsmöjligheter, idrott, lek, dansbana, mötesplats, grill- och uteplats, klättervägg, fågelbarn, brygga, hundrastplats, café, äventyrsstig, utomhusscen, toaletter etc, och i så fall var?)

Park och natur (t ex plantering av träd, skytning/information, våtmark, betesdjur, övrig skötsel...)

Aktiviteter (t ex yoga, tai chi, föreningsliv, klädbyråddagar, gemensam odling, fröbyråddag...)

Annat, i så fall vad?

9. Vill du vara med och påverka Ekebydalen? Den 19 mars kommer vi att ha en workshop där vi diskuterar, skissar och tar fram idéer om vad som kan förbättras i området. I maj presenterar vi resultatet för Uppsala Kommun som kan använda det som underlag för sitt planprogram för Ekebydalen. Är du intresserad av att delta i en workshop?

Ja, gärna!

Kanske

Nej tack

Om ja, vad kull Skriv din mailadress eller annan kontaktinformation. Tack!

Bakåt

Klar!

13

DELRESULTAT

PLATSANALYS

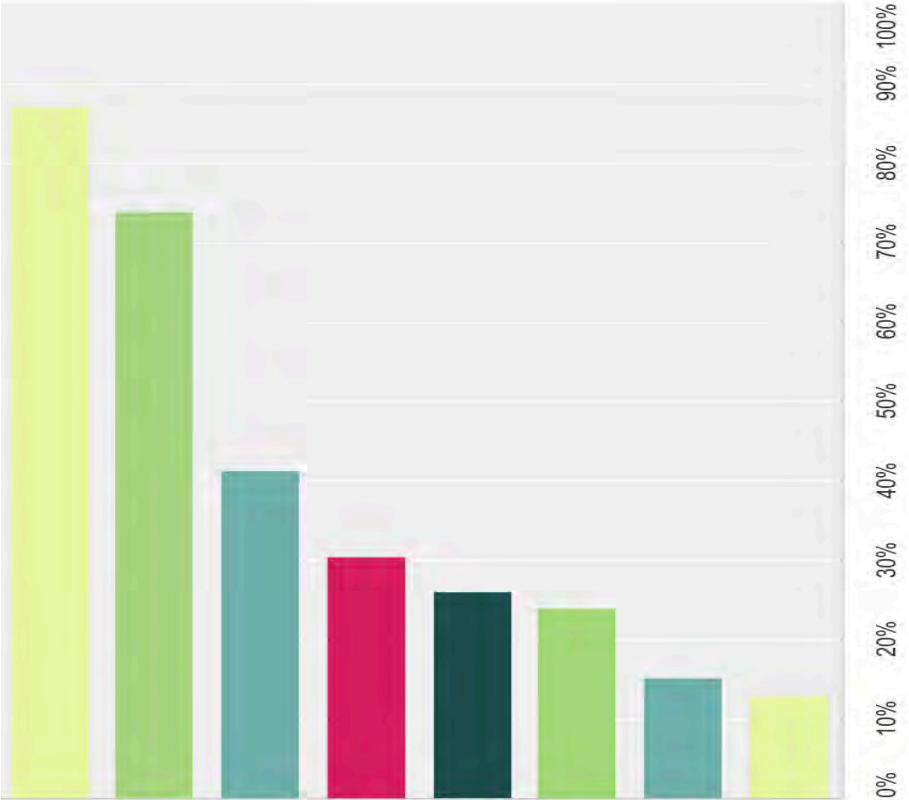
Här redovisas funktioner, kvalitéer och brister av platsens delområden och fysiska struktur.

Bild 9. Bonden Vilhelm Nilsson

INTERVJUER

Här finns sammanställningar av intervjuer med olika aktörer med anknytning till Ekebydalen och Arosparken, kategoriserade efter ämnesområde.

ENKÄTSVAR

Här finns resultat från webbenkäten med 64 svarande under en sjuveckorsperiod (8/2 - 29/3 2016).

OPEN SPACE-WORKSHOP MED GÅTUR

En heldag med inspirationsföreläsning, gåtur och workshop som genomfördes av Open Space-metoden. Här redovisas dagens upplägg, genomförande och resultat.

 HÄLSA	<ul style="list-style-type: none">» Hur används platsen för idrott och sportanvändning av allmänheten? Beakta alla användargrupper.» Används platsen av skolor, förskolor och/eller äldreboenden?» Vilka är de viktigaste motionsstråken i området?» Finns sammanhängande gröna/blå stråk inom eller intill platsen?» Hur tillgängliga är grönområdena för olika befolkningsgrupper, t.ex. barn, äldre, funktionshindrade?» Hur mycket naturrelaterad fritid/idrott såsom häst- och hundsport, orientering m.m. finns i närmiljön?	☐ Skapa ☐ Skydda ☐ Stärka ☐ Skippa*
 SINNIG UPPLEVELSE	<ul style="list-style-type: none">» Vilken är områdets och omgivningens mest attraktiva naturmiljö? Identifiera viktiga platser och kvaliteter, både befintliga och framtida. Exempelvis platser som är viktiga för friluftsliv, odling, djurhållning, camping.» Identifiera tysta miljöer och rofyllda (vågskvalp, fågelsång).» Finns utsiktsplatser/fågeltorn, naturum eller liknande besöksanordningar i ordningställda?	☐ Skapa ☐ Skydda ☐ Stärka ☐ Skippa*
 SOCIALA INTERAKTIONER	<ul style="list-style-type: none">» Är platsen sammankopplad med gröna/blå strukturer till andra populära mötesplatser i staden?» Vilka mötesplatser finns inom området?» Vilka använder området och till vad?	☐ Skapa ☐ Skydda ☐ Stärka ☐ Skippa*
 NATUR-PEDAGOGIK	<ul style="list-style-type: none">» Peka ut platser som används eller kan användas för naturpedagogik, t.ex. fågelskådning, våtmarker med grodor/salamandrar/insekter, odling/lantbruk/ålgårdar/stadsbondgårdar/koloniträdgårdar, friluftsgårdar och naturum. Beakta alla målgrupper - alltifrån skolbarn till äldre, funktionsnedsatta, fågelskådare, människor som inte redan är intresserade/kunniga osv.» Var vistas barn i området? Antal lekande barn?» Finns det träd att klättra i/blommor att plocka/insektsbön att upptäcka?» Finns det närliggande förskolor, grundskolor eller gymnasieskolor eller föreningar med naturintresse?» Vilka andra områden/platser i närheten är lämpliga för naturpedagogik, och vilken sorts natur?» Har kommunen en plan för naturpedagogik i skolor?	☐ Skapa ☐ Skydda ☐ Stärka ☐ Skippa*
 SYMBOLIK OCH ANDLIGHET	<ul style="list-style-type: none">» Finns särskilda naturelement (landskapsdjur/blommor/platser) eller andra arter/platser/naturtyper som är särskilt viktiga i området?» Finns det platser inom området eller i omgivningen med särskild kulturell eller religiös betydelse?» Finns det rofyllda platser för att känna andlighet?	☐ Skapa ☐ Skydda ☐ Stärka ☐ Skippa*

VERKTYG FÖR INVENTERING OCH ANALYS AV EKOSYSTEMTJÄNSTER

Här redovisas det verktyg som vi vidareutvecklat från c/o City:s Ekosystemtjänster i stadsplaneringen (2014) - ett verktyg med frågor för inventering, bedömning och analys.

INVENTERING OCH ANALYS AV EKOSYSTEMTJÄNSTER

Här redovisas Ekebydalens och Arosparkens ekosystemtjänster från analysen, där tidigare resultat och dokumentgranskning filtrerats genom verktyget.

PLATSANALYS

Platsanalysen syftar till att ge en förståelse för Ekebydalens och Arosparkens struktur, funktion och kvalitéer. Vi har inventerat och analyserat områdesindelning, stråk, barriärer, entréer, uppskattade- och onyttjade platser. Områdesindelningen är baserad på vad vi funnit som en tydlig rumslighet, grundat på användning, naturtyp och karaktär.

GENERELLT OM OMRÅDET

Ekebydalen är ett relativt oplanerat område med en topografi präglad av Ekeby bruksanvändning av Ekebydalen och Arosparken som lertäkt. Området ligger i en dalgång men är relativt plant med svag sluttning ned mot vattnet. Ekebydalen har en naturlig karaktär med lantliga inslag.

ÅKER

Åkermark bidrar till Ekebydalens lantliga karaktär med utblick över det uppländska slättlandskapet

Åkern bidrar till Ekebydalens lantliga karaktär med siktlinjer ut i naturreservatet Håga-Nåsten och Uppsalas slättlandskap. Åkern ger vackra utblickar mot solnedgången i väst och åkermarken som breder ut sig på andra sidan Ekebydalsvägen.

Otillgänglig åkermark fragmenterar Ekebydalen

Åkern är ca 2 hektar stor och arrenderas ut av kommunen. Den otillgängliga marken utgör en fysisk barriär utan rörelsestråk och fragmenterar rumsligheten inom Ekebydalen.

ÖPPNA GRÄSYTOR

Öppna gräsytor med dåligt nyttjad mark

På olika platser i Ekebydalen finns öppna gräsytor med friskängskaraktär. De saknar tydlig rumslighet eller funktion och används för spontanaktivitet.

Nya behov på grund av exploatering av Hammarparken

På andra sidan Eriksbergsvägen ligger Hammarparken som planeras att bebyggas med bostäder i och med stadsbyggnadsprojektet *Nya Eriksberg*, vilket kan öka behovet av gräsyntans funktion och kvalitet. Gräsyntan närmast Hammarparken är tidigare åkermark som planats ut och såtts med gräs för fotbollsplaner. Ytan nyttjas dock inte för fotboll eller annan planlagd aktivitet. Ytan korsas av ett gång- och cykelstråk.

ODLINGSLOTTER

Tre aktiva odlingsområden

Ekebydalen har två odlingsföreningar uppdelade på tre odlingslottsområden som odlat sedan 80-talet. Odlingen aktivierar området under vår, sommar och höst och bidrar till social gemenskap.

Bristande funktioner och möblemang

Årliga städdagar och skördefester hålls i Ekebydalen. Det finns enstaka bord och bänkar, men i övrigt saknas samlingsplatser eller möblemang utöver de privata på kolonilotterna.

TORRBACKEN

Upphöjd utflyktsplats med utblick i över Ekebydalen

Torrbacken är en väl använd utflyktsplats i söderläge med skyddande vegetation, berg i dagen och utblick över landskapet. Torrbacken är välbesökt av människor i grupp eller var för sig på bergsknallarna. Här brukar även katter stryka omkring och sola sig.

Risk för igenväxtning hotar karaktär och tillgänglighet

Invasiva friskängsväxter som spritt sig hotar torrängskaraktären liksom den öppenhet som gör torrbacken tillgänglig.

AROSPARKEN

Aktivt grönstråk för idrott och spontaidrott kantat av vegetation

Parken utgörs av ett ca 100 m brett och öppet grönstråk kantat av ett träd- och buskstråk mot Ekebyvägen och en lönnallé mot Karlsrogatan. Träd- och buskstråket skärmar av trafiken och bildar ett öppet rum med en längsgående stig, som en grön tunnel, som används av hundägare och motionärer. Innerdelen utgörs av välanvända gräsplaner för fotboll och spontanidrott.

Öppet parkstråk med behov av uppgradering av gångstråk, vegetation och gräsplaner.

Parken upplevs som ett ljus, luftigt och öppet stråk med hög rumslighet tack vare den skyddande vegetationen. Tvärgående, leriga stråk i gräsmattan vittnar behovet av bättre anpassade GC-stråk, där många studenter dagligen korsar parken. Gångvägen av grus längs Karlsrogatan är ofta blöt och lerig efter regn. Gångvägen är i behov av upprustning i form av dränering, bänkar och belysning för att öka tillgängligheten och säkerheten.

EKEBYDALENS FOTBOLLSCENTER

Stor öppen yta med fotbollsplaner avskärmat av ett snårigt vegetationsbälte.

Denna plana gräsyta upplevs som mycket öppen. För att nå planerna från Arosparken måste man ta sig igenom ett snårigt vegetationsbälte. Vegetationsbältet skärmar av bollplanerna och skyddar från angränsande trafikerade vägar. De två 11-mannaplanerna är ofta leriga och i behov av upprustning.

Konstgräsplan med kraftig belysning och sliten läktare

Intill Friskis & Svettis finns en välanvänd konstgräsplan med kraftig belysning och en äldre läktare av trä och stål.

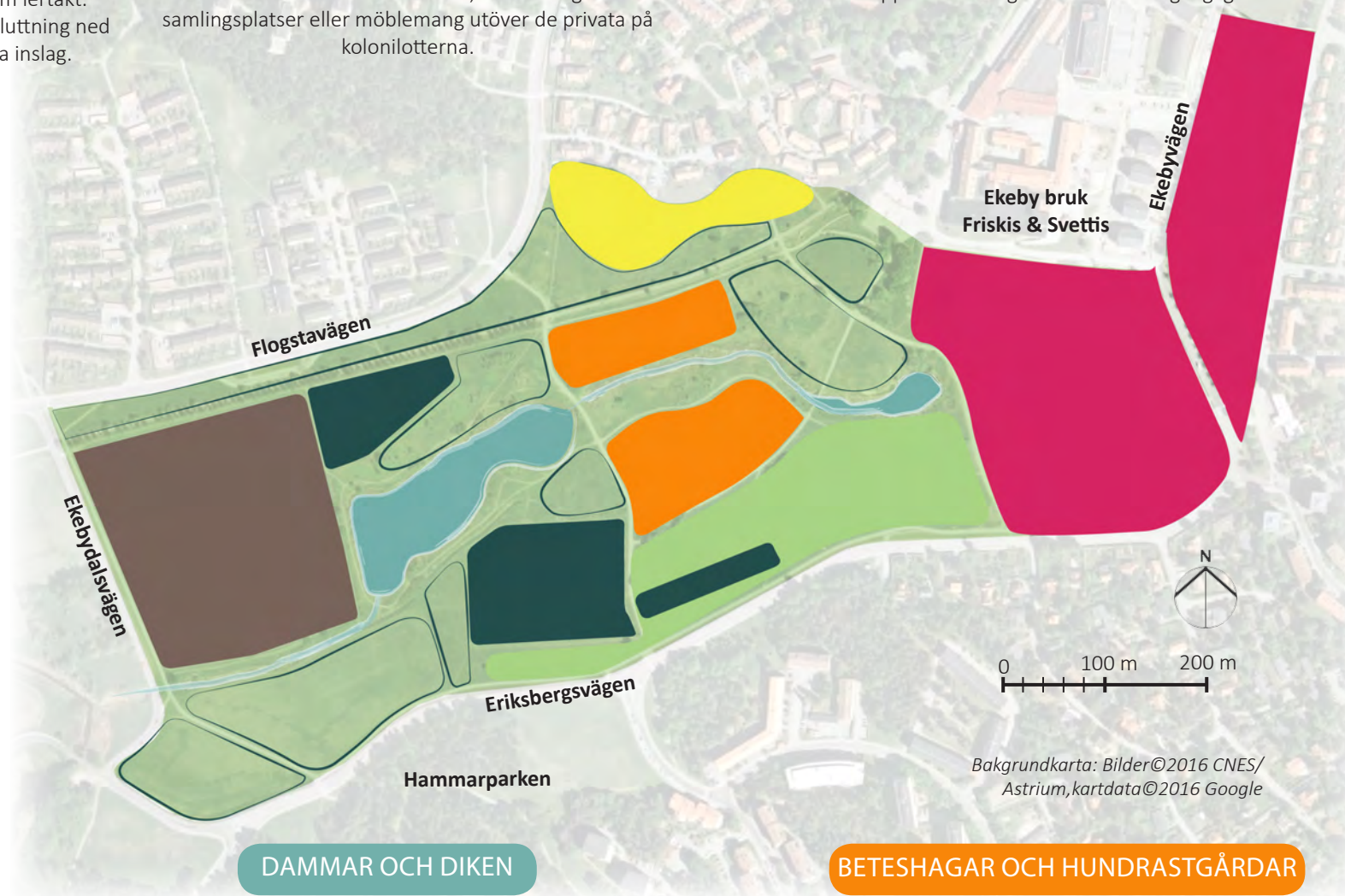
FRISKÄNG MED LÖVTRÄSDUNGAR

Friskäng med dominans av invasiva arter

Dungar av lövträd och buskar bildar öar liknande åkerholmar i friskängen. Ytorna mellan dungarna är öppna under vinter och vår men svårtillgängliga med den meterhög vegetationen av uppländska vallörten och ryssgubbe.

Informella stigar och hemliga gångar

Informella, mer eller mindre leriga stigar är upptrampade genom området och vissa av lövdungarna. Genom en dunge leder en barkgång, skapad av landskapsarkitektstudenter, som leder fram till ett inre rum med stockbänkar och konstverk.

DAMMAR OCH DIKEN

Rofyllt rum vid vattenspegel och ett rikt fågelliv

Ekebydalens två dammar uppkom när lera togs från marken till Ekeby bruk. Ett igenvuxet dikessystem leder från den lilla dammen till den stora och sedan vidare till Hågaån. Den stora dammen har konstant vattenspegel och omsluts av hög bladvass, vilket skapar ett rofyllt rum. Här finns ett rikt fågelliv och grodor leker på våren.

Tät vassvegetation hindrar närheten till vattnet

Den höga och täta växtligheten kring dammarna gör det svårt för människor att komma ner till vattnet. Den lilla dammen är mycket otillgänglig och lätt att missa även när man går förbi. Platsen har hög potential för lek, naturpedagogik, rofylldhet och utblickar från kullen bredvid dammen.

BETESHAGAR OCH HUNDRASTGÅRDAR

Betande djur bidrar till lantlig karaktär

Vissa veckor under våren och sommaren betar får, kor och kalvar i hagarna. Betet håller landskapet öppet och ger Ekebydalen en lantlig och rofylld karaktär.

Stängsel skapar barriärer men möjliggör att hagarna används som hundrastgårdar

När betesdjuren inte betar är används hagarna som hundrastgårdar som tillför liv och aktivitet till hagarna. Staketet skapar barriärer, men långsamt staketet går väl använda promenadstigar.

GENERELLA DRAG I DEN FYSISKA STRUKTUREN

Osammanhängade stigsystem med naturlig karaktär och avsaknad av långsgående stråk

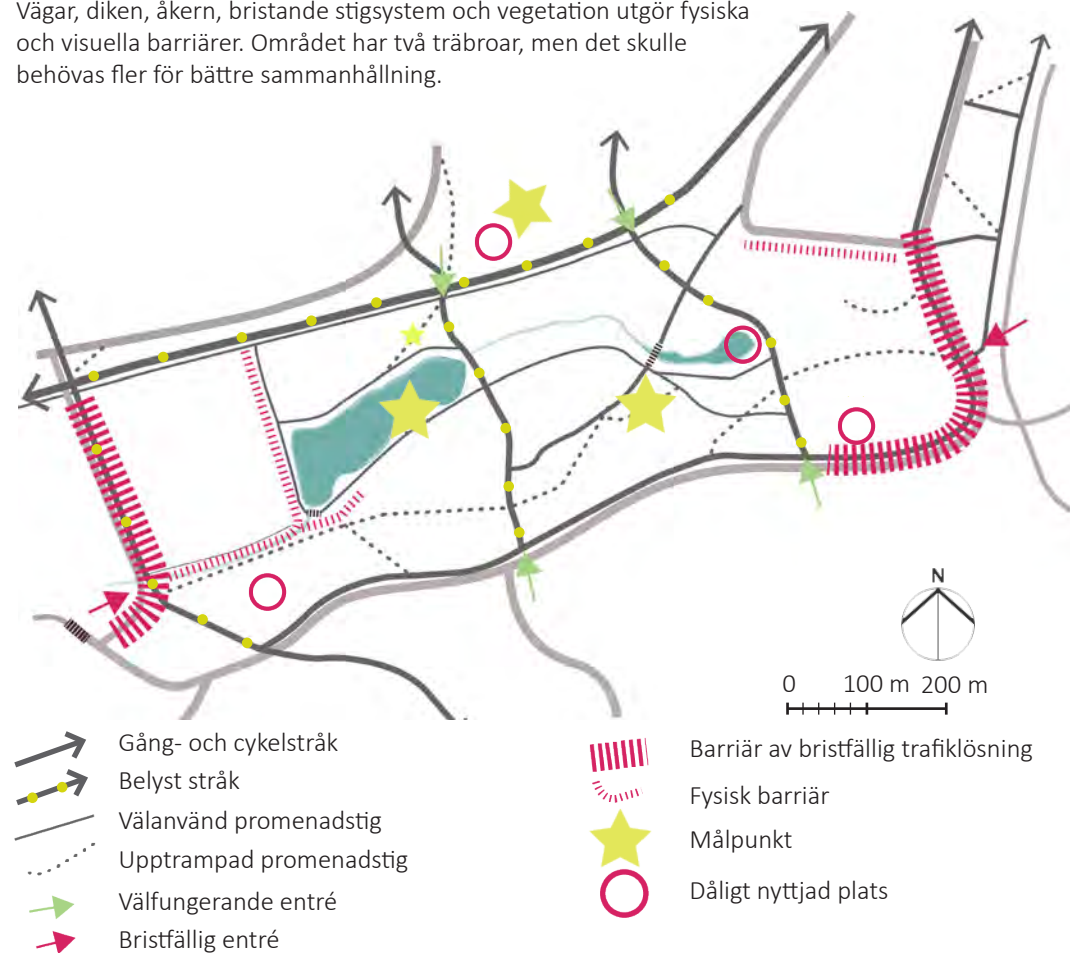
Stigsystemet upplevs delvis osammanhängande utöver de tvärgående gång- och cykelstråken. Dock saknas ett långsgående stråk som kopplar samman de upptrampade promenadstigarna.

Vackra platser för rekreation och aktivitet samt dåligt nyttjade områden med potential

Ekebydalen har många uppskattade platser, både programmerade och programmerade med naturlig karaktär. På grund igenväxta ytor vattnet och fina naturplatser inte tillgängliga för alla. Det finns flera öppna och slutna ytor, främst plana gräsytor som saknar uppenbar funktion.

Fysiska och visuella barriärer och bristande entéer på kortsidorna

Vägar, diken, åkern, bristande stigsystem och vegetation utgör fysiska och visuella barriärer. Området har två träbroar, men det skulle behövas fler för bättre sammanhållning.

INTERVJUER

För att få en bredare bild av Ekebydalen, Arosparken och områdenas funktioner i Uppsala intervjuade vi personer och aktörer med olika intressen och perspektiv.

Vi började med att besöka **Uppsala kommun** där vi träffade tjänstemän från fem olika förvaltningar som gav oss inblick i de intressen och planer kopplade till platsen. Vi ställde frågor om grönstruktur, dagvattenhantering, biologisk mångfald, skötsel, idrott och fritid och fick ta del av deras bild av Ekebydalens styrkor, svagheter och möjligheter och utmaningar.

Eftersom skötsel och ekonomi spelar en betydande roll för hur man bör gestalta Ekebydalen bestämde vi oss för att ta reda på mer om hur betet fungerar. Vi träffade **Vilhelm Nilsson som har betesdjur i Ekebydalen** som gav oss sitt perspektiv på hur det är att bedriva stadsnära bete i Uppsala.

På mötet med kommunen fick vi veta att Arosparken kommer att bebyggas och att de fotbollsplaner som ligger där ska ersättas i Ekebydalen. För att få reda på mer om fotbollsföreningarnas behov så stämde vi träff med Gustav Ahlford, **ungdomsfotbollsledare** som berättade om UIF:s verksamhet och framtidsvisioner.

Berndt Englund från **Karlsrogategruppen** hade sett vår inbjudan till workshop och hörde av sig och föreslog att vi skulle inkludera Arosparken i vårt arbete, då parkerna som utgör ett sammanhängande grönstråk påverkar varandra. Hur Ekebydalen bör gestaltas med idrotts- och aktivitetsytor, entréer och kopplingar beror i hög grad på vad som kommer att hända i Arosparken. Även i webbenkäten och under workshopdagen tog allmänheten spontant och återkommande upp värdet och funktionen av Hågakilen som helhet, trots att vi hittills hade fokuserat på och ställt frågor enbart om Ekebydalen. Vi påmindes om vikten av förståelse för omgivningen och sammanhanget för att kunna planera och gestalta för långsiktig hållbarhet.

För att ta reda på mer om Ekebydalens och Arosparkens roll i Uppsala intervjuade vi **Per G Berg**. Med platskännedom och många års forskning inom hållbar landskapsplanering svarade han på frågor som bidrog till att ge oss en helhetssyn på Hågakilen.

För att förstå motiven till att frågå ÖP 2010 och ge markanvisningar för bostadsbyggande i Arosparken tog vi kontakt med två av de **planarkitekter** på Uppsala kommun som varit och är handläggare i planprocessen.

UPPSALA KOMMUN

Henrik Ljungman, *landskapsarkitekt och projektledare för planprogrammet i Eriksberg och Ekebydalen*.
Ingemar Carlsson, *stadsträdgårdsmästare*.
Mia Agvald-Jägborn, *stadsbyggnadsförvaltningen, natur*
Stig Larsson, *idrott och fritid*.
Eleonore Albenius, *landskapsarkitekt, plan och byggnadsnämnden*.
28/1/2016 på Uppsala Kommuns plankontor

Kommunens inställning till vårt examensarbete
Uppsala kommun arbetar med att ta fram ett planprogram för Eriksberg och en Ekebydalen. I och med förtätningen i angränsande områden kommer användartrycket samt behovet av nya funktioner att öka i Ekebydalen. Kommunen är positivt inställda till vårt val av examensarbete och understryker att vi ska tänka självständigt och förhålla oss fritt till kommunen. Kommunen ser positivt på medborgardialog och delaktighet som utgångspunkter för programmet. Att få in flexibilitet, multifunktionalitet och etapptänk i planeringen och gestaltningen underlättar en behovsanpassad utveckling av området. De tar gärna del av resultatet och presentation i juni.

Dagvattenhantering
Ekebydalen är en lågpunkt i landskapet och har en viktig funktion för rening av dagvatten innan det rinner ut i Hågaån. I och med förtätningen i omkringliggande områden kommer mängden dagvatten som ska tas om hand i Ekebydalen att öka. En möjlighet är att anlägga en ny våtmark som kan utformas som en spännande plats för ekologi och rekreation. Vattenmiljöerna bör utformas så att de både renar dagvatten och gynnar rekreation och biologisk mångfald. Kvalitén på vattnet i dammarna och vattnet som kommer ut ur ledningsröret i den lilla dammen behöver undersökas närmare.

Groddjur
Ekebydalen är en viktig livsmiljö för grodor och salamandrar som lever i östra delen av Ekebydalen. Grodorna övervintrar i frostfria markstrukturer i skogsbackar och stenrösen, bland annat i skogspartierna i Eriksberg som kommer att bebyggas. Grodornas vandring mellan lekplatserna i dammarna och födosöks- och vinterhabitatet går över trafikerade vägar, vilket gör att många grodor körs över. Man kan exempelvis avhjälpa problemet genom att anlägga övervintringsplatser i Ekebydalen, som gör att grodorna undviker att passera vägen.

Drift, hävd och odling
Skötselnivån är relativt låg idag men kommunen kan tänka sig något högre skötsel i framtiden. Det finns en plan med skötselområden som är ganska svår att följa och som saknar skriftlig skötselplan till. Betet är en kostnadseffektiv och mycket uppskattad skötselform sin bidrar starkt till Ekebydalens lantliga karaktär. Djurens säkerhet är viktig i stadsmiljön, vilket är avgörande för djurhållare. Torrängsbacken i norra delen på andra sidan banvallen har tidigare betats och har därför höga naturvärden – idag kanske den riskerar att växa igen. Invasiva arter som uppländsk vallört och ryssgubbe tar över en annan del av Ekebydalen och gör platsen otillgänglig sommartid.

Kolonilotterna har stora sociala och ekologiska värden. De ska vara kvar och gärna utökas och man behöver se över föroreningssituationen. Kommunen är också öppen för hur nya och fler former av odling skulle kunna organiseras, t ex att upplåta ytor för medborgarinitiativ liknande Matparken i Gottsunda.

Grönstruktur och entréer
De funktioner som finns i Arosparken kan komma att behöva inrymmas i Ekebydalen, då delar av Arosparken genom detaljplan kommer att provas för bebyggelse. Idag pratar man om en pärlbandstruktur av grönska i staden istället för den grönkilstruktur som är aktuell i ÖP 2010. Man vill förbättra entrén till Ekebydalen och Håga och stärka det rekreativa rörelsestråket, då Ekebyvägen och Ekebydalsvägen utgör barriärer idag. Trafiksituationen vid Hågabron/Ekebydalsvägen är problematisk och behöver göras om, vilket kommunen beaktar i arbete eftersom det påverkar ytorna intill och entrén till Håga.

Idrott, lek och ekocafé
Behovet av idrott – både spontan, organiserad och skolidrott ska tillgodoses i Ekebydalen, som kommer att utgöra ett idrottscentrum med ett upptagningsområde på omkring 40 000 boende. Tillsammans kan idrottsytor och park forma ett område som kompletterar parker och idrottsanläggningar med annan karaktär. Idrottsytor och tillägg ska smälta in i landskapet. Genustänket är också viktigt vid planering av aktivitetsytor. Enkel friidrott som passar skolor (t ex 60-m-bana och längdgrop) är en idé, eftersom det inte finns plats för friidrott på västra sidan av Uppsala idag. De fotbollsplaner som riskerar att försvinna i och med ett förslag till exploatering i Arosparken bör ersättas i Ekebydalen. En fotbollsplan ska vara matchplan med konstgräs och läktare, det finns också behov av ett klubbhus i området. Kanske finns det möjlighet att ha ett ekocafé i Ekebydalen. Idrott, park och natur ska tillsammans och i hög grad av samverkan utforma Ekebydalen till en plats som alla Uppsalabor ska kunna använda. Inget intresse eller behov kan ses som överordnat med rätt att ange förutsättningar för hur övriga intressen och behov ska planeras, det måste ske i jämbördig samverkan för att kunna tillgodose alla medborgares olika behov.

SYNPUNKTER OCH FÖRSLAG

Allmänt

- » Kommunen ser positivt på medborgarinflytande och medborgarinitiativ.
- » Flexibla, multifunktionella ytor som kan nyttjas av så många som möjligt, olika tider på dygnet och utvecklas efter behov.
- » Utred möjligheten till ekocafé och föreningslokal i anslutning till aktivitetsintensiva ytor.
- » Etappvis utveckling: vad kan göras när?

Biologisk mångfald, vattenrening och skötsel

- » Gestaltning och skötsel ska gynna groddjur, fåglar och övrig biologisk mångfald samt sociala värden
- » Förbättra livsmiljön för groddjur: kompensera för bebyggda övervintringsplatser (när grodorna är i dammen) i
- » Hammarparken inom Ekebydalen
- » Utveckla dagvattenhantering med hjälp av våtmark innan vattnet når Hågaån
- » Variation av biotoper gynnar biologisk mångfald
- » Det behövs en tydlig och användarvänlig skötselplan
- » Se över skötsel för torrbacken för att undvika igenväxning
- » Bete är kostnadseffektivt, uppskattat och eftersträvarsvårt - undersök hur betet fungerar idag för att säkerställa dess ekonomiska, sociala och ekologiska fördelar.
- » Komplettera kolonilotter med andra former av stadsodling.
- » Hitta ekologiskt sätt att hämma uppländsk vallört och ryssgubbe.
- » Utveckla naturlika planteringar.

Idrott och spontanidrott

- » Utveckla området närmast Ekeby bruk och Friskis&Svettis för idrott och motion.
- » Ersätt fotbollsplaner som eventuellt exploateras i Arosparken till Ekebydalen och se över hur man kan komplettera fotboll med flexibla sportytor, naturlek, utegym, enkel friidrott och oprogrammerade ytor.
- » Jämförda idrottsytor.
- » Sammanhängande slingor för skidor och jogging.

Karaktär, stråk och entréer

- » Tydligare struktur i Ekebydalen, den är rörig idag.
- » Förbättra sociala och ekologiska stråk, kopplingar och entréer inom Ekebydalen samt mot Arosparken och Håga.
- » Förbättra trafiksituationen till Håga - nya möjligheter ges om Ekebydalsvägen dras om.
- » Öka tillgänglighet och trygghet (trafik, säkerhet, flöde).

DJURBONDE

Vilhelm Nilsson, *Bonde och djurhållare vars djur betar i Ekebydalen*

12/03/2016 hemma hos Vilhelm

Bild 9. Bonden Vilhelm Nilsson

Vilhelm Nilsson äger och sköter om betesdjuren i Ekebydalen. Hagarna på ca 2 hektar ingår i de 52 hektar som Vilhelm arrenderar av kommunen via ett avtal som gäller fem år i taget. År 2015 var kalvarna i Ekebydalen under tre veckor och får ca 10 veckor under sommaren. Det finns möjlighet att ha djur i Ekebydalen året om, men då måste de stödfodras och ha tillgång till vindskydd. Naturbete har många fördelar - det är det mest kostnadseffektiva sättet att hålla landskapet öppet, det skapar en naturnära känsla och det är vackert, rofyllt och roligt för barn.

Biologisk mångfald och kretsloppstänk

Bete är även det överlägset bästa sättet att främja biologisk mångfald. Kontinuerlig hävd ger en stor artrikedom- i betesmarken i Håga intill Ekebydalen har man hittat 42 arter per kvadratmeter. Intill Ekebydalens norra sida finns en torrbacke, en artrik biotop som är beroende av bete för att inte växa igen. Tidigare betades dessa torrbackar men boende i närheten klagade på ljud och lukt, så det avbröts.

I Ekebydalen har ryssgubbe och uppländsk vallört tagit över stora ytor. Betet kan hindra dessa två arter tar över helt. Vilhelm försöker hinna få ut baggarna några veckor innan vallörten tar över, så får de en näringsrik kost. Idag klipper man friskängen med vallörten och ryssbubbarna med maskin, och låter de avklippta växtdelarna ligga kvar, vilket egentligen innebär att den redan näringsrika friskängen gödslas av vallörten. Det vore bättre om klippet togs bort eller användes som organiskt material för att jordförbättra lerjorden vid kolonilotterna.

Utformning av hagar

Idag arrenderar Vilhelm nio hagar och flyttar betesdjuren ca 20 gånger under sommaren. Eftersom djuren flyttas mellan olika hagar är det bara under kortare perioder som hagarna är avstängda för människor. Mer sammankopplade beteshagar som djuren kan vallas mellan skulle möjliggöra en större och enklare rotation, utan frakthjälp av traktor. Ett sådant rotationssystem är även det bästa för grästillväxten, om det är det man eftersträvar. Idag saknas en länk mellan hagen vid Hågaån och hagarna inne i Ekebydalen. Vid en ny trafiklösning vid Hågabron kunde man tänka sig att korna kan gå under vägen in i Ekebydalen. Highland cattle och hereford är raser som kan beta ända ner till vattnet, vilket ger artrika strandängsbiotoper. Då kunde djuren gå fritt i sammankopplade hagar, som bitvis stängdes av för användning av människor och hundar.

Dålig lönsamhet gör betet sårbart

Uppsala Kommun har stora fördelar med att marken betas. Det är det absolut billigaste sättet att hålla gräsmark öppen, ca 5-10 000 kr billigare per hektar än att klippa gräset med maskin. Det största hindret mot betet idag är att det inte är lönsamt för djurbönderna.Därför är det i många fall inte möjligt för många djurägare att hålla betesdjur i stadsnära miljöer. Tidigare fanns en ersättning för stadsbete som låg på 2000 kr per år för varje hektar mark betas, som djurbönderna fick från kommunen. Utöver det kan de söka ett EU-stöd genom landsbygdsprogrammet på ca 1500- 2000 kr per hektar och år. För ett par år sedan avskaffades ersättningen för stadsnära bete från kommunen, varpå inkomsterna som redan var låga alltså halverades. Beteshagarna i Ekebydalen är drygt 2 ha stora, vilket betyder att Vilhelms inkomst för att sköta djuren och betet i Ekebydalen ligger på 3000- 4000 kr per år, pengar som endast kommer ifrån EU-bidraget. Vilhelm arbetar 80 % utanför gården och sköter djuren på morgonar, kvällar och helger. Ännu kan han inte ta ut någon lön för arbetet. Att han orkar bygger på att han är ung och har mycket vilja, energi och engagemang och att en förutsättning för att kunna bo på gården är att man sköter dess 52 ha mark.

Bättre samarbete med kommunen är önskvärt

Ett bättre samarbete med kommunen och mer förståelse från deras sida är önskvärt. Kommunen skulle vinna på att ta mer ansvar och se mer långsiktigt på arrende, till exempel behövs att de regelbundet ser över skicket på mark och stängsel. För närvarande är skicket på stängslen dåligt, på vissa ställen fallfärdigt.

SYNPUNKTER OCH FÖRSLAG

- » Rimlig ersättning för stadsnära bete av kommunen för att djurhållare ska ha råd och ork att sköta betet i längden och attrahera fler djurägare att vilja bedriva stadsnära bete.
- » Flexibla beteshagar som gör mer “temporärt” bete möjligt skulle möjliggöra utökad hävd utan att skärma av människor.
- » Regelbunden tillsyn av stängsel från kommunen.
- » Nyttja möjligheten till kretsloppstänk i förvaltningen av Ekebydalen - klipp från ången ger näring för odling.

PROFESSOR I LANDSKAPSARKITEKTUR

Per G. Berg, *Professor i Landskapsarkitektur och docent i Landskapsplanering med inriktning på hållbar samhällsbyggnad*

11/03/2016 på SLU

Hågakilens roll i Uppsala

Ekebydalen och Arosparken utgör tillsammans Hågakilen, en av Uppsalas åtta grönkilar. Stråket är en del av den grönstruktur som länkar samman Hågadalen med centrala Uppsala, ett stråk som är absolut avgörande för stadens grönstruktur och framtidens rörelse mellan stad och landsbygd.

Uppsala behöver grönkilar, idag och i framtiden. Om man skulle besluta sig för att frångå grönkilsstrategin och bebygga stråket skulle det innebära en stor systemförändring. Kapas denna levande tentakel kapar man även rörelsen av människor och biologisk mångfald. Samhällsekonomiskt ser man i dagsläget väldigt kortsiktigt när man ger markanvisningar på centrala grönytor. Centralt belägen mark är mycket värd och därför är intresset stort för att bygga där, men i själva verket är även grönskan mer värd ju närmare centrum man kommer. Antalet människor som kommer att behöva använda Ekebydalen och Arosparken som rekreationsområde kommer dessutom drastiskt att öka i och med förtätningen av Eriksberg.

Spindelnät av grönstruktur

Uppsala behöver säkra ett spindelnät av grönstruktur för att kunna växa hållbart – gröna kilar, kombinerat med gröna ringar eller bälten. De gröna kilarna från stadskärnan och ut mot landsbygden skapar förutsättningar för framtidens hållbara transporter, möjligheten att färdas effektivt i miljöer där man upplever både grönska och bebyggelse.

Möjligheter och mångbruk i Hågakilen

Grönstråket bör istället uppgraderas med en stark gestaltning, olika karaktärer och funktioner. I Arosparken finns redan grannskapslek och spontanidrott som skulle kunna utvecklas till ett fantastiskt mångbruk med möten mellan olika generationer genom t ex boule, småbarnslek och skateboard intill varandra. Cykelvägen kan behöva förbättras med belysning och bänkar.

Max fyra våningar i samlat stråk

Om detaljplaneutredningen leder till att man bygger i Arosparken bör man spegla bebyggelsen på andra sidan Ekebyvägen- samlad bebyggelse, max en rad hus. Angående höjden finns det en ovetenskaplig tro att man kan lägga på våningar och bygga högt utan konsekvenser. Vertikal förtätning avskaffar grannskapsvärden och gårdsfunktioner. Ingen vill vara på de trånga, mörka innergårdar som just nu byggs på flera håll. Den eventuella bebyggelsen i Arosparken bör inte överstiga fyra våningar, fler skulle skugga småhusen.

Grönska och odling i staden

Alla stadens invånare måste ha nära tillgång till grönska, skolor och förskolor. Även de som inte har tid eller möjlighet att gå långt. Dessa fyra skalor av grönska (meter från bostaden) är bra riktlinjer för en hållbar stadsutveckling:
» Entrégrönska (0-3 m)
» Gårdsgrönska (10-30 m)
» Distriktsgrönska (100- 300m)
» Vildmarksgrönska (1000-3000m)
Ekebydalen tillhör kategorin distriktsgrönska och ansluter till Arosparken som är en kvarterspark och Hågadalen som klassas som vildmarksgrönska. De olika skalorna bör vävas ihop med hjälp av spindelvävsstrukturen av gröna kilar och bälten. Ekebydalen rymmer också två skalor av odling: åkermarken och kolonilotterna. Ytterligare en skala- kollektiv odling/stadsodling- har många fördelar, däribland högre produktivitet och mindre tidsinsats per person som odlar. Dessa mötesplatser har mycket att ge för den ekologiska, sociala och ekonomiska hållbarheten.

SYNPUNKTER OCH FÖRSLAG

- » Öppna upp och tillgängliggör vattnet på vissa platser i Ekebydalen, vilket ger multifunktionella värden.
- » Genuspersektiv vid planering av idrott och spontanidrott.
- » Tänk utveckling i tidsetapper istället för “allt nu”, för att möjliggöra en behovsanpassad utveckling. Detsamma gäller grönstruktur - vilka stråk kommer vi i framtiden önska att vi hade sparat?
- » Hågakilen är ett avgörande grönstråk för rekreation, ekologi och framtiden.
- » Om detaljplaneutredningen leder till att man bygger ändå - max fyra våningar i samlat stråk längs Ekebyvägen för att spara så mycket som möjligt av stråkets bredd.
- » Säkra grönstruktur med stråk/kilar och bälten för social och ekologisk hållbarhet och framtidens transporter.

KARLSROGATEGRUPPEN

Representerad av Berndt Englund

14/03/2016 i Arosparken

Karlsrogategruppen är småhusägare som engagerat sig för vilka konsekvenser exploatering i Arosparken har för boende i Kungsgärdet och generellt för Uppsalabor. Uppfattningen är att bebyggelse i den omfattning som nämns i detaljplaneutredningen skulle förstöra grönstråket som förbinder centrala Uppsala med Hågadalen och dess funktion som spridningsväg för djur och växter samt ventilation av staden med frisk luft. Karlsrogategruppens strävan är främst att bevara grönstråket obebyggt, i andra hand att bebyggelsen minimeras och placeras längs Ekebyvägen. Karlsrogategruppen anser att risken för att exploatera hela grönstråket ökar om man börjar bygga här. Då bygger man även bort möjligheten till bostadsnära rörelse och aktivitet.

En välanvänd park för rekreation

Arosparken nyttjas nästintill dagligen under hela året, särskilt vår, sommar och höst men även vintertid för längdskidåkning och förut för skridskoåkning då kommunen spolade grusplanen. Närheten till bostadsområden gör att parken används för spontana aktiviteter, såsom olika bollsporter, picknick och lekar. Även organiserade sportarrangemang som fotbollsturneringar och träning sker i hög utsträckning här. Marken som ägs av kommunen är i ÖP 2010 märkt som ”särskilt bevarandevärt grönt område” och ”ny grön länk med rekreativ / ekologisk funktion”. Denna grönstrategi tycks enligt detaljplaneutredningen och markanvisningen vara försvunnen, vilket innebär att man bryter mot sina egna värderingar och intressen.

Arkitektur, karaktär och kulturhistoria

Arkitekt Gunnar Leche ritade de tidtypiska småhusen som uppfördes 1925- 31 efter idealet ”tät trädgårdsstad”. I detaljplanen för Kåbo-Kungsgärdet och ÖP 2010 beskrivs småstugeområdet som av arkitektoniskt, stadsplanemässigt, socialt och kulturhistoriskt mycket stort intresse. Här beskrivs även vikten av att värna karaktärsskapande faktorer, då en stor del av bebyggelsen har förändrats sedan uppförandet.

Oro för vibrationer, ökad trafik, skugga och att den gemensamma parken reduceras till en remsa privat mark
Karlsrogategruppen har inte ännu fått ta del av hur den eventuella bebyggelsen är tänkt att se ut och placeras, men det har talats om längsgående rader med fem våningar längs Ekebyvägen och fallande höjder mot småhusen. En sådan utformning med ”tungor” skulle innebära att gårdarna upplevs som privata och att grönytan inte blir tillgänglig för spontanidrott, picnic och småvilt som den är idag. Boende i småhusen upplever problem med vibrationer i när stora bilar passerar utanför. Vibrationerna orsakar sprickor i väggarna, och det finns en stor oro för att och byggnation och ökad trafik kommer att förvärra detta problem. En bebyggelse på tre-fyra våningar nära Karlsrogatan kommer lägga intilliggande småhus och gångstråket längs lönnallén i skugga.

SYNPUNKTER OCH FÖRSLAG

- » Bevara och uppgradera Hågakilen som grönt rekreationsstråk - bygg inte i Arosparken, stärk istället kopplingen mellan Arosparken och Ekebydalen.
- » Om det byggs - minimera antalet hus, placera huskropparna i ett smalt band längs Ekebyvägen och behåll ett brett grönstråk i mitten som är tillgängligt för alla.
- » Utveckla Arosparken för mer spontanidrott
- » Värna om Kungsgärdets kulturhistoriska värden och låt inte småhusen skuggas av höga byggnader
- » Ingen byggnation bör ske om det finns risk att småhus skadas av vibrationer, något som redan skett pga trafik.

UPSALA IF FOTBOLL

Representerade av Gustav Ahlford, ungdomsfotbollsledare.
08/04/2016 i Uppsala

En bred verksamhet med stor samhällsnytta

Fotboll och spontanidrott är väl förankrat i Ekebydalen och Arosparken, eller Ekebyvallen som stråket också kallas. Utöver träning och matcher så bedrivs även fotbollsfridts, som man vill utveckla och kombinera med läsläsning och fotbollsverksamhet för ensamkommande flyktingbarn. Den inhägnade konstgräsplanen mitt i grönstråket är väldigt bra. Där har landslaget valt att träna där när de besökt Uppsala. Fotbollsöreningarna tycker att det är trist att man planerar att bebygga Arosparken, men har blivit utlovade en satsning på att samla, rusta upp och utöka fotbollsplanerna inom Ekebydalen. Ideella ledare har länge kämpat med verksamheten men det finns varken rinnande vatten eller ordentliga omklädningsrum. Det hårda trycket på planerna gör det också svårt att hitta träningstider- det är alltid fullt eftersom intresset är stort. Planerna behöver rustas upp, konstgräsplanen är sliten och belysningen är dålig.

Skiss med UIF:s behov av planer i Ekebydalen, av G. Ahlford

Förlag baserat på Uppsala IF: behov:

I UIF:s förslag ovan flyttas alla planer från Arosparken/Ekebyvallen till Ekebydalen om Arosparken bebyggs.

- » Tre 11-mannaplaner anläggs, varav minst en ny med konstgräs som får den gamla belysningen från nuvarande konstgräsplanen som får ny ändamålsenlig belysning. Dessa 11-mannaplaner kan också användas som upp till sex st 7-mannaplaner.
- » Tre st 7-mannaplaner anläggs. Dessa kan också användas som upp till nio 5-mannaplaner.
- » En 9-mannaplan samt en 5-mannaplan anläggs med konstgräs.
- » Träd och buskar som avgränsare mellan planerna.
- » Befintliga gångvägar som påverkas flyttas runt planerna.

En ny multifunktionell läktare

En gemensam byggnad som kombinerar läktare, kansli, omklädningsrum, rinnande vatten och lokaler för läsläsning behövs. Förvaringsutrymme för bollar m.m. skulle kanske minska parkeringsbehovet om tränare slipper köra bil med utrustningen.

Dagens läktare vid konstgräsplanen

SYNPUNKTER OCH FÖRSLAG

- » Integrerad läktare/omklädningsrum/föreningslokaler/kansli som smälter in i landskapet.
- » Rusta upp alla befintliga planer och integrera dem i parklandskapet.
- » Klipp upp gräsytor för temporära fotbollsplaner vid cuper.
- » Bättre användning av parkeringen i Arosparken - t ex skridskobana på vintern och annan idrott resten av året. Använd som parkering vid behov istället för alltid.

PLANARKITEKTER

Sofie Andersson Rosell, *planarkitekt på Uppsala kommun som tidigare varit handläggare för detaljplaneutredningen Kåbo 1:1 för bebyggelse i Arosparken.*

Johan Nilsson, *planarkitekt på Uppsala kommun som nyligen tilträtt som handläggare för detaljplaneuppdraget*
08/04/2016 hos Uppsala kommun

Exploateringsprocessen från idé till verklighet

Exploateringsprocessen börjar ofta med att en byggherre presenterar sina idéer för politiker. En politisk nämnd ger sedan i uppdrag till kommunens tjänstemän att undersöka om, och i så fall hurman kan förverkliga projektet.

Projekten bör ha en samhällsekonomisk nytta. De pengar som kommunen får loss genom att sälja mark kan användas till exempelvis lekplatser, bänkar och upprustning av gång- och cykelstråk i närheten. Exploateringskontorens uppdrag är i princip att få loss pengar som kan användas till sådana saker genom att sälja kommunal mark till byggherrar som vill exploatera- det är kommunernas enda möjlighet att få fram pengar, förutom skattehöjningar. Exploatering i Arosparken kan finansiera betydande förändringar i Ekebydalen, t ex en förbättrad koppling mellan Arosparken och Ekebydalen, stigar och stråk, sanering av förorenad mark, bättre utvecklad dagvattenhantering, insatser för att förbättra tryggheten och så vidare.

Markanvisningar i Arosparken

Markanvisningar är en överenskommelse mellan en kommun och en byggherre som ger byggherren ensamrätt att arbeta med bostadsprojekt på kommunens mark. År 2007 gav Uppsala kommun markanvisningar till Uppsalahem och JM på grusparkeringen i Arosparken. Det visade sig vara samhällsekonomiskt ofördelaktigt att bygga där av flera skäl,

däribland ett omfattande ledningspaket i marken samt att man skulle behöva se över gatustrukturen. Markanvisningen ledde därför inte till något resultat, utan ändrades i november 2014 till den aktuella platsen i Arosparken.

Stort behov av bostäder

Det finns ett stort behov av bostäder, så kommunen behöver utreda möjligheten att bygga bostäder på många håll i staden - målet är att bygga 3000 bostäder per år. Det här området är inte heller speciellt tätt bebyggt jämfört med många andra bostadsområden i Uppsala.

All planläggning är en prövning

Tjänstemän tar fram ett förslag och så får man se hur det tas emot. Planerna presenteras för politiker som kan ställa sig bakom dem innan man visar upp dem för allmänheten, från kommunens sida vill man inte oroa folk i onödan genom att visa planer på utformning av bebyggelse som kanske inte kommer att se ut just så. I slutändan är det politikern och då huvudsakligen majoriteten som avgör.

Utformning av bebyggelse och parkstråk

Tanken är att man höjdmässigt vill möta bebyggelsen runtomkring. Utredningen kring hur detta kan komma att se ut pågår just nu, men man vill säkerställa och förstärka länken för människor att kunna komma ut rakt in i Ekebydalen via en parkzon med bänkar längs allén av lönnar.

Intressen vägs mot varandra

Kommunens intention är i allmänhet att följa översiktsplanen, men stadsplanering består av många olika intressen som vägs mot varandra. Arosparkens ekologiska värden är inte speciellt höga idag då stråket främst utgörs av monokulturella gräsytor, slyig vegetation och en inhägnad konstgräsplan. I ett detaljplaneuppdrag utgår man ifrån hur platsen ser ut idag, så det ingår inte i uppdraget att utreda dess eventuella potential som grönstråk. Trädgårdarna i småhusområdet fungerar bättre än fotbollsplanerna som länk för biologisk mångfald.

Fotboll

Arosparken används mycket för fotboll och spontanidrott. Fotboll kan ses som ett särintresse, men man arbetar med idrottsaspekten och ska säkerställa tillgången till fotbollsplaner inom Ekebydalen. Konstgräsplaner kan vara en lämplig användning av mark som är förorenad.

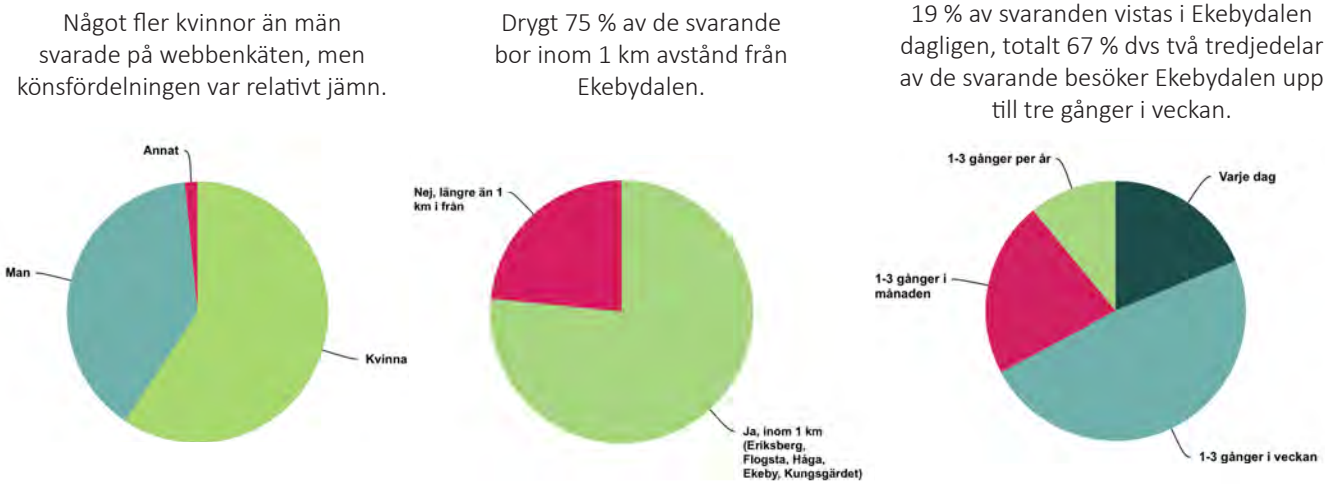
SYNPUNKTER OCH FÖRSLAG

- » Planarkitekternas uppgift är att utreda lämpligheten för exploatering. Uppsala har ett högt tryck för att öka bostadstillgången, då blir alla tänkbara platser viktiga.
- » Intentionen i allmänhet är att följa ÖP, men intressen måste vägas mot varandra.
- » Arosparken har i nuläget inga speciellt höga ekologiska värden.
- » Fotboll kan ses som ett särintresse och inte nödvändigtvis ett allmänt intresse. Fotbollsplaner som bebyggs kan ersättas i Ekebydalen.

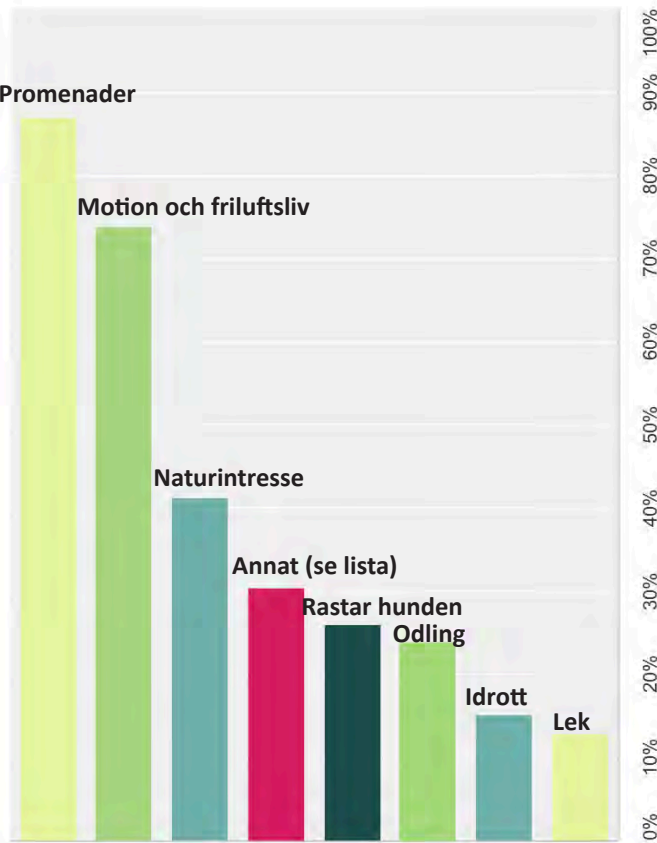
ENKÄTSVAR

Här redovisas statistik om de 64 svarande på vår webbenkät som fanns tillgänglig online under en sjuveckorsperiod (8 februari - 29 mars 2016).

OM DE SVARANDE

Hur använder du Ekebydalen?

Annat:

- » Jag utövar tai chi, qigong, meditation där.
- » Att bara sitta, ligga, vila i ett så tillgängligt och naturskönt område.
- » Ofta pratstunder med vänner sittandes på någon bänk.
- » Har åkt skidor några gånger. Bra när det finns spår som också ansluter till spåren i Hågadal.
- » Springer också i Ekebydalen ibland.
- » Cykling.
- » Cyklar förbi/igenom .
- » Jag är sportchef i Uppsala IF Fotboll och besöker anläggningen fler gånger i veckan.
- » Idrott ibland = spontanidrott. Isåfall full pott, förutom hundrastandet då.
- » Därutöver är vi ett gäng som arbetspendlar (cykel) genom E-dalen..
- » Cyklar igenom
- » Fotbollsörening - tränar fotbollslag
- » Skidåkning
- » Orientering
- » Har haft picknic m mina barn vid dammen
- » Hitta Ut checkpoints
- » Fotografi, cykling, fotboll, titta på fåglarna i dammen och ibland också på grodorna.

TIO I TOPP

Nedan listas de tio vanligaste svaren från webbenkäterna. Listorna är inte baserade på enskilda frågor utan på information som framkommit från samtliga enkätsvar. Rangordningen är därför inte exakt men ger ett överblick på de mest frekventa svaren.

DET BÄSTA MED EKEBYDALEN

1. Vackert grönområde
2. Närheten
3. Rofyllheten
4. Bilfritt område
5. Kolonilotterna och odlingen
6. Djurliv och lugn vid dammen
7. Härligt med betesdjuren
8. Grönstråket för promenader
9. Motion
10. "landet mitt i stan"

BRISTER OCH OROSMOLN

1. Osammanhängande och leriga stigar
2. Saknas broar över diken
3. Saknas skidspår som kopplar samman Håga och banvallen
4. Dammarna är igenväxta och otillgängliga
5. Det saknas sittplatser och mötesplatser
6. Flera outnyttjade områden
7. Störande ljus och ljud från fotbollsplanerna
8. Hotas av att byggas igen!
9. Föroreningar i marken?
10. Det stjäls från kolonilotterna

ÖNSKEMÅL FÖR EKEBYDALEN

1. Bevara Ekebydalens naturliga karaktär
2. En gemensam mötesplats med grill, bänkar och bord
3. Preparerade skidspår och stråk som sammankopplar Håga - Ekebydalen - Banvallen /Arosparken
4. Bevara och utveckla betet med djur
5. Bättre stigsystem och broar vid dammen
6. Utveckla området för olika typer av motion
7. Rensa dammen så man kan njuta av vattnet
8. Plantera fler bärbuskar och fruktträd
9. Utegym och plats för ex yoga
10. Hundrast- och lekplats

ÖNSKEMÅL OCH FÖRSLAG FÖR BÄTTRE STRÅK OCH FRAMKOMLIGHET?

Broar

”Fler broar så att man kommer över diken och inte halkar i lera ” Man, 45-59 år

”1-2 extra träbroar över diken i närheten av stora dammen/Ekebyodlarnas område ” Man, 35-44 år

”En vacker ny bro i japansk stil” Kvinna, 35-44 år

Skidspår

”Något år så har skidspår rundat upp till fotbollsplanen i öster/sommarro-kalasbra! onödigt med massa pengar på fågeltorn (trots att jag f-skådar)-bättre att fixa fågelbitoper! (fånga mink!) ” Man, 45-59 år

”Bra som det är UTOM att det borde göras skidspår med maskin till Hågahögen, där det finns andra maskingjorda spår till Hammarskog. Anslutning behövs! ” Man, 45-59 år

”Vintertid (om snö - skidspår), bättre/tydligare/säkrare övergång från Arosparken (Ekebyvallen) till Ekebydalen” Man, 45-59 år

”Skidspår upplyst (och helst vinterunderhållen) stig/väg till Friskis i kanten av kolonilotterna”, Annat, 15-24 år

Stigar, gång- och cykelvägar

” Inga fler gång- och cykelvägar. Men att gångstigarna hålls fria (åtminstone någon meter på var sida) och att lite sand eller flis läggs på de lerigaste partierna. En enkel passage över det djupa diket man ska över när man följer stigen på sydsidan om dammen och ska fortsätta mellan bäcken och åkern. Kvinna, 45-59 år

”Från den öst-västliga cykelleden borde man fortsätta med cykelväg direkt till Ekeby bruk(Friskis) då det ändå cyklas upp och blir lerigt över det som är markerat "öppen yta" på kartan. Folk kommer alltid gena, gör genvägen ordnad. ” Man, 25-34 år

”Gångväg till Håga by saknas. (Gångväg till Håga bro + övergångsställe vore en fin början.) Fler promenadstigar vore toppen! (Alltså de riktigt små stigarna.) Bättre framkomlighet till dammen efterfrågas!” Man, 35-44 år

”bättre och mer sammanhängande stigar för att gå runt, med olika längd. Känns som att stigar bara tar stopp.. i lera..” Kvinna, 24-35 år

Belysning

”Ingen belysning, det ska vara så naturligt som möjligt. Absolut inga toaletter. Bygg så lite som möjligt och inga nya vägar tack!” Man, 35-44 år

”Upplyst längst banvallen ut till kvarnen vid kvarnbolund” Kvinna, 35-44 år

Stängsel

”Stängsel runt odlingslotterna för att hålla rådjur men ffa människor som stjäl grödor på avstånd. Tyvärr en hel del stölder och det är inte roligt. Är rädd att fotbollsplaner ska flyttas närmare odlingslotterna då det är mkt ljud och oväsen från fotbollsplanerna, och de flesta (?) av oss odlare är i Ekebydalen för en stunds vila och avkoppling och ro, och då vill man inte ha en massa oväsen från fotbollsplanerna. Trist också med all trafik o alla felparkeringar kring befintliga fotbollsplaner. ” Kvinna, 45-59 år

ÖNSKEMÅL OCH FÖRSLAG FÖR EKEBYDALENS NATURVÄRDEN OCH KARAKTÄR?

Områdeskaraktär

”Behåll den naturliga och lantliga karaktären.

Det är en lyx att ha bäddarna och naturen in på knuten!” Kvinna, 35-34 år

”Inte programmera ytorna med aktiviteter typ fotbollsplaner.

Öppna ytor för spontan motion. Värna om naturlig karaktär.” Kvinna, 35-34 år

”Att det får vara en naturlig och rofylld plats, och INTE en "park skapad av människor" med en massa grejer och aktiviteter i.” Kvinna, 45-59 år

”Behåll grusvägarna. Asfalteta inte.” Kvinna 35-44 år

Träd och planteringar

”Mer fruktträd, framförallt längs dammen. Man, 25-35 år

”Plantering av lite olika ängsblommor som är ganska underhållsfria på maskrosfältet (tänk Nigel Dunnet). Annars kanske dammen/lilla ån kan muddras och fixas lite, så att den blir som en liten å och mindre av ett avlopp i framtoning.” Man 25-34 år

”Utnyttja möjligheterna med dammen bättre för att t.ex. förbättra förhållanden för hotade arter som grodor och paddor, och använd mikroklimatet för att odla krävande växter som valnöt, persika, aprikos, vindruvor, äkta kastanj mm.” Man, 25-34 år

”Träd som kan växa upp och bli bra klätterträd. Supergärna communitygarden, kanske en väldigt fri sådan, plantering av diverse ätbart som fritt för vem som helst att plocka. Och det skulle då gå för t.ex. studenter att engagera sig i att plantera även om de inte stannar terminen efter och kan fortsätta sköta det, utan vi skulle lita på att växterna sköts av den som för tillfället vill och kan. Så det blir nog naturligt att folk planterar saker som inte är så skötselkrävande för att öka växtens överlevnadschanser.” Kvinna, 25-34 år

”Åkern är idag outnyttjat grönområde. Om man kunde höra om den till en stor gräsplan med lite större träff som ger skugga (tex finsk pil?). Om kolonilotterna tas bort vore det trevligt med ett område där man kan gå omkring på gångar med mycket blommor” Kvinna, 35-44 år

”Den öppna ytan vid Friskis känns lite oklar för mig.

Där kanske man skulle kunna ha fler träd” Kvinna, 25-34 år

”Plantera mer träd!! Detta har flera positiva fördelar. Vindskydd, solskydd etc. Fruktträd är bäst!” Man, 35-44 år

Betesdjur och skötsel

”Betesdjuren är fantastiska - kul om denna verksamhet kan utvecklas - närhet till de andra vattnen kunde ökas” Man, 45-59 år

”Mer träd. Behålla betesdjur!!!” Kvinna, 35-44 år

”Rensa upp bäcken och lilla dammen - luktar väldigt illa när vattnet blir grunt och stillastående. Ta bort en del vass på norrsidan (där bryggan ska vara).” Kvinna, 45-59 år

”Restaurering och skötsel av våtmarken, kanske några betesdjur och en natur- och kulturhistorisk infotavla” Kvinna, 35-44 år

Naturpedagogik

”Namnskyltar på träden är ju alltid trevligt. Betesdjuren är också ett trevligt inslag och bra för biologisk mångfald” Annat, 15-24 år

”Eventuellt sporra pedagoger vid närliggande fsk och skolor till att bli trygga i att använda utepedagogik i deras närnatur.” Man , 45-59 år

ÖNSKEMÅL OCH FÖRSLAG FÖR EKEBYDALENS FUNKTIONER OCH AKTIVITETER?

Sittplatser och mötesplatser

”Sätt ut fler träbänkar så att folk har möjlighet till att pausa och njuta av Ekebydalen. Det vore bra om kommunen tog hand om dessa inventarier, dvs oljar in dem varje år.” Man, 35-44 år

”Fler picknickmöjligheter skulle uppskattas!

Något bekvämt ställe för fågelobservation!” Man, 45-59 år

”Fler bänkar på mysiga utsiktsplatser. Jag gillar att det inte finns belysning vid odlingslotterna för då kan man se stjärnorna om man är där sent.” Kvinna, 25-34 år

”Upplyst grillplats med regnskydd och sittbänkar av trädstammar. Dansbana/scen för sommaren med el (plats kanske nära hagen eller mot friskis ekeby hållet). Brygga är nog ingen bra idé för dammen är inte så ren. Kanske en trädkoja i en av de tjockare träden i dungen? Torrbacken används som lekplats av många barn och redan ganska rolig topografi för sånt.” Man, 25-34 år

”Bostäder och lokaler” Man, 15-24 år

Idrott och motion

”Plats för yoga och tai chi. bra med evenemang som fröbyardagar!” Kvinna, 25-34 år

”Bättre belysning. Mera möjlighet för spontanidrott där man inte behöver boka upp sig för att få använda. Tex tennisplan, beachvolleybollplan, fotbollsplan.” Kvinna, 25-34 år

”Fler fotbollsplaner - helst konstgräs med belysning i Ekebydalen med omklädningsrum, toaletter och möteslokaler. Spontanlek, grillplats vore trevligt” Man, 45-54 år

Klättervägg och boulderblock i stil med de i Västra hamnen i Malmö.” Man, 25-34 år

” En "parcourbana" (som ett utegym fast utspritt längs en promenad/löparslinga) vore kul, men inte nödvändigt” Kvinna, 25-34 år

Odling och evenemang

”Gemensam odling, organiserade event med musik och grill/skördefest” Kvinna, 25-34 år

”Fröbyardag vore kul! Just som det finns två odlingsföreningar.” Kvinna, 25-34 år

”Inkludera allmänheten vid t.ex vid trädplantering, beskärning, insatser för naturen som insekts- och grodhotell genom att göra det i form av workshops” Man, 25-34 år.

”En utomhusscen a la parksäckan vore trevligt, även ett lite trädgårdskäfe och en toa; fler odlingsytor vore bra då det står tital i kö för kolonilotter och kön kommer blir bara större ju mer stadsdelarna växer i invånarantal, en stor lekplats med klättertorn vore bra” Kvinna, 35-44 år

”Kanske en drakflygardag? Eller en fotbollsturnering. Många skulle nog vilja ses och spela fotboll om sommaren, så en enkel regntät anslagstavla med a 2-3 tider i veckan med träningar vore fint, eller förstås ngn fb grupp för det.” Man, 25-34 år

”utomhusscen med västra himlen i ryggen - fin bakgrund med solnedgång bakom den som uppträder. Gärna dansbana i anslutning till scen. Ställen för att ligga ner och vila i naturen, t.ex. solstolsliknande grejer eller hängmattor - det finns/har funnits en i plast som hängt året om i källparken i sala backe, har också hört att gotlands kommun haft hängmattor i det offentliga rummet.” Kvinna, 25-34 år

Hundlek- /rastplats

”Bättre möjlighet till hundrastplats i hagen när betesdjuren inte är där, en fågelplattform vid den stora dammen.” Man, 45-64 år

”Hundträffdagar/ förening för hundägare i ekebydalen” Kvinna, 35-44 år

Utegym

”Utegym någonstans "centralt" nära Norby/E riksberg.

Perfekt som avslutning för springundan.” Kvinna, 15-24 år

”utegym, grillplats, äventyrsbana med hinder (för stora barn/vuxna)” Kvinna, 15-24 år

”Et par enkle motionsstationer på et par ställen, passande for 70+. Ingenting grandt. Området er litet.” Man > 60 år

OPEN SPACE-WORKSHOP MED GÅTUR

PROGRAM FÖR DAGEN

- 10.45 Drop-in**
Välkomna, ta fika och slå er ner.
- 11.00 Inspirationspresentation**
Presentation av oss, gruppen, upplägg och mål med dagen.
- 12.00 Gåtur**
Vi tar en promenad i Ekebydalen och identifierar kvalitéer, brister och möjligheter med olika platser i området
- 13.30 Fika och introduktion till workshop**
- 14.00 Open Space Workshop del I:**
Diskussioner och skissande i smågrupper efter ämnen initierade av workshopdeltagarna
- 15.00 Open Space Workshop del II: Helhetsförslaget**
Gemensam ritning och programpunkter
Smågrupperna prioriterar och presenterar sina lösningsförslag som sammanfattas i ett förslag.
Avslutning och mingel!

INSPIRATIONSPRESENTATION

Dagen började med en inspirationspresentation då vi introducerade vårt examensarbete samt workshopdagens upplägg och mål. Vi började med en runda då vi själva och alla deltagare fick presentera sig och berätta varför man var här. På så sätt fick vi och gruppen en överblick av vilka kompetenser alla kan bidra med, förväntningar och mål för dagen och alla kunde känna sig aktiva och delaktiga redan från början. I gruppen fanns boende från närområdet och däribland odlare, ekologer, motionärer, studenter, professor i landskapsarkitektur, professor emeritus i företagsekonomi, pensionärer, engagerade för ungdomars friluftliv, cyklister och en representant från Vårda Uppsala som tillsammans visade sig ha mycket kunskap om området.

GÅTUR

Inspirationspresentationen följdes av en gåtur för ge gruppen en samlad överblick av området och tidigt komma igång med tankar och idéer om hur Ekebydalen kan utvecklas. Vi stannade till på sex stycken av oss utsatta stationer där deltagarna lyfte synpunkter och idéer medan vi ställde frågor och antecknade. Gruppen diskuterade upplevelsen av att röra sig till platsen, vad man tycker om och inte tycker om med platsen och vad man skulle vilja utveckla med platsen.

Bland annat gick vi igenom en dunge där studenter från landskapsarkitekturprogrammet utformat en barkgång till en utomhussal med ett konstverk. Idén bakom gestaltningen är att genom skötselinsatser utveckla landskap och platser för att skapa mervärden utan att föra bort eller lägga till material. Gåturen var mycket uppskattad, den gav deltagarna en helhetsbild av området och delområden de tidigare inte besökt, och möjlighet att småprata med oss och varandra.

OPEN SPACE WORKSHOP DEL 1: STYRKOR, SVAGHETER OCH MÖJLIGHETER

Efter förmiddagen var alla deltagare introducerade till området som helhet, och många tankar och idéer hade redan dykt upp. Workshopdagen introducerades och genomsyrades av Open Space-metoden innebärande att alla är välkomna att föreslå frågor eller ämnen. Deltagarna tog upp styrkor, svagheter och möjligheter som togs vidare till rummet intill, där man i mindre grupper diskuterade och skissade på lösningar för de frågor som kändes mest angelägna. Open Space-metoden ledde till att alla alltid var aktiva i den grupp där de kände sig engagerade, nyfikna eller hade något att tillföra.

OPEN SPACE WORKSHOP DEL 2: HELHETSFÖRSLAGET

Efter att ha synliggjort styrkor, svagheter och möjligheter med hjälp av bland annat kartunderlag och färgpennor fick deltagarna prioritera de idéer som de upplevde var viktigast med hjälp av gröna klistermärken. Dessa förslag som kändes viktigast presenterades för hela gruppen under sista delen av workshopdagen.

Genom att alla grupper fick presentera sina högst prioriterade lösningar olika frågor, utmaningar och ämnen som hade diskuterats fick vi och gruppen en relevant helhetsbild av deltagarnas mest angelägna och konstruktiva förslag för området. Varje grupp fick rita upp sina lösningar på en A1:a med kartunderlag på väggen. Det här momentet gjorde att gruppen behövde prioritera, konkretisera, skapa och få förståelse för platsen som helhet. Den stora, slutgiltiga planen med tillhörande anteckningar från presentationerna och gåturen gjorde det möjligt för oss att ta med ett konkret och visualiserat resultat av workshopdagen till programarbetet.

ORD FRÅN DAGENS SLUT

“Man fick verkligen massor av nya perspektiv!”

“Dagen var givande, lärorik och inspirerande! Ni hade förberett den väl, väldigt bra upplägg.”

“Hoppas ni får chefer som tillåter er att jobba på det här sättet!”

“Jättebra upplägg! Den här dagen har varit ett exempel på hur ovärderlig lokal kunskap är.”

“Jag har vistats mycket i Ekebydalen men fått nya synintryck idag ändå!”

“Spännande och intressant att alla upplever en och samma plats på olika sätt. Kul att jobba med lösningar som integrerar olika behov.”

“Jag har varit här i 30 år men ser platsen på ett nytt sätt efter dagen, jag känner mig ännu närmare Ekebydalen nu.”

“Jag tycker att alla vi som har olika och unika kunskaper om platsen har arbetat fantastiskt bra idag.”

“Jag tycker att det är slående hur vi som har många olika intressen ändå kan finna gemensamma lösningar.”

RESULTAT AV WORKSHOPDAGEN

OMRÅDETS KVALITÉER OCH UTMANINGAR

Vikten av Hågakilens funktioner och värde som sammanhängande grönstråk lyfts fram av flera grupper. Det finns en variation av naturtyper och funktioner - kilen bidrar bland annat till temperaturregulering, dämpat vattenflöde, är värdefull för biologisk mångfald och som spridningslänk för många arter. Kilen saknar dock bra entréer/övergångar, både från Arosparken och till Håga, och ett genomgående huvudstråk i Ekebydalen. Kilens värden som helhet samt i olika delområden är inte ordentligt kartlagda, beskrivna och funktionssatta. Det understryks att Hågakilens värden och funktioner riskerar att reduceras om detaljplaneutredningen skulle leda fram till exploatering i Arosparken, dels för att stråket skulle bli smalare i sig men också för att dess funktioner inte kan ersättas i Ekebydalen utan konsekvenser för andra kvalitéer. Flera grupper lyfter vikten av funktionsseparering , avgränsning och att olika delområden har olika karaktär- odlare vill t ex inte odla kant i kant med t ex en väl använd fotbollsplan. Vattnet beskrivs som fint och värdefullt för rofylldhet och naturupplevelser.

Kolonilotterna är högt uppskattade och det finns många fler som står i kö till odlingslotterna. Det finns vissa problem med stölder och vandalisering, men man vill ändå inte stängsla av kring odlingslotterna- utan så få barriärer som möjligt, då befolkade ytor kan reducera vandalism. Betet är mycket uppskattat, men eftersom betet upphört på torrbacken finns risk för igenväxning och att platsen förlorar sin uppskattade karaktär och flora.

Något som tydligt framkom av grupperna var en stor oro och ovisshet över kommunens planer på bebyggelse i området. Många upplever en brist på transparens i stadsbyggnadsprocessen och önskar att den kunde ske med inkluderande framtidsverkstäder likt denna i tidiga skeden, för att ta vara på lokal kunskap innan man ger markanvisningar. I diskussionerna framgår att förtätning av Uppsala skulle kunna ske på ett mer strategiskt sätt utan att gå emot översiktplanen och skapa stark oponion som leder till överklaganden. Under dagens diskussioner uppkom att många upplever en maktlöshet till följd av den återhållsamma informationen från kommunens sida, vilket resulterar i ett bristande förtroende mellan medborgare och kommun.

GRUPPERNAS LÖSNINGSFÖRSLAG

Förstärk grön koppling mellan centrala Uppsala och Håga genom att...

- » Kartlägga och beskriva Arosparkens och Ekebydalens olika delområden, befintliga värden och funktioner för att kunna komplettera och funktionssätta.
- » Dubbel allé vid Arosparkens GC-stråk med bänkar och belysning.
- » Skapa permanent, attraktiv entré till Ekebydalen i träddridån.
- » Bevara befintliga och öppna upp för nya siktlinjer ut mot Ekebydalen och Håga.
- » Skapa ett genomgående huvudstråk längs vattnet för att koppla samman grönområdena.
- » Skapa säkra och attraktiva övergångar där Ekebyvägen, Ekebydalsvägen och Hågabron utgör otrygga övergångar och stoppar upp stråket.

Lyft olika delområdenas karaktär, sociala och ekologiska funktioner genom att...

- » Lugna områden bör förbli rofyllda men kan kompletteras av att redan aktiva ytor/aktivitetszoner i Arosparken och intill Ekeby bruk effektiviseras för idrott och blir mer funktionssatta.
- » Utegyms vid Ekeby bruk.
- » Lämna öppna ytor oprogrammerade för t ex brännboll.
- » Skapa utsiktsplatser och platser vid vattnet - tillgängliggör dammen på vissa platser, men bevara också vass för djurlivet.
- » Utöka antalet odlingslotter, kanske på åkern och kanske fler former av odling, t ex kollektiv odlingslott.

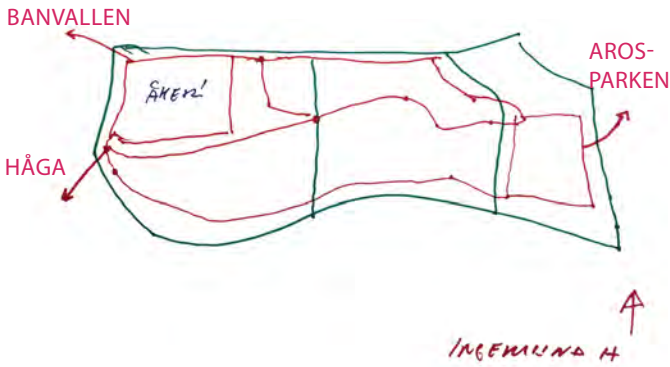

- » Plantera fruktträd och bärbuskar vars frukt och bär är tillgängliga för alla. Skapa frukträdgård som gemensam trädgård för allmänheten med blomning och frukt som gynnar människor och barn, pollinatörer och fåglar.
- » Plantera träd: Komplettera med arter som saknas för mångfald och andra funktioner, t ex flerstammiga klätterträd, stora vackra ädellövträd med höstfärger och träd i beteshagarna som skugga för djuren.
- » Litet ekologiskt trädgårdsfik är önskvärt, dock delad mening om detta. Vad skulle en byggnad få för effekt på sikt? Finns risk för att det blir "ok" att bygga mer. Något temporärt, kanske i anslutning till aktivitetsintensiv yta kanske kan avhjälpa.
- » Ny paviljong/samlingsplats med tak i anslutning till Ekebyodlarnas kolonilotter.
- » Bevara och eventuellt utöka beteshagar för uppskattad hävd och hundrastningsmöjligheter.
- » Återinför bete på torrbacken, kanske 4H-gård.
- » Gynna groddor genom att skapa nya vinterhabitat: stensamlingar och plantera blandskog på stengropar.

- » Tillägg ska smälta in i landskapet - använd naturmaterial.
- » Anlägg ny våtmark för dagvattenhatering så högt upp i systemet som möjligt för att förlänga reningsvägen.
- » Rusta upp och gallra i träddungarna.
- » Främja spontanidrott.
- » Gräsyten (före detta åkermark) är en outnyttjad yta, kan användas bättre för ekologiska och sociala värden.
- » Förbättra stigarna i Ekebydalen med bark eller grus så att de inte blir leriga.
- » Tillför trottoar/gångväg längs vägen från Ekebyvägen till Friskis & Svettis för att fotgängare ska slippa gå mitt i gatan där bilar också parkerar.
- » Eventuell ny belysning ska inte blända eller störa stjärnhimlen, som är en viktig del av Ekebydalens lantliga karaktär trots närheten till staden. Utöver att det otrygga partiet vid Ekebyvägens början behöver belysas så räcker den belysning som finns i ytterområdena och de två tvärgående stråken. Man kan tänka sig svaga, nedåtriktade pollare som inte stör natthimlen, eller slingor med belysning i midjehöjd som har rörelsedetektorer, t ex vid dammen.

Förbättra vinteraspekten genom att...

- » Sammankoppla preparerade skidspår enligt skiss från Arosparken genom Ekebydalen ut i Hågadalen.
- » Harva åkern så den är slät nog att åka skidor på.

ANALYSVERKTYG STÖDJANDE EKOSYSTEMTJÄNSTER

Vidareutveckling av
Ekosystemtjänster i stadsplanering
– en vägledning c/o city 2014)

STÖDJANDE EKOSYSTEMTJÄNST

Biologisk mångfald
Den stora variation som krävs för att göra ekosystemen både robusta och anpassningsbara.

Värdefulla naturmiljöer
Sambanden mellan olika arter, funktioner och nivåer som krävs för att ekosystemen ska kunna fungera.

Ekologiskt samspel
Habitat/livsmiljöer för t ex vilda djur, fåglar och insekter.

Livskraftigt ekosystem i marken
Ekosystemens förmåga att t.ex. frigöra näringsämnen och tillföra organiskt material i marken.

1. INVENTERA	2. BEDÖMA	3. ANALYSERA
<p>Första steget innebär en identifiering både av nuläget men också av framtida potential och utveckling. Det viktiga är att identifieringen utgår från de olika ekosystemtjänsterna, inte från exploaterings ambitioner. Här i ett tidigt skede är det viktigt att ta in så många aspekter som möjligt för att förenkla resten av processen, då kan medborgardialog (t ex en webbenkät, en gåtur och/eller en workshop) vara effektivt och givande.</p>	<p>Vilka ekosystemtjänster är viktigast i området nu och i framtiden? Lista konflikter och sök lösningar. Prova olika varianter för att åstadkomma lösningar. Vilka styrkor, svagheter, möjligheter och risker finns utifrån ett ekosystemtjänstperspektiv? Vilka möjliga synergier kan skapas mellan olika ekosystemtjänster?</p>	<p>Bedömningen och värderingen leder fram till svar som måste implementeras i verkligheten och i gestaltningen men även i förvaltningsskedet. Utan en plan för skötsel eller utveckling kan ekosystemtjänstens funktion gå förlorad över tid.</p>
<p>Förslag på underlag:</p> <p>Översiktsplan, regional eller lokal naturvårdsplan eller grön-blåplan och biotopkarta från kommunen, inventeringar av arter/naturvärden, Artportalen.se, Länsstyrelsens och Skogsstyrelsens GIS-kartor (t.ex. ”Skogens pärlor”), lokala/regionala floror, dialog med markägare, boende/brukare och föreningar, skötselplaner, historiska kartor, mark/miljöundersökningar, Klassning av jordbruksmark (enligt Jordbruksverket), SGU</p>	<p>Skapa: Ekosystemtjänsten finns inte i området idag men behov finns. Nyskapande behöver ske.</p> <p>Skydda: Ekosystemtjänsten finns men behöver skyddas för att inte kommande förändringar ska påverka den.</p> <p>Stärka: Ekosystemtjänsten finns, men inte i tillräckligt stor utsträckning. Förstärkning av nuvarande behöver ske.</p> <p>Skippa: Avvägning av andra intressen som finns i området medför att denna ekosystemtjänst inte kan bevaras.</p> <p>* Förlusten bör ersättas på annan plats.</p>	<p>Ta hjälp av frågorna nedan för att göra programpunkter på önskade resultat, skissa på förslag som kan leda dit och lista skötselåtgärder för att nå och förvalta ekosystemtjänsterna över tid.</p>
<ul style="list-style-type: none">» Var finns hög resp. låg biologisk mångfald? Identifiera värdefulla naturtyper och landskapselement så som t.ex. äng, våtmark, allé, stenmur/stenröse, gamla träd, hävdad mark, inhemska arter, träd och buskar med frukt och bär osv.» Vilka nyckelarter, indikatorarter, karktärsarter och hotade arter finns inom området?» Finns det arter som särskilt behöver beaktas i området? Karaktärsarter som är typiska för området eller nyckelarter som är särskilt viktiga för ekosystemet?» Vilka funktionella grupper är viktiga för stödjande ekosystemtjänster inom området? Behövs t.ex. fjärilar för pollinering eller pälsdjur för fröspridning?» Vilka hot finns på kort och lång sikt? Behövs en fördjupad naturinventering?	<div>☐ Skapa</div> <div>☐ Skydda</div> <div>☐ Stärka</div> <div>☐ Skippa*</div>	<ul style="list-style-type: none">» Vilken mångfald behövs/är rimlig för området?» Hur skapas förutsättningar för önskad mångfald?» Vilka eventuella hot kan föreligga nyckelarter, indikatorarter, karktärsarter? Vilka konsekvenser kan de ge och hur kan de motverkas?» Hur kan funktionella grupper viktiga för stödjande ekosystemtjänster gynnas? Ex biodling, plantering av blommor som lockar fjärilar, förbättrade livsmiljöer osv.» Hur kan specifika träd, naturelement, nyckelarter och biotoper som är viktiga för spridning och samspel skyddas för framtiden?
<ul style="list-style-type: none">» Vilka naturtyper finns i området? Vilka är särskilt värdefulla eller känsliga? Finns naturtyper med lång kontinuitet (t. ex. betad mark, ängsmark eller gamla träd) och högt ekologisk värden? Är det några naturtyper som har försvunnit eller är på väg att försvinna på grund av ändrad markanvändning?» Behövs en fördjupad naturinventering?	<div>☐ Skapa</div> <div>☐ Skydda</div> <div>☐ Stärka</div> <div>☐ Skippa*</div>	<ul style="list-style-type: none">» Vilka naturtyper skulle behöva stärkas, skapas eller återskapas, med tanke på nyckelarter, spridningsvägar och ekologiskt samspel?» Hur kan områden med lång kontinuitet och höga naturvärden skyddas? Vilka skötselåtgärder behövs? Finns en skötselplan, används den och hur kan man göra en intressant skötselplan som används?» Finns det nuvarande eller kommande hot mot naturvärden och naturtyper inom området? I så fall vilka och hur kan de motverkas?
<ul style="list-style-type: none">» Är området kopplat till någon grön- eller blåstruktur? I så fall av vilken betydelse för det större sammanhanget? Är området kopplat till kärnområden i grönstrukturen eller ekologiska hotspots? Identifiera viktiga samt svaga länkar och spridningsvägar för växter och djur. Beakta även grönytor längs gator och torg, bostadsgårdar och privata trädgårdar.» Finns det svaga länkar, t ex barriärer för spridningen av djur och växter, t ex i form av vägar eller bebyggelse? Finns det risk att kommande bebyggelse skapar barriärer?» Är naturtyperna spridda på ett lagom avstånd för att de olika artgrupperna ska kunna förflytta sig emellan?	<div>☐ Skapa</div> <div>☐ Skydda</div> <div>☐ Stärka</div> <div>☐ Skippa*</div>	<ul style="list-style-type: none">» Hur kan den gröna och blå strukturen med dess ekologiska spridningsvägar stärkas? Kan man koppla samman kärnområden, och i så fall hur?» Hur kan man minska risken att eventuell kommande bebyggelse skapar barriärer?» Vilka egenskaper behöver en ekologisk länk ha i detta område för att fungera? Bredd på grönstråk, mängd och sort av vegetation, övergångar och maximala avstånd vid barriärer osv.
<ul style="list-style-type: none">» Identifiera vad marken är lämpad för, t ex odling och djurhållning. Finns det bördig jord (t ex lera och brukad jord) inom området? Vilka egenskaper har marken (typ av jord, näringsammansättning)? Vilken markanvändning har den haft tidigare, vilken har den idag och hur ser det ut i framtiden?» Finns det föroreningar i mark eller vatten, eller behöver detta utredas? Kan eventuella översvämningar föra med sig föroreningar så att stora områden påverkas?» Klarar marken av att ta omhand och rena dagvatten så att inte föroreningar sprids till känslig mark och omgivande vatten?» Vilka flöden av t.ex. trädgårdsavfall finns i området?	<div>☐ Skapa</div> <div>☐ Skydda</div> <div>☐ Stärka</div> <div>☐ Skippa*</div>	<ul style="list-style-type: none">» Används marken i olika delområden för det den är bäst lämpad för? Om inte, vilka förslag till markanvändning vore mer gynnsamt för markens ekosystem?» Hur kan man reducera föroreningar i mark och vatten?» Vid eventuell byggnation - var kan etableringsytor anläggas för att minimera markpackning och föroreningsspridning? Hur kan påverkade ytor återställas?» Kan t ex eventuellt trädgårdsavfall eller gödsel från djur användas inom området för att gynna platsens kretslopp och ta hand om lokala resurser?

ANALYSVERKTYG

REGLERANDE EKOSYSTEMTJÄNSTER

Vidareutveckling av
Ekosystemtjänster i stadsplanering
– en vägledning c/o city 2014)

REGLERANDE
EKOSYSTEMTJÄNST

Luftkvalitet
Rening av luft till exempel genom ventilation och infångning och nedbrytning av luftföroreningar.

Bullerreglering
Dämpning av ljudnivån i t. ex. ett gaturum.

Vattenrening
Filtrering och nedbrytning av föroreningar.

Klimatanpassning & Skydd mot extremt väder
Reglering av temperatur och luftfuktighet, lokalt och globalt. Skydd mot t.ex översvämningar och värmeböljor.

Pollinering
Avgörande för bl. a. produktion av mat.

1. INVENTERA
Förslag på underlag:
Luftföroreningskartor eller-beräkningar, (finns i vissa kommuner), vindriktning/vindros (SMHI), Miljökvalitetsnormer, (MKN) för luft, trafikberäkningar, dagvattenutredningar, SGU (jordartskartor), topografiska kartor, Dagvattenguiden, klimatrappor (IPCC), regionala/lokala handlingsplaner för klimatanpassning, lokalklimatanalyser, värmestudier, Inventeringar av insekter/bin, space-syntaxanalyser/konnektivitetsanalyser för pollinatörer, naturvärdesinventeringar, jordbruksstatistik (SJV).

2. BEDÖMA
Skapa: Ekosystemtjänsten finns inte i området idag men behov finns. Nyskapande behöver ske.
Skydda: Ekosystemtjänsten finns men behöver skyddas för att inte kommande förändringar ska påverka den.
Stärka: Ekosystemtjänsten finns, men inte i tillräckligt stor utsträckning. Förstärkning av nuvarande behöver ske.
Skippa: Avvägning av andra intressen som finns i området medför att denna ekosystemtjänst inte kan bevaras.
* Förlusten bör ersättas på annan plats.

3. ANALYSERA
Bedömningen och värderingen leder fram till svar som måste implementeras i verkligheten, i gestaltningen men även i förvaltningsskedet. Utan en plan för skötsel eller utveckling kan ekosystemtjänstens funktion gå förlorad över tid.

Ta hjälp av frågorna nedan för att göra programpunkter på önskade resultat, skissa på förslag som kan leda dit och lista skötselåtgärder för att nå och förvalta ekosystemtjänsterna över tid.

- » Finns det problem med höga halter luftföroreningar i området/kommunen? Vad är källan till problemet?
- » Finns det träd/buske eller grönområden som kan fungera som en skyddande skärm mellan bebyggelse och väg eller andra källor till förorening? Är det löv- eller barrträd?
- » Vilken är den förhärskande vindriktningen? Kan den obehindrat föra bort luftföroreningar från källan?

- ☐ Skapa
- ☐ Skydda
- ☐ Stärka
- ☐ Skippa*

- » Om luften har för höga värden av föroreningar, hur kan det motverkas?
- » Var kan man motverka föroreningar genom att plantera träd/buske och vilken slags vegetation passar bäst?

- » Var finns störande buller, nu och i framtiden?
- » Hur stor andel av de trafikerade vägarna omges av grönyta resp. hårdgjord yta?

- ☐ Skapa
- ☐ Skydda
- ☐ Stärka
- ☐ Skippa*

- » Finns det möjlighet att genom bullerdämpande material sänka ljudnivån inom området?
- » Vilka långsiktiga åtgärder kan bidra till minskad bullernivå?
- » Finns möjlighet att minska den visuella effekten av buller inom området genom att plantera träd och och buskar som skymmer ljudkällan, och i så fall var?

- » Varifrån kommer vattnet, vilken kvalitet har det och vart leds det? Kan vattnet ledas till en damm/våtmark?
- » Behövs en våtmark/fördröjning av vattenflöde?
- » Vilken betydelse/användning har vattnet kopplat till dagvattenhanteringen?
- » Finns det tecken på att behovet av dagvattenhanteringen kommer att förändras? I så fall hur, ökad eller minskad mängd, öppen eller sluten hantering av dagvatten?
- » Finns det goda förutsättningar för att omhänderta dagvatten lokalt? Markera ytor som är lämpliga för dagvattenvåtmarker.
- » Finns träd som ska avverkas i eller omkring området? Behöver deras vattenupptag kompenseras?

- ☐ Skapa
- ☐ Skydda
- ☐ Stärka
- ☐ Skippa*

- » Vilken kvalitet har marken och vattnet som dagvattenhanteringen berör? Finns det några miljörisker, i så fall vilka och hur kan de motverkas?
- » Vilka möjligheter kan en förändring av dagvattenhanteringen tillföra området?

- » Hur påverkas platsen av framtida klimatförändringar? Identifiera områden som är känsliga för extrema regn, stormar, värmeböljor och havsnivåhöjningar. Bedöm vilka konsekvenser det kan medföra.

- ☐ Skapa
- ☐ Skydda
- ☐ Stärka
- ☐ Skippa*

- » Hur kan den gröna och blå strukturen med dess ekologiska spridningsvägar stärkas? Kan kärnområden kopplas samman, och i så fall hur?
- » Hur kan risken minimeras av att eventuell kommande bebyggelse skapar barriärer?
- » Vilka egenskaper behöver en ekologisk länk ha i detta område för att fungera? Bredd på grönstråk, mängd och sort av vegetation, övergångar och maximala avstånd vid barriärer osv.

- » Finns odlings- och/eller jordbruksmark på platsen och i så fall är den ekologisk?
- » Hur mycket lämpliga habitat finns för vildbin, humlor m.fl. pollinatörer (både för boplats och födosök)?
- » Finns observationer av pollinerande insekter i artportalen eller naturinventeringar? Hur är de spridda inom området?
- » Förekommer bikupor eller lämpliga platser för bikupor?

- ☐ Skapa
- ☐ Skydda
- ☐ Stärka
- ☐ Skippa*

- » Var och hur kan lämpliga habitat och spridningsvägar för vildbin, humlor, fjärilar och andra pollinatörer utformas och utökas? Kan födosök exempelvis sälj och pollinatörsgynnande växter planteras?
- » Skulle eventuellt jordbruk kunna ställa om till ett giftfritt jordbruk?
- » Finns möjlighet för mer bihållning?

ANALYSVERKTYG FÖRSÖRJANDE EKOSYSTEMTJÄNSTER

Vidareutveckling av
Ekosystemtjänster i stadsplanering
– en vägledning (c/o city 2014)

1. INVENTERA

Första steget innebär en identifiering både av nuläget men också av framtida potential och utveckling. Det viktiga är att identifieringen utgår från de olika ekosystemtjänsterna, inte från exploaterings ambitioner. Här i ett tidigt skede är det viktigt att ta in så många aspekter som möjligt för att förenkla resten av processen, då kan medborgardialog (t ex en webbenkät, en gåtur och/eller en workshop) vara effektivt och givande.

Förslag på underlag:

Medborgardialog (med t.ex. koloniförening, lantbrukare, djurbönder, trädgårdsföreningar, mathantverkare, lokala hantverkare, skolor, markägare, boende, föreningar (LRF, sportfiskarna m.fl.), dagvattenutredning, kommunens VA-plan (om sådan finns), länsstyrelsens skyddsområden och skyddsföreskrifter, grundvattenkartor/hydrologiska kartor.

2. BEDÖMA

Vilka ekosystemtjänster är viktigast i området nu och i framtiden? Lista konflikter och sök lösningar. Prova olika varianter för att åstadkomma lösningar. Vilka styrkor, svagheter, möjligheter och risker finns utifrån ett ekosystemtjänstperspektiv? Vilka möjliga synergier kan skapas mellan olika ekosystemtjänster?

Skapa: Ekosystemtjänsten finns inte i området idag men behov finns. Nyskapande behöver ske.

Skydda: Ekosystemtjänsten finns men behöver skyddas för att inte kommande förändringar ska påverka den.

Stärka: Ekosystemtjänsten finns, men inte i tillräckligt stor utsträckning. Förstärkning av nuvarande behöver ske.

Skippa: Avvägning av andra intressen som finns i området medför att denna ekosystemtjänst inte kan bevaras.

* Förlusten bör ersättas på annan plats.

3. ANALYSERA

Bedömningen och värderingen leder fram till svar som måste implementeras i verkligheten, i gestaltningen men ävden i förvaltningsskedet. Utan en plan för skötsel eller utveckling kan ekosystemtjänstens funktion gå förlorad över tid.

Ta hjälp av frågorna nedan för att göra programpunkter på önskade resultat, skissa på förslag som kan leda dit och lista skötselåtgärder för att nå och förvalta ekosystemtjänsterna över tid.

FÖRSÖRJANDE EKOSYSTEMTJÄNST

Matproduktion

Framförallt odling av frukt och grönsaker.

- » Finns matproduktion i området (åkrar, odlingslotter, frukt- och bärbuskar, svamp, fisk, bikupor osv)?
- » Konsumeras maten lokalt?
- » Vilken odlingsbar mark är särskilt bevarandevärd (t.ex. särskilt bördig mark)?
- » Finns mark som kan nyttjas för matproduktion?
- » Finns plats för försäljning av lokalt producerade varor (t.ex. bondens marknad)?

- ☐ Skapa
- ☐ Skydda
- ☐ Stärka
- ☐ Skippa*

- » Kan outnyttjad mark (om sådan finns) användas till odling?
- » Finns möjlighet till bete eller utökat bete?
- » Kan stadsodling, fiske samt svamp-, bär- och fruktplockning utökas?
- » Finns möjlighet/förutsättningar att skapa en bra plats för försäljning av lokalt producerade varor (t.ex. bondens marknad, torg, salutorg)?
- » Vilka synergieffekter skulle odlingsplatser och andra grönytor ge?
- » Kan dialog med byggherrar/fastighetsägare genomföras i syfte att skapa plats för odling?

Färskvatten

Skapandet av grund och ytvatten för dricksvatten.

- » Är platsen eller intilliggande områden relevanta för kommunens dricksvattenproduktion?
- » Finns vattenskyddsområde? Är det tillräckligt på lång sikt?
- » Finns möjlighet inom området för LOD?
- » Kan grundvattennivån eller -kvaliteten påverkas vid exploatering?

- ☐ Skapa
- ☐ Skydda
- ☐ Stärka
- ☐ Skippa*

- » Hur kan föroreningar påverkar grundvattnet undvikas

Material

T.ex. djurfoder och trä till byggmaterial.

- » Hur hanteras avvercade träd/biomassa? (efter skötsel, gallring etc)
- » Om det finns träd som ska avverkas, kan de återanvändas som material lokalt?
- » Finns det utrymme för och behov av produktion av t.ex. fiber/skogsråvara/mat/djurfoder?
- » Har eventuell skogsmark annat, större värde för andra ekosystemtjänster (ex. rekreation, mångfald)?

- ☐ Skapa
- ☐ Skydda
- ☐ Stärka
- ☐ Skippa*

- » Kan avvercade träd/biomassa komma till nytta lokalt?
- » Om behov finns att använda material från platsen (sällan relevant i urbana områden): Hur kan produktion av biomassa med övriga ekosystemtjänster balanseras? (t ex rekreation och biologisk mångfald)?
- » Dialog med parkförvaltning eller motsvarande om återanvändning av park/trädgårdsavfall.
- » Finns möjlighet att skapa plats för lokal handel och marknad av råvaror?

Energi

Biomassa.

- » Finns det bioenergiesurser inom området?
- » Vad är potentialen för bioenergi i kommunen? Tas biobränsle tillvara lokalt?

- ☐ Skapa
- ☐ Skydda
- ☐ Stärka
- ☐ Skippa*

- » Hur kan man samarbeta med parkförvaltning eller motsvarande om återanvändning av park/trädgårdsavfall som biomassa?

ANALYSVERKTYG KULTURELLA EKOSYSTEMTJÄNSTER

Vidareutveckling av
Ekosystemtjänster i
stadsplanering – en vägledning

KULTURELL EKOSYSTEMTJÄNST

Hälsa

Förbättrad fysisk och mental hälsa genom vistelse i naturen.

1. INVENTERA

Förslag på underlag:

Översiktsplan, sociotopkarta, parkprogram eller motsvarande dokumentation av grönområden och dess storlek/funktion/egenskaper och förutsättningar, analyser av invånarnas rörelsevanor, demografiska data, platsbesök med skola, park- och miljöförvaltning, medborgardialog (gåtur/enkät/webbenkät/workshop) med t.ex. lokal krets/klubb från Naturskyddsföreningen/Fältbiologerna, hembygdsförening, barn och unga, vårdcentral, föreningar, idrottsklubbar, skolor, svenska kyrkan och andra religiösa samfund.

2. BEDÖMA

Skapa: Ekosystemtjänsten finns inte i området idag men behov finns. Nyskapande behöver ske.

Skydda: Ekosystemtjänsten finns men behöver skyddas för att inte kommande förändringar ska påverka den.

Stärka: Ekosystemtjänsten finns, men inte i tillräckligt stor utsträckning. Förstärkning av nuvarande behöver ske.

Skippa: Avvägning av andra intressen som finns i området medför att denna ekosystemtjänst inte kan bevaras.

* Förlusten bör ersättas på annan plats.

3. ANALYSERA

Bedömningen och värderingen leder fram till svar som måste implementeras i verkligheten, i gestaltningen men även i förvaltningsskedet. Utan en plan för skötsel eller utveckling kan ekosystemtjänstens funktion gå förlorad över tid.

Ta hjälp av frågorna nedan för att göra programpunkter på önskade resultat, skissa på förslag som kan leda dit och lista skötselåtgärder för att nå och förvalta ekosystemtjänsterna över tid.

- » Hur används platsen för idrott och spontanidrott av allmänheten? Beakta alla användargrupper.
- » Används platsen av skolor, förskolor och/eller äldreboenden?
- » Vilka är de viktigaste motionsstråken i området?
- » Finns sammanhängande gröna/blå stråk inom eller intill platsen?
- » Hur tillgängliga är grönområdena för olika befolkningsgrupper, t.ex. barn, äldre, funktionshindrade?
- » Hur mycket naturrelaterad fritid/idrott såsom häst- och hundsport, orientering m.m. finns i närmiljön?

☐ Skapa

☐ Skydda

☐ Stärka

☐ Skippa*

- » Finns det ytterligare behov och möjlighet till att utöva annan idrott?
- » Hur kan denna plats komplettera grönområden, småparker och större naturområden finns runtomkring för att gynna olika typer av hälsobefrämjande aktiviteter?
- » Hur kan gångvägar, GC-vägar, badplatser och motionsslingor utformas för att främja hälsa, tillvarata och stärka upplevelser på platsen?
- » Hur kan kommunikationsstråk som gör grönområdena lättillgängliga utformas?

Sinnlig upplevelse

Lövsus, blomdoft och fågelsång.

- » Vilken är områdets och omgivningens mest attraktiva naturmiljö? Identifiera viktiga platser och kvaliteter, både befintliga och framtida. Exempelvis platser som är viktiga för friluftsliv, odling, djurhållning, camping.
- » Identifiera tysta miljöer och rogivande ljudupplevelser (vågskvalp, fågelsång).
- » Finns utsiktsplatser/fågeltorn, naturum eller liknande besöksanordningar iordningställda?

☐ Skapa

☐ Skydda

☐ Stärka

☐ Skippa*

- » Hur kan tillgängligheten till den mest attraktiva naturmiljön ökas utan att riskera befintliga kvalitéer?
- » Hur kan känslan av rofylldhet stärkas?
- » Finns förutsättningar för att anordna gemensamma trädgårdar?
- » Hur kan utsiktsplatser/fågeltorn, naturum eller liknande skapas, utökas eller förbättras?

Sociala interaktioner

Naturens förmåga att skapa platser för möten och sociala aktiviteter.

- » Är platsen sammankopplad med gröna/blå strukturer till andra populära mötesplatser i staden?
- » Vilka mötesplatser finns inom området?
- » Vilka använder området och till vad?

☐ Skapa

☐ Skydda

☐ Stärka

☐ Skippa*

- » Kan sammanhängande socioekologiska stråk skapas, stärkas och förbättras?
- » Vilka mötesplatser finns det behov utav? Kan grönska och platser mötesplatser kopplas ihop, t.ex. café i parken, lekplatser eller utegym i skogen?
- » Representeras användargruppen de som bor i anslutning till området? Om inte, hur kan användargrupperna bli mer representativa?

Naturpedagogik

Förståelse för naturen och ekosystemens betydelse och behov.

- » Peka ut platser som används eller kan användas för naturpedagogik, t ex fågelskådning, våtmarker med grodor/salamandrar/insekter, odling/lantbruk/4hgårdar/stadsbondgårdar/koloniträdgårdar, friluftsgårdar och naturum. Beakta alla målgrupper - alltifrån skolbarn till äldre, funktionsnedsatta, fågelskådare, människor som inte redan är intresserade/kunniga osv.
- » Var vistas barn i området? Antal lekande barn?
- » Finns det träd att klättra i/blommor att plocka/insektsbon att upptäcka?
- » Finns det närliggande förskolor, grundskolor eller gymnasieskolor eller föreningar med naturintresse?
- » Vilka andra områden/platser i närheten är lämpliga för naturpedagogik, och vilken sorts natur?
- » Har kommunen en plan för naturpedagogik i skolor?

☐ Skapa

☐ Skydda

☐ Stärka

☐ Skippa*

- » Var och hur kan man skapa element som främjar olika former av naturpedagogik?
- » Hur kan man göra platsen mer tillgänglig för skolor/förskolor med hjälp av kommunikationer (kollektivtrafikstråk, skyltning, samlingsplatser, GC-vägar, säkra övergångsställen osv)?
- » Hur kan denna plats komplettera omgivningen ur naturpedagogisk synvinkel?

Symbolik och andlighet

Naturens betydelse för olika religioner och kultur.

- » Finns särskilda naturelement (landskapsdjur/blomma/platser) eller andra arter/platser/naturtyper som är särskilt viktiga i området?
- » Finns det platser inom området eller i omgivningen med särskild kulturell eller religiös betydelse?
- » Finns det rofyllda platser för att känna andlighet?

☐ Skapa

☐ Skydda

☐ Stärka

☐ Skippa*

- » Hur kan karaktäristiska naturelement bevaras och framhävas?
- » Hur kan känslan av rofylldhet man bevaras och stärkas?

INVENTERING STÖDJANDE EKOSYSTEMTJÄNSTER

BIOLOGISK MÅNGFALD

Vi har genom egna inventeringar och med hjälp av en tidigare utförd naturvärdesinventering av Calluna (2015) identifierat följande biotoper: koloniområden, torrbacke, naturligt näringsrik sjö (den stora dammen), öppen kultiverad betesmark, igenvuxna samt öppna diken, uträtade vattendrag, antropogena småvatten (den lilla dammen) och triviallövskog (dungar och spridningskorridorer av bl.a. sälg, hagtorn, pil, lönn, björk och medelålders asp).

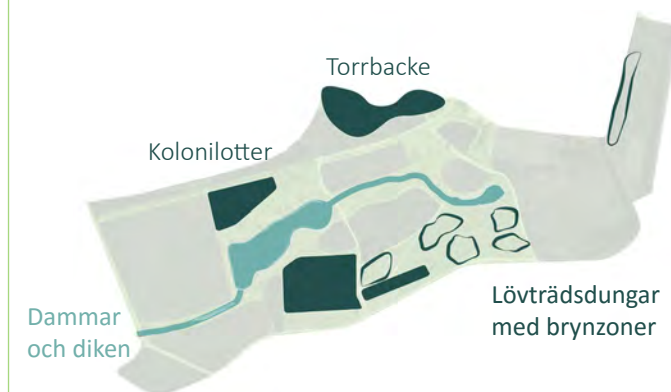
Det finns alltså många olika småbiotoper som tillsammans rymmer en stor artrikedom. Vi har bedömt följande områden som mest värdefulla:

Odlingslottsområdena med sina grödor, blommande växter, frukträd och bärbuskar är artrika och gynnar fåglar, groddjur och pollinatörer (Calluna 2015 s. 14).

Lövskogsdungarna med sina artrika brynmiljöer liknar åkerholmar i den öppna ängsmarken och utgör också naturvärdesobjekt.

Torrbacken som tidigare betats rymmer flera rödlistade arter, men är nu på väg att växa igen då betet avslutats. Torrångsmark är en hotad naturtyp som kräver kontinuitet av bete.

Dammarna och de vassbevuxna dikena är hemvist åt många arter av fåglar, insekter, groddjur och andra vattenlevande organismer. Groddjur indikerar värdefull och artrik natur, och de insekter och groddjur som är knutna till dammen utgör föda till många fågelarter. Typiska fågelarter som trivs i våtmarker, bl. a. rörsångare och knipa, häckar vid den stora dammen. Även uter har setts födosöka i dammen, en rödlistad, fridlyst art som kräver noggrant skydd enligt art- och habitatdirektivet. Enligt Callunas inventering (2015) och Uppsalas habitatnätverksrapport (Koffman 2015) bedömer man att dammarna utöver andra groddjur även kan vara lämpliga habitat för större vattensalamander, som dock inte observerats enligt artportalen. Det har däremot bland annat vanlig padda, åkergroda och vanlig groda.

SPRIDNINGSVÄGAR

Sammanhängande och **variationsrika** landskapsavsnitt med småvatten, ängar, odlingsrösen, stenmurar och hagar med buskage och död ved ger en hög biologisk månfald i Ekebydalen (Kroon 2011). Dalen som helhet har ett större värde för den biologiska månfalden än de enskilda biotoperna (Calluna 2015). Områdets månfald påverkas i hög grad av **spridningsvägarna** - de ekologiska länkarna till omgivningen, i form av gröna och blå stråk.

HÅGAKILEN - EN HOTAD GRÖNKIL

Ekebydalen och Arosparken ingår i Hågakilen - en av Uppsalas åtta gröna kilar tillsammans med Årikeskilen, Gula stigenkilen, Hågadalskilen, Stabbykilen, Gamla Uppsala-kilen, Vaksalakilen och Vedyxakilen (Uppsala kommun 2010e) och utmärks med särskilt höga naturvärden i Uppsalas parkplan (2012). I översiktsplanen (Uppsala kommun 2010d) föreslås en ny grön koppling för att stärka sambandet mellan Ekebydalen och Arosparken, där Ekebyvägen utgör en social och ekologisk barriär. Arosparken utgör en ekologisk spridningslänk mellan bl a Ekebydalen, småhusträdgårdarna i Karlo och Stadsskogen för groddjur (Calluna 2015 s.24). Hågakilens funktion som grönstråk i framtiden är hotad då JM och Uppsalahem fått markanvisningar för att bygga bostäder i Arosparken (Plan- och byggnadsnämnden 2016).

På bilden har vi fyllt i samtliga grönytor för att tydligare urskilja Uppsalas faktiska grönstruktur. Här framkommer Hågakilen tydligt som ett av två grönstråk som når in i centrum.

NÄTVERK AV VÄRDEFULLA TALLAR

Ekebydalen ligger mellan två naturreservat, Hågadalen-Nåsten och Stadsskogen, som båda har höga ekologiska värden knutna till **barrskog**. På Eriksbergs bergsknallar precis intill Ekebydalen som står inför exploatering finns sparad naturmark med **äldre solbelysta tallar**, med den rödlistade talltickan som indikerar att träden är minst 150 år gamla. Där lever även den rödlistade vedskalbaggen reliktböck.

Dessa tallar är **viktiga länkar** mellan Hågadalen- Nåsten och Stadsskogen för tallesystemen. Calluna rekommenderar en inmätning och fördjupad ekologisk bedömning av gamla tallar, bryn och dungar med buskar och hällar (Calluna 2015).

GRODOR PÅ VÄG

Vanlig padda, åkergroda och/eller vanlig groda är karaktärsarter som behöver beaktas i området. Ekebydalens två dammar utgör lek- och yngelområden för groddjur på våren och sommaren. Hållskogsmarken i slutningen upp mot Eriksberg (Hammarparken) utgör övervintringsmiljöer för groddjuren (Kroon 2011). De högt trafikerade vägarna som kantar Ekebydalen, framför allt Eriksbergsvägen, orsakar därför många grodors död då de korsar vägen på sin vandring mot dammarna på våren och mot tallbackarna på hösten.

EXPLOATERING AV VINTERHABITAT

Utöver risken då grodorna korsar vägen kommer grodornas övervintringsmöjligheter i Hammarparken förstöras eller reduceras i och med att området ska bebyggas med 200-300 nya bostäder, om man inte lyckas spara en stor andel av de lämpliga övervintringsplatserna. Med en ökad trafikintensitet på Eriksbergsvägen på grund av förtätningen kommer ännu fler grodor falla offer för trafiken (Kroon 2011).

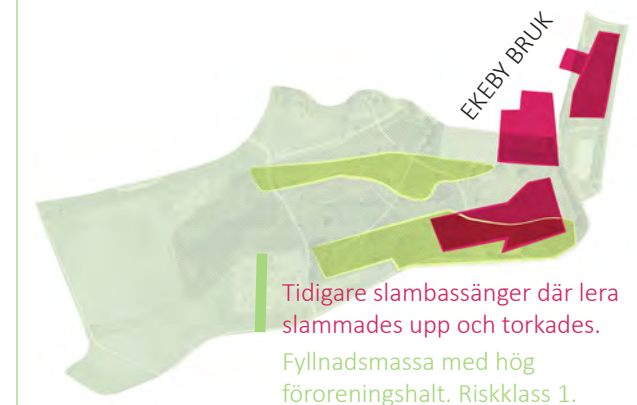

FÖRORENAD MARK

Marken i Ekebydalen och Arosparken består ursprungligen av postglacial lera, såsom den näringsrika åkermarken som brukats länge och är lämplig för jordbruk.

Ekeby bruks verksamhet har dock påverkat stora delar av marken i hög grad. Dammarna i Ekebydalen tillkom i och med att Ekebybruk (1886 – 1980) tog lera från lertakten till produktionen. Lera togs även från lertakten invid Karlsrogatan. Lertäkterna var upp till 5 m djupa och fylldes kontinuerligt igenom under brytningstiden med schaktmassor och spillmaterial såsom glacerad keramik, kol och porslin. Området har den högsta riskklassen (klass 1) enligt en första inventering (MIFO - fas 1) (Weber-Quarfort 2011).

Föroreningarna som består av exempelvis oljerester, fenoler, kreosot och tungmetaller ligger troligen stabilt inbäddade i marken i nuläget. Risken för spridning till natur och grundvatten uppstår när man exempelvis borrar efter bergvärme (Dahlström 2016).

Blyföroreningar i marken har uppmärksamats och i mars 2016 grävdes delar av odlingslotterna upp och ersattes på västra sidan av odlingsområdet. Föroreningarna berodde på en tidigare väg med fyllnadsmassa. Vägen var dragen till pulkabacken som är uppbyggd av fyllnadsmassa.

Det finns risk även risk för att föroreningarna sprids om markanvändning eller dagvattenhantering förändras (WSP 2016), något som behöver utredas i tidigt skede inför exploatering i Arosparken och Eriksberg.

Det finns ingen provtagning av vattenkvaliteten i lerdammarna, vilket behövs för att gå vidare i planarbetet.

Bakgrundkartor: Bilder©2016 CNES/Astrium, kartdata©2016 Google

ANALYS STÖDJANDE EKOSYSTEMTJÄNSTER

ALLMÄNA ÅTGÄRDER

Stärka: Biologisk mångfald

Skapa: Spridningsstråk och levnadsmiljöer för grodor

Skydda: Hotade biotoper och odlingsbar mark

- » Gynna fåglar och småvilt genom att plantera frukt- och bärbuskar.
- » Gynna pollinatörer och andra insekter samt därmed även fåglar genom att så frön av ängsväxter längs diken och gångstråk, och plantera sälj som blommar tidigt.
- » Gynna artrikedom genom att öka kolonilottsområden på icke förorenad mark
- » Många vedlevande svampar, insekter och lavar är beroende av död ved (löv- och barrträd), något som saknas i Ekebydalen och omgivningen. Gamla, döda träd bör sparas och finnas i både soliga och skuggiga lägen. Detta kan kombineras med informationsskyltar för naturpedagogik.
- » Tall och asp är funktionellt viktiga trädslag för ta hänsyn till i området (Calluna 2015 s. 20).

HÅGAKILEN

Stärka: Grön länk för djur och människor

Skapa: Säker passage till och från Håga för människor, vilt och betesdjur

Hågakilen hotas av byggnation som riskerar kilens funktion. I Uppsala kommun förslag till översiktsplan (2016a s. 144) har Hågakilen bytt namn till Hågastråket. Där anges särskilda preciseringar och avvägningar för grönstråk som handlar om att sammanlänka rörelsestråk, stärka ekologiska spridningssamband och utveckla för dagvattenstråk med översvämningsbuffert. Under särskilda preciseringar och avvägningar står att bebyggelsestillägg inte får förstöra eller fragmentera viktiga sociala eller ekologiska samband. Det är goda initiativ som bör följas.

DAMMAR & DIKEN

Skydda: Vattendrag från igenväxning

Stärka: Biologisk mångfald

Skapa: Öppna partier och variation i vattenbiotoperna

Dammarna utgör en livsmiljö för groddjur och fåglar, men värdet kan höjas ytterligare med hjälp av rätt skötsel. Diket som förbinder dammarna är delvis igenvuxet av bladvass, som i viss mängd skyddar grodorna mot predatorer och vågskvalp men det behövs även partier som är mer öppna. Genom röjning av bladvass på vissa platser (okt-mars och i samråd med ornitologer) och utplantering av klibbal som skuggar och hindrar bladvassens framfart kan man skapa en variation som gynnar mångfalden av fåglar, groddjur och insekter.

HÅGAKILEN

Skydda & Stärka: Grön länk för djur, människor och framtidens spårbundna kollektivtrafik

Skapa: Säkra passager för människor och djur

Hotad spridningsväg

Enligt ÖP 2010 ska i Uppsala närheten till parker och grönområden förstärkas genom gröna stråk eller som gröna kilar in i staden. Kopplingen mellan Arosparken och Ekebydalen är markerad som "Ny grön länk med rekreativ/ekologisk funktion". Ekebydalen och Arosparken (Hågakilen) är i samma karta (Plankarta 1f, Mark- och vattenanvändning, sida 6 i bilagan plankartor) även markerade som "särskilt bevarandevärda grönområden".

Istället för att stärka Arosparkens funktion som socioekologisk länk pågår idag detaljplaneutredningar för bebyggelse i Arosparken.

Hågakilen är en betydelsefull spridningsväg för växter och djur mellan grönskan i centrala Uppsala och ut mot Hågadalen. Exploatering av Arosparken skulle starkt reducera denna spridningsväg. Vegetationsstråket intill Ekebyvägen och Eriksbergvägen är en ekologisk funktion som ska beaktas och kompenseras för vid eventuell exploatering längs Ekebyvägen. Spridningsvägen bör även utformas utifrån groddjurens behov. Trädallén längs Karlsrogatan kan kompletteras med vegetation i marknivå för pollinatörer och skydd av småvilt.

Säkra hållbarhet med hjälp av ny grönplan

Vår bedömning är att den väl använda parken bör förbli obebyggd av sociala skäl som ekologiska. Staden bör stå fast vid ÖP 2010 och utarbeta en långsiktigt hållbar grönstrukturplan, från vilken man inte gör undantag, som får ligga som mall för att Uppsala ska kunna växa och förtäta på ett mer hållbart och strategiskt sätt.

För att skydda ekologiska spridningsvägar bör man istället ta redan hårdgjorda ytor i anspråk för bostadsbyggande, exempelvis parkeringsytor och industriområden.

ÅKER

Skydda: Odlingsmark för framtiden

Stärka: Livskraftigt ekosystem i marken

Åkern brukas idag konventionellt (ej ekologiskt) och monokulturellt. Artrikedomen av växter och pollinerare är ca 50 procent lägre i konventionella odlingslandskap jämfört med ekologiska (SLU 2014). En omställning till ekologiskt jordbruk och fler typer av odling skulle minska utsläppet av bekämpningsmedel och näringsämnen till Hågaån och gynna den biologiska mångfalden.

TORRBACKE

Skydda: Flora från igenväxning

Stärka: Biologisk mångfald och hävdgynnad flora

Återinför bete på torrängen för att bibehålla denna värdefulla naturtyp.

GRODMILJÖER OCH SPRIDNINGSVÄGAR

Skydda: Groddjurshabitat - sommar och vinter

Stärka: Spridningsvägar

Skapa: Övervintringsplatser, grodtunnlar och öppna partier i diken

Alla groddjur är fridlysta enligt artskyddförordningen (6§). Populationerna har minskat till följd av bl. a. utdikning av våtmarker, igenväxning pga övergödning, exploatering av vinterhabitat och fragmentering pga bilvägar (Kroon 2011).

För att kompensera förlusten av groddjursmiljöer i Hammarparken måste nya övervintrings- och födosöksplatser anläggas i Ekebydalen, på rätt sida om vägarna, innan höstvandringen börjar och innan man påbörjar exploateringen av de befintliga vinterhabitaten. Det kan vara sten- och vedfyllda gropar, odlingsrösen, stenmurar och stenrösen, död ved och rishögar.

Grods skyltar räcker inte utan måste kompletteras med ledstråk och grodtunnlar till lämpliga vinterhabitat. För att inte populationen ska bli alltför utsatt ska natur med övervintringsplatser sparas vid exploatering i Hammarparken. All exploatering måste ske när grodorna är i sitt sommarhabitat- i dammarna, annars riskerar en stor del av populationen att utplånas.

VÅTMARK

Stärka: Biologisk mångfald

Skapa: Ny våtmark

Där groddjur kan leva kan även många andra arter leva (Kroon 2011). Fler våtmarker behövs enligt länsstyrelsen i Uppsala län (u.å), då många hotade arter är kopplade till våtmarksmiljöer. Miljömålet om myllrande våtmarker är möjligt att uppnå i Uppsala län om fler våtmarker skyddas, restaureras och skapas- det är väsentligt för att minska övergödningen, rena mark och vatten och gynna den biologiska mångfalden.

INVENTERING REGLERANDE EKOSYSTEMTJÄNSTER

VATTENRENING

Dagvattnets väg till Hågaån

Enligt dagvattenutredningen som WSP har genomfört på uppdrag av kommunen beskrivs Ekebydalen som en lågpunkt i landskapet och har därför stor betydelse för omhändertagandet av dagvatten från omgivningen. Vid ytvavrinning sker i stort sett all avrinning från Eriksberg och Flogsta först ut i de vassbevuxna dikena och till dammarna i Ekebydalen och sedan till Hågaån, avrinningsområdets recipient. Förorenat ytvatten från Eriksbergsvägen leds direkt till Hågaån. Det tekniska avrinningsområdet från både Flogsta och Eriksberg, via ledningsnätet, går även det direkt till Hågaån. Kapaciteten i ledningsnätet idag är fullt utnyttjat, vilket innebär att lokalt omhändertagande av dagvatten samt utökad dagvattenhantering i Ekebydalen är en förutsättning för förtätningen i Eriksberg (WSP 2016).

Hågaåns tillstånd

Hågaån utgör en öppen vandringsled för fisk från Mälaren. I den nedre (södra) delen, nära Uppsala, är ån ett betydelsefullt inslag i rekreatiomsområdet Hågadalen. Enligt den senaste MKN från år 2009 är Hågaåns ekologiska status dålig på grund av olika vattenavledningsföretag, grävningar och påverkat av jordbruk. Målet är att god ekologisk status ska ha uppnåtts senast år 2021 (WSP 2016).

Förtätning ger mer dagvatten

I och med förtätningen av Eriksberg beräknas mängden dagvatten att öka med 10-15%. Det behövs därför fördröjande åtgärder i vattnets väg genom Ekebydalen för att föroreningar ska kunna sedimentera, fastläggas, tas upp av växter och i vissa fall brytas ned innan vattnet når Hågaån (WSP 2016).

Utredning av föroreningar krävs

Marken i Ekebydalen består av postglacial lera och stora mängder fyllnadsmaterial. Föroreningssituationen är komplex, vilken typ av föroreningar som finns och var är okänt och måste undersökas närmare - området är klassat som riskklass 1. En markmiljöundersökning är nödvändig för att ta reda på hur åtgärder kan utformas för att föroreningar inte ska spridas ytterligare och påverka Hågaån (WSP 2016).

Ekebydalen är en lågpunkt i landskapet som tar emot dagvatten från omkringliggande stadsdelar. Från Kungsgärdet och Sommarro leds vatten i ett rör ut i Ekebydalens dammar och via vassväxta diken vidare ut i Hågaån.

Hågaån är en del av Uppsalas blåstruktur och går genom naturreservatet. Vattnet har dålig ekologisk status.

10-15 % ökad mängd dagvatten
beräknas efter exploatering i Eriksberg.
Då ledningskapaciteten idag är
maximalt utnyttjad måste vattnet
fördröjas och renas i Ekebydalen innan
den når ut i Hågaån.

Förorenat ytvatten från Eriksbergsvägen
leds direkt ner i Hågaån

Bakgrundkarta: Bilder©2016 CNES/
Astrium,kartdata©2016 Google

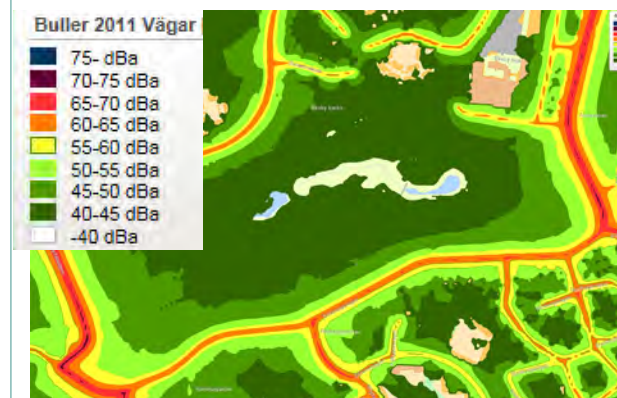
KLIMATANPASSNING OCH EXTREMT VÄDER

Grönstråk såsom Ekebydalen och Arosparken ökar stadens resiliens, det vill säga stadens och ekosystemens motståndskraft och återhämtningsförmåga vid extrema väder. Det är ett relativt stort och artrikt grönområde med god kapacitet att hantera vatten, dock beror detta på hur det ligger till med föroreningarna i marken. Vi bedömer att Hågakilens betydelse som grön lunga i staden kommer att öka i och med framtida klimatförändringar. Mer vatten kommer troligtvis att behövas tas om hand och renas, likaså kan grönskan reducera effekten av värmeböljor.

BULLER

Ljudmiljön är en viktig kvalitet för upplevelsen av natur- och kulturmiljöområden och har stor betydelse för att vi ska kunna nå flera av miljökvalitetsmålen. Bullernivån i en park bör inte överstiga 50 dBA, bullerklass E, alternativt ligga på 10–20 dBA lägre än omgivningen. (Naturvårdsverket 2007) Denna ljudnivå uppnås inte i zonen kring vägarna, men en bit längre in i Ekebydalen. Lugn och ro är ständigt återkommande skäl till att människor uppskattar Ekebydalen enligt resultaten från vår webbenkät och , därför tror vi att man bör beakta denna karaktär i Ekebydalen.

Ekebydalsvägen (som skiljer Håga och Ekebydalen) samt Ekebyvägen (som skiljer Ekebydalen och Arosparken) är de mest trafikerade vägarna i omgivningen där bullernivåerna är uppemot 70-75 dBa (Uppsala kommun 2011). På Flogstavägen och Eriksbergsvägen ligger nivåerna kring 60- 65 dBa. I det nya planprogrammet för Eriksberg kommer man möjliggöra omkring 2 000- 3 000 nya bostäder i Eriksberg (PBN 2015) vilket kan innebära en ökat trafikbuller i framtiden.

Bulleranalys för vägar (Uppsala kommun 2011)

POLLINERING

Ekebydalens diken, kolonilottsområden och torrbacken är lämpliga habitat för vildbin, humlor och fjärilar tack vare den rika floran och goda födotillgången.

Torrbacken med sin värdefulla torrängsvegetation hyser flera rödlistade arter (Uppsala kommun 2010b), men riskerar sedan betet upphörde för några år sedan att förlora dessa.

Under det senaste året (2015 fram tills nu) har 25 fjärilsarter, fyra sorters humlor och vildbin och många andra insekter rapporterats in till Artportalen från Ekebydalen. Utöver detta finns även ca 8 bikupor intill ett kolonilottsområde. Tambin är viktiga för pollinering och förbättrar skörden för närliggande kolonilotter. I vissa träd- och buskpartier sitter insektsbon av bambupinnar som människor hängt upp.

För födosök är det viktigt att det finns blommande växter under en lång tid av året, tidigt blommande växter såsom sälj som finns i viss mån i Ekebydalen är av stor vikt för pollinatörernas överlevnad.

De platser som inte tillför mycket för pollinatörer är troligtvis främst åkern och fotbollsplanerna. Åkern brukas idag konventionellt (ej ekologiskt) och monokulturellt, vilket gör att artrikedomen av växter och pollinerare är ca 50 procent lägre än i ekologiska odlingslandskap (SLU 2014).

LUFTKVALITET

Miljökvalitetsnormerna för luftkvalitet i Uppsala har inte uppnåtts under den sexårsperiod som gått sedan åtgärdsprogrammet fastställdes 2006 och de största problemen med luftföroreningar är kopplade till höga halter av partiklar (PM₁₀) och kvävedioxid i Uppsala stad. Miljömålet Frisk luft kommer inte kunna nås i Uppsala till år 2020 med befintliga och beslutade styrmedel och åtgärder, men utvecklingen i miljön är positiv.

Grönska renar luft

Grönkilar såsom Hågakilen renar luften (Tillväxt- och regionplaneförvaltningen u.å), så om Arosparken bebyggs kommer denna funktion att reduceras. Detta i kombination med förtätningen av Eriksberg medför en ökad mängd utsläpp och minskad vegetation som tar hand om luftföroreningarna.

ANALYS REGLERANDE EKOSYSTEMTJÄNSTER

POLLINATÖRER

- Skydda:** Vildbin genom att skydda torrbacken från igenväxning
- Stärka:** Spridningsvägar
- Skapa:** Blommande stråk under hela växtsäsongen

Flogsta Food (kolonilotter och community garden i Flogsta/Hamberg), privatträdgårdarna till småhusen intill Arosparken/Karlsrogatan och Hågalagens betade hagmarker är den närmaste omgivningens hotspots för pollinatörer.

Att skapa gröna länkar mellan dessa hotspots skulle gynna pollinatörer då spridningsvägarna idag är begränsade. Spridningsvägarna skulle kunna förbättras med hjälp av blommande växter under hela säsongen, något som också tillför värden för människor. Att ersätta t ex monokulturella gräsrefuger intill vägar med växter som bin och människor gillar och som täcker behovet hela säsongen, skulle göra stor skillnad. Vintergäcka, vårkrokus, skilla, smultron, hallon, klöver, lavendel, mynta, timjan, citronmeliss, isop, gurkört, honungsfacelia, kungsmynta, kärleksört, ljung och höstaster är en bra start som täcker året (Bee Urban u.å). Andra fleråriga växter som uppskattas av pollinatörer är nässla (i fjärlens alla stadier), rudbeckia, lavendel, kantnepeta, timjan, luktpion, syren, hägg, kaprifol, äpple, ginst, olvon, schersmin, rosor, kärleksört, brudslöja, isop, rosmarin, luktblå, pingstlilja, snölocka och kungslilja, vallört, gurkört, oxtunga, blåeld, vinbär, krusbär och olika sorters vide (endast hansälg producerar pollen). Det finns fröblandningar som gynnar pollinatörer, en enkel sådd i diken skulle kunna vara en del av den årliga skötseln (Trillium 2016).

Den pedagogiska aspekten är viktig när det kommer till insekter som kan stickas, såsom bin och humlor. Informationsskyltar vid insektshotell och biodlingar kan göra allmänheten nyfiken, positiv och delaktig i naturvärden.

VÅTMARKS- & DIKESSYSTEM

- Skydda:** Mark, vatten och miljö från föroreningar
- Stärka:** Vattenrening
- Skapa:** Våtmark och öppet dikessystem

Framtida klimatförändringar kan medföra ett ökat vattenflöde, vilket gör det ännu mer angeläget att utforma en effektiv hantering av dagvatten från Flogsta och Eriksberg innan vattnet når Hågaån. Förtätningen i och med Nya Eriksberg beräknas öka mängden dagvatten som behöver tas om hand med ca 10-15%, men om vi kan utöka och förbättra Ekebydalens dammsystem så kommer reningseffekterna översiga effekterna av förtätningen i Nya Eriksberg, och föroreningssituationen i Hågaån kan då förbättras jämfört med idag (WSP 2016).

För att undvika en ökad tillförsel av näringsämnen och tungmetaller till Hågaån måste man begränsa ökningen med hjälp av fördröjning, avdunstning, växtupptag och infiltration. En väl gestaltad utökad och öppen dagvattenhantering skulle kunna tillföra många värden för Ekebydalen, såväl estetiska och rekreativa som ekologiska. WSP (2016) föreslår i sin dagvattenutredning för Eriksberg en omläggning av ledningsnätet längst ner i systemet så att utlopp sker mot dammsystemet i Ekebydalen. Detta i kombination med nya och fördjupade diken samt en ny fördröjningsdamm skulle kunna förbättra situationen för Hågaån trots utökad andel hårdgjord yta i Eriksberg.

FRAMTIDENS EFFEKTIVA KOLLEKTIVTRAFIKNÄT

- Skydda:** Hågakilen, klimatet och luftkvaliteten
- Stärka:** Konnektiviteten
- Skapa:** Effektiva kollektivtrafikstråk genom renande grönstråk

Med effektiv kollektivtrafik, generösa samt väl placerade cykelparkeringar och en låg parkeringsnorm för ny bebyggelse kan Uppsala växa utan att luftkvaliteten försämrats. Att spara gröna kilar såsom Hågakilen är strategiskt för framtidens spårbundna kollektivtrafik. Vi tror på kollektivtrafikstråk som går likt ett spindelnät i den växande staden - utmed grönkilar från stadskärnan, för att sedan länkas samman med ringar av kollektivtrafiklinjer.

I och med exploatering i omgivningen bör så mycket träd som möjligt sparas, framför allt stora och äldre träd. Nya träd ska också planteras - en kombination av löv- och barrträd gynnar ett maximerat upptag av luftföroreningar under hela året (c/o City 2014).

Arosparken kan komma att få en mer betydande effekt för stadstemperaturen vid framtida värmeböljor, eftersom gröna kilar effektivt reglerar temperaturen i staden.

VÄGAR

- Stärka:** Bullerreglering
- Skapa:** Farthinder, shared space-övergång och nya planteringar

Genom att gestalta Ekebyvägen för att reducera hastigheten kan man minska bullernivån och även öka trafiksäkerheten. Man behöver även se över trafiklösningen vid Ekebydalsvägen och bron till Håga. I och med denna ombyggnad kan man även gestalta vägen för minskad hastighet och ökad trafiksäkerhet.

Visuella barriärer i form av vegetation kan också minska den negativa upplevelsen av buller. Förslag från workshopdagen är att plantera träd utmed Eriksbergsvägen, där det är mycket sparsamt med vegetation mot vägen.

INVENTERING FÖRSÖRJANDE EKOSYSTEMTJÄNSTER

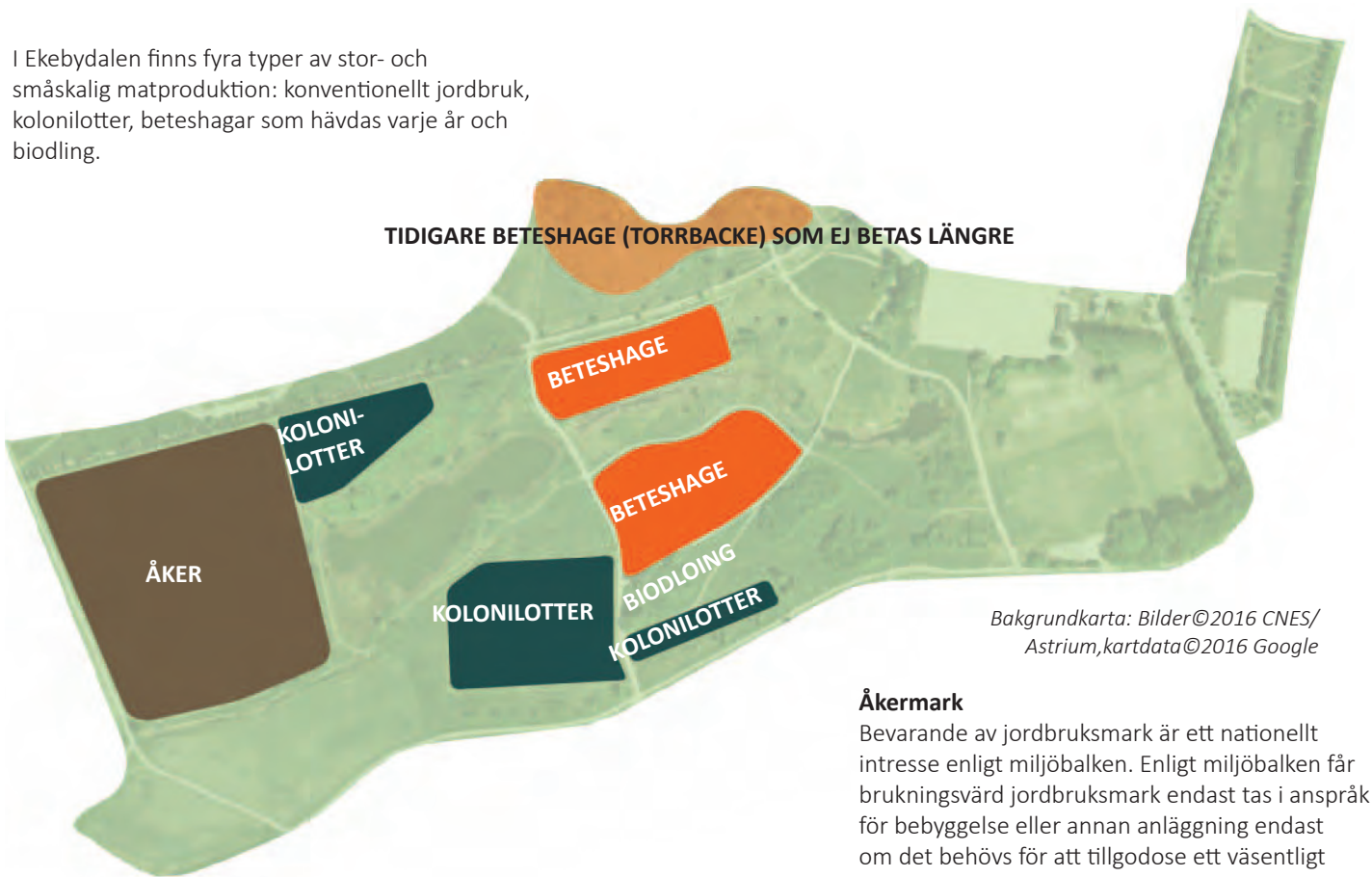
DRICKSVATTEN

Uppsalaåsen är Uppsalas dricksvattentäkt och är ett vattenskyddsområde. Grundvattenflödena i Ekebydalen har sannolikt samma riktning som ytvattnet, det vill säga mot Hågaån och inte Uppsalaåsen. Ekebydalen är alltså inte av betydelse för Uppsalas dricksvattenproduktion. (WSP 2016)

MATPRODUKTION I EKEBYDALEN

I Ekebydalen finns fyra typer av stor- och småskalig matproduktion: konventionellt jordbruk, kolonilotter, beteshagar som hävdas varje år och biodling.

Bakgrundkarta: Bilder©2016 CNES/
Astrium,kartdata©2016 Google

Åkermark

Bevarande av jordbruksmark är ett nationellt intresse enligt miljöbalken. Enligt miljöbalken får brukningsvärd jordbruksmark endast tas i anspråk för bebyggelse eller annan anläggning endast om det behövs för att tillgodose ett väsentligt samhällsintresse som inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredställande sätt genom att annan mark tas i anspråk (Uppsala kommun 2016a s.123). Åkermarken i Ekebydalen ägs av kommunen, arrenderas av en lokal lantbrukare och brukas konventionellt. Åkermarken finns inte usatt på markanvändningskartan av åkermark med strategisk betydelse för stads- och tätortsutveckling och planeras alltså inte att exploateras (Uppsala kommun 2010g).

Odlingslotter

Ekebydalen rymmer ca 4,5 ha åkermark och ca 2 ha odlingslotter, mark som odlingsföreningarna Flogstaringen och Ekebyodlarna arrenderar av kommunen. Ekebyodlarna har 266 lotter varav alla är uthyrda, och ett tiotal människor står i kö. Förutom det höga värdet för kulturella och stödjande ekosystemtjänster har odlingslotterna även betydelse för områdets matproduktion.

Biodling

Vid Ekebyodlarnas kolonilotter (intill den smala remsan av odlingslotter) finns även två biodlare som har ca 8 st bikupor, där honung produceras. Biodlingen har också ett högt värde för pollinering och naturpedagogik.

Naturbete

Ca 2 ha av marken i Ekebydalen betas och sköts av en djurbonde som arrenderar marken av kommunen. Naturbetet ger Uppsalabor tillgång till närproducerat kött av nöt och lamm som är fritt från påverkan och konsekvenser av kemiska bekämpningsmedel, konstgödsel och kraftfoder (t ex soja).

Djuren vistas på betesmarkerna under en så stor del av året som möjligt, vilket gör denna typ av köttproduktion mer etiskt försvarbar än de flesta former av köttproduktion. Betet ger också stora synergieffekter med kulturella och stödjande ekosystemtjänster. Hävdad eller "störd" mark gynnar tusentals andra arter och organismer som är knutna till betesmarken- många svampar, fåglar och insekter är beroende av betade gräsmarker (Uppsala Naturbete u.å.) Betet bidrar också till att binda koldioxid från atmosfären i marken och reducerar därmed mängden växthusgaser i luften.

ANALYS FÖRSÖRJANDE EKOSYSTEMTJÄNSTER

FRAMTIDENS ÄTBARA LANDSKAP

Skydda: Jordbruksmark och klimat

Stärka: Närproducerad matproduktion och lokal ekonomi

Skapa: Utöka stadsnära bete och utveckla varierade former av odling

Monokultur kan bli mångkultur

Åkermarken som bearbetats i århundraden är värdefull för dagens och framtidens matförsörjning. Näringsrik jordbruksmark som denna bör öronmärkas för odling för att vi ska kunna tillgodose framtidens behov av närproducerad mat i en stad med allt fler invånare. Andra typer av markanvändning kan förstöra möjligheten att odla på en jord för all framtid, på grund av bl a markpackning och föroreningar.

Det är dock inte nödvändigtvis så att odlingen ska se likadan ut i framtiden som den gör nu. Vår bedömning är att fler olika typer av odling ryms i Ekebydalen, och att framtidens odling kan vara mer varierad än dagens. Ett mångfunktionellt, levande odlingslandskap som är tillgängligt för rekreation kommer att bli alltmer eftersträvanvärt i framtiden, då fler funktioner kan behöva samsas på samma yta i ett växande Uppsala.

Bevarande av jordbruksmark

Åkermarken har brukats för matproduktion under mycket lång tid och lermarken är känd som god odlingsmark.

Uppsala kommuns översiktsplan (2010g) framhåller att jordbruksmarken är viktig att värna om, inte minst med tanke på klimatförändringar och framtidens matförsörjning. Åkermark kan även bidra till produktion av råvaror som förädlas till bränslen för uppvärmning och transporter.

Skogsträdgård, community garden, fruktträd och bärbuskar

Enligt vår webbenkät finns det stor efterfrågan hos medborgare på att utöka och anlägga småskalig odling, fler odlingslotter, en skogsträdgård, permakulturodlingar, en fruktträdgårdslund och i allmänhet mer fruktträd och bärbuskar som är tillgängliga för alla. Vi tror att dagens mer storskaliga åker i Ekebydalen i framtiden kan luckras upp till kollektiva odlingslotter och agroforestry, kanske som levande experimentytor för privatpersoner, små lantbruksföretag, matkooperativ, hållbarhetsintresserade studenter och/eller forskare från SLU, Cemus och Uppsala Universitet.

Uppsala har tidigare framgångsrika exempel på stadsodling, såsom Flogsta Food i Flogsta och Matparken i Gottsundagipen. Intresset är stort och frågorna är aktuella. Uppsala kommun har en positiv inställning till den typen av initiativ, de har bland annat gett ut en inspirationsguide för att odla i staden. Stadsträdgårdsmästare Ingemar Carlsson sa också under vår intervju i februari att man inte ska vara rädd för att programmera platser som experimentytor för medborgardrivna odlingsinitiativ.

UTÖKAT BETE

Skydda: Framtidens hållbara markanvändning och matförsörjning

Stärka: Organisationen kring driften av bete

Skapa: Fler flexibla beteshagar som går att länka samman, samt en långsiktigt hållbar plan för fortsatt bete

Grundat i intervju med Vilhem Nilsson anser vi att betet i Ekebydalen hänger idag på vilja och engagemang och måste säkras för framtiden genom organisatoriska åtgärder. Det innebär rimlig ersättning för djurbönder och en förståelse från kommunens sida för de utmaningar men också synergieffekter som stadsnära bete innebär.

Mest akut är att återinföra hävd vid torrbacken.

SAMLINGS-/MARKNADSPLATS

Stärka: Lokalt kretslopp för mat och ekonomi

Skapa: Ekocafé, yta eller plattform för t ex bondens marknad

Det har också kommit upp önskemål om en samlingsplats liknande bondens marknad eller ett ekocafé, där små aktörer kan sälja lokalproducerad mat.

En byggnad, oavsett form, skulle dock vara ett stort ingrepp i parklandskapet, så en lösning kanske skulle kunna vara en öppen men bokningsbar mångfunktionell marknadsplats/dansbana/scen/mötesplats. Under workshopdagen visade det sig att vissa vill ha ett café eller samlingsplats medan andra tänker att det skulle öka risken för fler människor, nedskräpning och skadegörelse och minska rofylldheten.

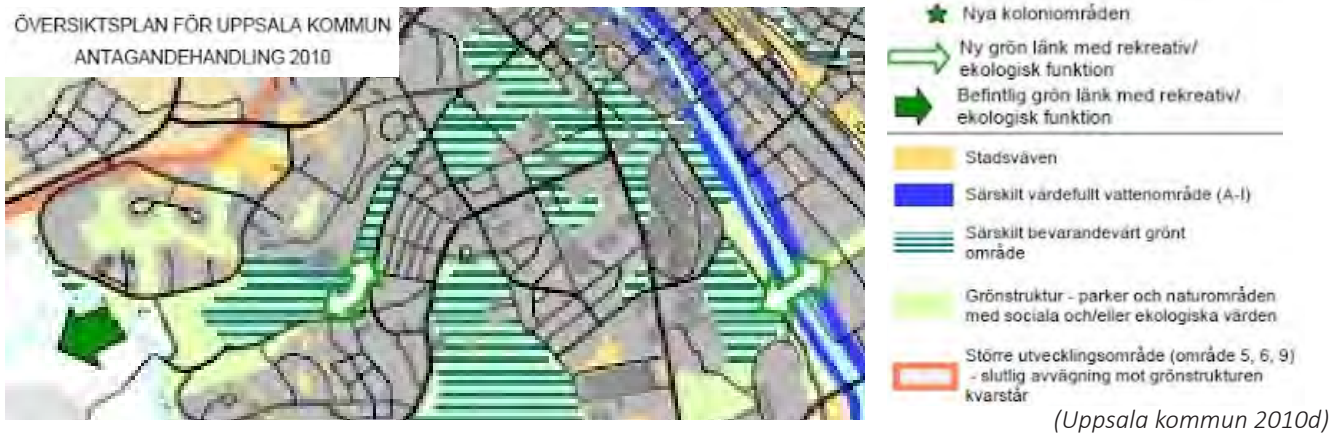
INVENTERING KULTURELLA EKOSYSTEMTJÄNSTER

HÄLSANS GRÖNSTRÅK

Hågakilen idag och imorgon

Ekebydalen och Arosparken ingår i Uppsalas grönstruktur inom stadsväven och är märkt i kartan som "parker och naturområden med sociala och/eller ekologiska värden, "särskilt bevarandevärd grönt område" och "ny länk med rekreativ/ ekologisk funktion" (Uppsala kommun 2010d). Enligt ÖP 2010 ska Uppsalas gröna kilar och blå stråk som länkar samman stadens grönstruktur med omgivande natur och rekreationsområden värnas, så att sambanden kvarstår eller utvecklas. Nu finns istället planer för att bebygga Arosparken med 150 bostäder, som tidigare nämnt i inventering och analys av stödjande ekosystemtjänster.

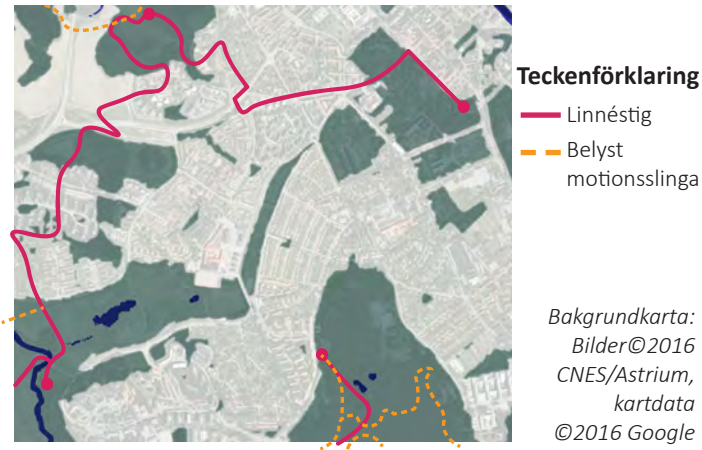
Ekebydalen och den 1,9 km långa och ca 100 m breda Arosparken utgör tillsammans en sammanhängande rörelsestråk som leder från Engelska parken/ Carolinaparken i centrala Uppsala ända ut till Hågadalen. Att Ekebydalen och Arosparken tillhör ett sammanhängande grönstråk bidrar till det höga rekreationsvärdet. Genom Hågakilen kan människor röra sig i grönska från Gamla Kyrkogården ända ut till Hågadalen och vidare, något som utnyttjas i hög grad även på vintern för längdskidåkning.

En mångfald av aktiviteter

Ekebydalen används enligt vår webbenkät för promenader, friluftsliv och naturintresse, fotboll, längdskidåkning, hundrastning, odling, tai chi, qigong, meditation, vila, socialt umgänge, fotografi, orientering, cykling, motion och arbetspendling, löpning/ jogging och lek. De sociala mötesplatser som finns inom Ekebydalen är framför allt fotbollsplanerna och kolonilotterna.

Många av aktiviteterna i Ekebydalen är enligt enkätsvaren naturrelaterade, men Ekebydalens östra del mot Ekeby bruk och Arosparken används främst för fotboll. Arosparken är anlagd i 1940-talets tradition som handlade om rörelse och idrott snarare än estetik (Skagegård 2012), och det är så parken används än idag. Här finns tre fotbollsplaner, här sker den främsta delen av områdets spontanidrott. I Ekebydalen finns en konstgräsplan, två elvamannaplaner och en sjumanna-plan, där Upsala IF och Vindhemspojkarna bedriver sin verksamhet.

Grönblå struktur och linnéstigar

I kartan intill syns Uppsalas grönstruktur och linnéstigar. Hågakilen är ett av få kvarvarande grönstråk som når ända in i staden. Dammsystemet är ett mer eller mindre igenvuxet men sammanhängande blått stråk som går igenom större delen av Ekebydalen och ut i Hågaån.

Banvallen längs Ekebydalen är en planerad linnéstig som ansluter till den befintliga linnéstigen (med informationsskylt) som går längs Ekebydalsvägen. (Uppsala kommun 2010e). Närliggande motionsstråk finns i Stadsskogen och Hågadalen.

SOCIAL GEMENSKAP I LANTLIG MILJÖ

De mest attraktiva naturmiljöerna inom Ekebydalen är, enligt webbenkäten och egna observationer, kolonilotterna, dammen, beteshagarna och torrbacken. Ekebydalens lantliga karaktär, öppenheten som ger ljus och utsikter på dagen och stjärnhimmel på natten, fåglarna i vassen, solnedgången, utsikten och rofylldheten är också återkommande beskrivningar av vad människor uppskattar med området. Alla kolonilotter är privata, men kolonilottområdena utgör ändå en mötesplats för människor som odlar intill varandra.

Koloniodling. Foto: Markus Löfgren 2010

KULTURHISTORISK MILJÖ

Ekebydalen är ett typiskt slättlandskap. Åkern, kolonilotterna, betande djur, torrbacken, stenrösen och stjärnhimmeln (tack vare frånvaro av belysning) gör Ekebydalen till en speciell plats, en direkt övergång mellan stad och land. Dessa element betonar värdet av Uppsala stads närhet till landet i jämförelse med större städer.

Blomrika beteshagar är en specialitet för de nordiska länderna och Baltikum- i vissa beteshagar kan man hitta över 40 växtarter per kvadratmeter (Uppsala Naturbete u.å.) Att betesdjuren håller landskapet öppet skapar också siktlinjer över det karaktäristiska slättlandskapet.

Det finns utblickar över Ekebydalen från pulkabacken i Eriksberg och från torrbacken, det finns också en uppskattad utsikt mot solnedgången över Håga. De speciellt rofyllda platserna är belägna vid dammen, kolonilotterna och uppe på torrbacken. Lerdammarna vittnar om Ekebys historia och Ekeby bruks tidigare verksamhet med tegel- och keramikindustri.

HÖG POTENTIAL FÖR NATURPEDAGOGIK

Ekebydalen är enligt parkplanen ett viktigt område för skolornatur, och den mittersta delen ingår i skolornas närnatur (Uppsala kommun 1989). Dammen med sitt rika fågel- och grodliv och vattenlevande insekter är viktig ur naturpedagogisynpunkt, inte minst för att vatten är en bristvara i Uppsala. Idag finns inga iordningsställda utsiktsplatser, fågeltorn/plattformar eller naturum i området.

ANALYS KULTURELLA EKOSYSTEMTJÄNSTER

ALLMÄNA ÅTGÄRDER

Skydda: Grönstråk, naturlig och lantlig känsla

Stärka: Rumslighet, konnektivitet, sinnliga upplevelser

- » En gestaltning bör ta vara på kopplingen mot stan via Hågakilen, mot Stadsskogen via Karlsrogatan eller Birkagatan och mot Hågadalen. Genom att lyfta fram det blå stråket kan de rekreativa sambanden stärkas med omkringliggande grönområden, vilket främjar ekosystemtjänster såsom hälsa, sinnliga upplevelser och gynna hälsobefrämjande aktiviteter.
- » Vid plantering av nya träd bör man beakta siktlinjer (speciellt mot väst) för att bevara känslan i det Uppländska slättlandskapet. Fortsatt och utökad hävd kan hålla landskapet öppet på ett naturligt och kostnadseffektivt sätt, samtidigt som betesdjuren bidrar till rofylldheten till skillnad från gräsklippningsmaskiner och lövblåsare.
- » Fler bänkar längs vattnet, vid torrbacken, intill beteshagar och kolonilotter skulle uppmuntra människor att stanna till och njuta av lugnet.
- » Ny belysning bör inte störa stjärnhimlen - ytterligare en kvalitet som Ekebydalens användare värderar högt enligt enkätsvaren och workshopresultatet.

HÅGAKILEN

Skydda: Rofylldhet

Stärka: Rekreativt stråk

Skapa: Säker passage till och från Håga för människor, vilt och betesdjur

För att bevara rofylldheten och stärka möjligheten att röra sig i en bilfri, säker och tyst miljö behöver man begränsa trafikmängden. I samband med stadsutvecklingen i Eriksberg kan aspekten behandlas för området i helhet (låg parkeringsnorm, god kollektivtrafik bra cykelstråk).

Nya, trygga och attraktiva övergångar (framförallt mot Håga och där Ekebyvägen skiljer Ekebydalen och Arosparken) behövs för att naturupplevelsen och arbeta med området som helhet, så att upplevelsen inte avbryts av farliga vägar när man rör sig genom grönstråket.

VÅTMARK

Stärka: Naturpedagogik, sinnliga upplevelser

Skapa: Våtmark

Vatten, våtmarker, grodor, vattenlevande fåglar och insekter är en bristvara i Uppsala och i Ekebydalen finns befintliga värden att utveckla och dessutom goda möjligheter att utforma en ny våtmark som också kan höja upplevelsevärde för människor.

UTÖKAD ODLING

Stärka: Hälsa, sinnliga upplevelser, sociala interaktioner

Skapa: Kollektiv odlingslott/community garden och nya odlingslotter

Det finns helt klart förutsättningar att anordna gemensamma trädgårdar att döma av den långa kön till odlingslotterna och ett stort, uttryckt intresse för en community garden och/eller en skogsträdgård, mer fruktträd, bärbuskar och annat ätbart som är gemensamt och tillgängligt för allmänheten. Det skulle också skapa synergieffekter med stödjande ekosystemtjänster såsom biologisk mångfald. Här är det viktigt att beakta markföreningarna, se "Inventering stödjande ekosystemtjänster".

UTÖKAT BETE

Skydda: Säkra betet för framtiden och skydda öppet landskap

Stärka: Lantlig karaktär och upplevelsevärde

Skapa: Fler flexibla beteshagar som går att länka samman

VATTNET

Stärka: Naturpedagogik, sinnliga upplevelser

Skapa: Plattform och informationsskylt

Ekebydalen rymmer flera rofyllda platser för att känna andlighet. Man skulle kunna utöka dessa genom att tillgängliggöra vissa platser för fler, funktionshindrade, barn och äldre, men utan att göra det "för tillrättat" och äventyra den vildvuxna karaktären som många uppskattar. Vid vassröjning är det viktigt att stämma av med ornitologer och grodkunniga, då vassen är ett viktigt habitat för dessa.

Vattnet är en av Ekebydalens främsta värden, som också har störst potential att framhävas och utvecklas på väl valda ställen som inte stör fågel- och grodliv. Bänkar på båda sidorna av dammen- förslagsvis dels på kullen på södra sidan och dels på norra sidan som har mer sol där det är öppet- skulle göra dammen och vattnet tillgängliga för fler. Många har uttryckt önskemål om bryggor. Stigen runt dammen är bara upptrampad av människor. Den är väldigt smal och inte anpassad för t ex barnvagnar, rullstolar eller att kunna gå mer än en person i bredd. En upprustning av stigen, möjlighet att gå ner till vattnet på vissa ställen, brygga och bänkar skulle tillgängliggöra Ekebydalens mest attraktiva naturmiljö för fler.

Genom enkla tillägg skulle man kunna väcka intresse för naturen exempelvis med en enkel plattform där man kan skåda fåglar/stå/sitta/ställa upp en tubkikare/plats för fågelbok på kullen vid Ekebydammen, en intresseväckande skylt om fåglar, grodor och insekter samt en brygga från vilken barn kan häva insekter och grodyngel.

HÅGAKILEN

Skydda: och **Stärka:** Rekreativt stråk

Skapa: Säker och attraktiv passage mellan Arosparken och Ekebydalen

Ekebydalen och Arosparken är enligt webbenkäten högt uppskattat delvis för att det är ett sammanhängande grönstråk- något som utnyttjas väl av cyklister, hundägare, skidåkare, joggare och idrottsföreningar. Många beskriver att de uppskattar just närheten till platsen och att det är ett avbrott i stadsstrukturen.

För att stärka rofylldhet, tysta miljöer och möjligheten att röra sig genom ett sammanhängande grönt stråk behöver man se upp så inte trafikmängden och fordonshastigheten ökar, gestalta trygga övergångar (framför allt mot Håga och där Ekebyvägen skiljer Ekebydalen och Arosparken) och arbeta med området som helhet, så att upplevelsen inte avbryts av farliga vägar utan övergångsställen såsom det är idag.

IDROTT & MOTION

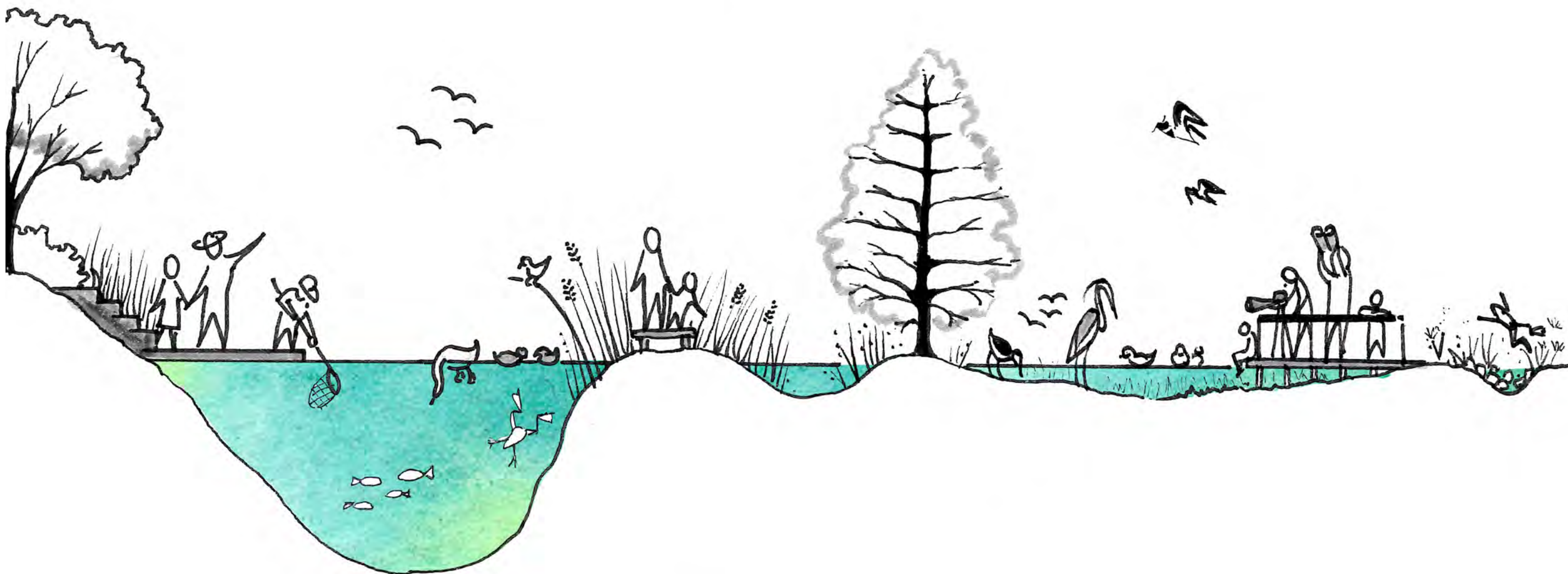
Stärka: Idrott, spontanidrott, hälsa och social interaktion

Skapa: Flexibla idrottsytor och mötesplatser

Det finns ett stort behov av fler fotbollsplaner, omklädningsrum, spontanidrottsmöjligheter och ett genustänk kring idrotten. Enligt webbenkätsvaren finns önskemål om klättringsmöjligheter, dansbana, utegym och trädgårds/ecocafé. Parkeringen som spolades till skridskobana var också en populär mötesplats, något som kan tas upp igen. Tillägg som dessa kan främja sociala interaktioner, möten mellan generationer och olika grupper av människor.

Man bör möta fotbollsövergångarnas önskemål men utan att det sker på bekostnad av Ekebydalens högt uppskattade naturliga karaktär och rofylldhet, något som är en utmaning särskilt om man dessutom behöver ersätta de fotbollsplaner som kan komma att exploateras i Arosparken beroende på hur detaljplanen utformas. Samlade, uppgraderade, platseffektiva och flexibla idrottsytor i Ekebydalens östra delar i kombination med att behålla ytorna i Arosparken skulle kunna möta behovet utan att äventyra naturkaraktären i den mellersta och västra delen av dalen.

Mötesplatser bör kombineras med attraktiva rörelsestråk, busshållplatser och cykelparkeringar.

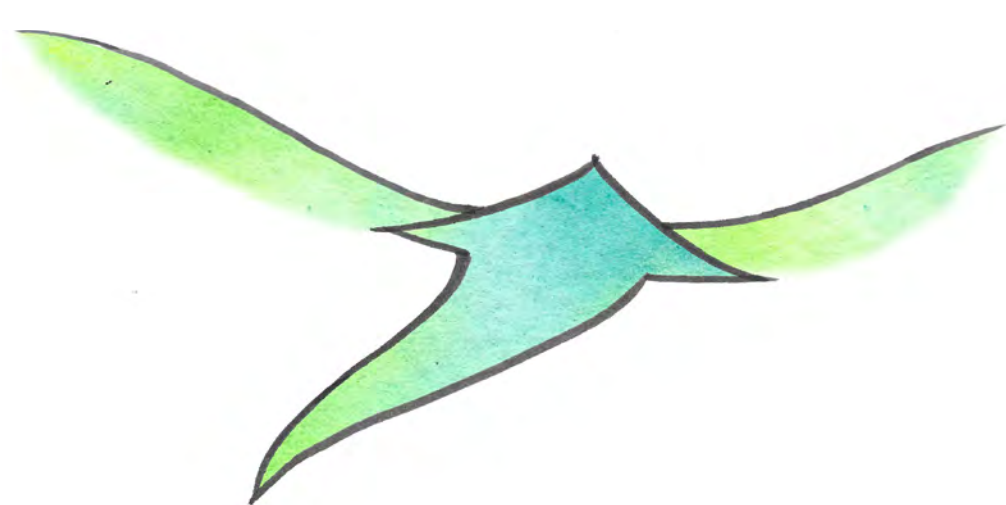
PROGRAM FÖR EKEBYDALEN SOM LANDSKAPSPARK

PROGRAM

Här presenteras vårt program för Ekebydalen som landskapspark med delaktighet och ekosystemtjänster som utgångspunkter. Vi har tagit fasta på Uppsala Kommuns vision för år 2030 från ÖP 2010 och föreslår i tre vägledande teman för hur visionerna kan förverkligas. Under varje tema formuleras mål och de problem och utmaningar som målet beaktar. På de tre nästkommande sidorna redovisas en programplan för Ekebydalen som landskapspark, konkreta strategier som behövs för att målet ska uppnås och skisser på Ekebydalens olika delområden - deras karaktär och funktion i sektion. Strategierna omfattar främst fysiska åtgärder men även organisatoriska då aspekter som till exempel förvaltning och långsiktig planering påverkar den fysiska miljön.

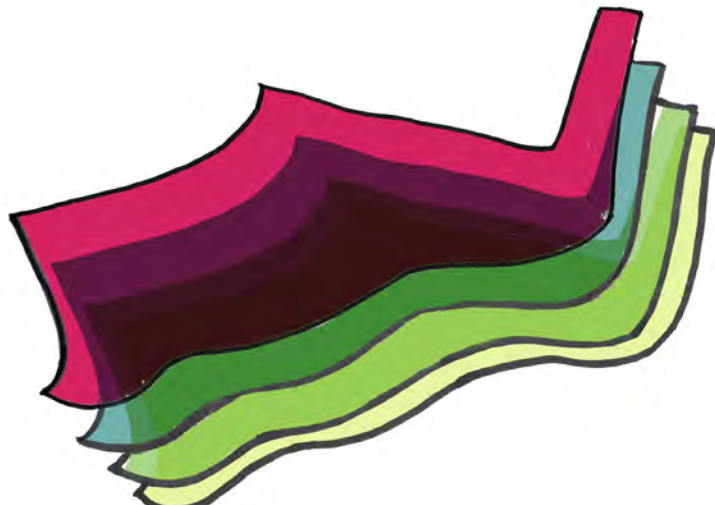
Vision 2030 (Uppsala Kommun 2010)

“Stadens gröna kilar och blå stråk som länkar samman stadens grönstruktur med omgivande natur och rekreationsområden ska värnas så att de gröna sambanden kvarstår eller utvecklas.”
“Uppsala utvecklas till en stad med närhet till parker och grönområden. Närheten förstärks genom gröna stråk eller som gröna kilar in i staden.”

Vision 2030 (Uppsala Kommun 2010)

“De gröna områdena - stora som små - har avgörande betydelse för stadens hållbarhet. Det gäller såväl i ett socialt och folkhälsoperspektiv som för biologisk mångfald, för ren luft, gott mikroklimat, dagvattenmagasinering och rening och för att minska klimateffekter.”

Vision 2030 (Uppsala Kommun 2010)

“Uppsala är på väg mot klimatneutralitet.” “Den brukningsvärda jordbruksmarken i kommunen är viktig att värna, inte minst i perspektivet av ett förändrat klimat. Jordbruket kan bidra till den globala livsmedelsförsörjningen och till en rimlig andel närodlad försörjning med mat.” “Klimatförändringarna riktar uppmärksamheten mot att nyttja mer närodlade jordbruksprodukter. Det ökar åter kraven att spara åkermark och kan i sin tur leda till ökad lokal produktion.”

VÄLKOMMEN UT

MÅL MED TEMAT:

Hågakilen som sammanhängande grönkil för människa, miljö och mångfald, från centrala Uppsala ut till Hågadal.

Problem och utmaningar som målet behandlar

- » Svaga gröna koppling i Hågakilen och bristfälliga spridningsvägar för djur- och växtliv.
- » Partier i Hågakilen med låga ekologiska värden.
- » Fysiska och visuella barriärer och i form av osäkra trafiksituationer och brutna siktlinjer.
- » Långt upplevt avstånd och bristande samband mellan stad och landsbygd.

LAGER PÅ LAGER

MÅL MED TEMAT:

Multifunktionella ytor där de fyra kategorierna av ekosystemtjänster kombineras. Gestaltning och förvaltning präglad av delaktighet, flexibilitet och synergieffekter mellan olika ekosystemtjänster.

Problem och utmaningar som målet behandlar

- » Dåligt utnyttjade ytor i kombination med ett växande behov av funktioner såsom idrott och motion för fler användargrupper, mer odlingsmöjligheter, naturpedagogik, upplevelsevärden m.m.
- » Dålig ekologisk status i Hågaån, hotade grodhabitat, igenväxta diken och otillgängliga dammar i kombination med ökade dagvattenflöden och Uppsalas brist på tillgängliga vattenmiljöer.

LANDET I STADEN

MÅL MED TEMAT:

Ekebydalen som landskapspark med lantlig och naturlig karaktär, som avspeglas i användning, förvaltning och parkutrustning.

Problem och utmaningar som målet behandlar

- » Driftkostnader
- » Klimatförändringar till följd av mattransporter
- » Förändrad markanvändning på god odlingsmark
- » Klyftan mellan stad och landsbygd
- » Läckage av bekämpnings- och gödningsmedel till Hågaån

PROGRAMPLAN

- Ny plats för social aktivitet / bänkar & bord
- Naturlek / utegym intill Friskis & Sveltis
- Bollplaner/ multisportplaner
- Befintliga beteshagar / Hundlekshagar
- Temporära betshagar
- Åkermark
- Befintliga odlingslotter
- Nya yta för odlingslotter / kollektivodling
- Ledarm för grodor
- Övervintringsgröpar för grodor
- Grodttunnlar under väg
- Block- och buskmiljö / Födosök för grodor
- Vassröjning/naturpedagogik/plats för rekreation. Röjning utförs okt-tidig mars då grodorna är i sitt vinterhabitat och i samråd med ornitologer.
- Ny entré
- Placering av eventuella bostäder

Nytt stråksystem

Befintliga stråk kompletterats med nya och tillförs olika karaktärer. *Dalgången* skapar ett genomgående tillgängligt stråk som längs vattnet som sammankopplar Arosparken, Ekebydalen och Hågadalen. *Fruktgången* tvärsär åkern och fruktträdgården med planterade bär och fruktträd för allmänheten precis intill odlingslotterna. *Kolonibanan* är uppgraderad med bänkar och bord, liksom samlingsplats för grill-/mskördefester och bondens marknad. *Ekebybanan* kantas av aktivitet och för idrott och sponanmotion. Längs banvallens gång- och cykelbana planteras ängsblommor som gör färden mer upplevelserik.

Befintliga farthinder har motsatt effekt
Bör omgestaltas

Nytt biodike

genom Arosparken för lokal hantering av dagvatten, dränering av bollplaner och förbättrad spridningväg för groddjur.

Genomförs bygg- och exploateringsplanerna i Arosparken bör husen placeras längs Ekebyvägen. Inkomst av exploateringen ska användas för att komplettera naturvärden t ex genom att säkra betet, rusta upp fotbollsplanerna och skapa en säkrare övergång till Ekebydalen.

Alternativ placering av hus

Yta som kan utgöra ett alternativ för bebyggelsen i Arosparken.

Shared space

vid övergång mellan Arosparken och Ekebydalen. Kantas av ett ledstråk för grodor som leder till en grodttunnel, så att groddjur säkert kan passera Ekebyvägen och röra sig vidare i Arosparken och mot småhusträdgårdarna och Stadsskogen.

Skötselinsatser och belysning
för att öka trygghetskänslan längs gång- och cykelvägen.

Förlängd allé genom Arosparken in i Ekebydalen
förstärker entrén och sammankopplingen i Hågastråket. Liksom skapar rumslighet i Ekebydalens fotbollscenter tillför karaktären *idrott i park*.

Sten- och vedfylld grop
Ca 1x1 och 1m djup som övervintringsgröpar för grodor.

Block och buskmiljö
Ca 5 kvm med död ved, ris och blockstenar för att skapa ett stabilt lokalklimat. Födosök och övervintringsmiljö för grodor och smådjur.

Sänkt hastighet
för säkrare övergång

Ledarm
längs Eriksbergvägen som förhindrar grodor att gå över vägen och istället följa ledarmen till grodttunnlarna

Grodttunnel
under Eriksbergvägen till befintliga övervintringsplatser

Ny dragning av väg och rondell
för en bättre trafiklösning

SKALA 1:3000 (A3)

0 100 m 200 m

STRATEGIER OCH ÅTGÄRDSFÖRSLAG

Programmet med dess tre teman tar fasta på Ekebydalens inneboende kvalitéer för att framhäva och utveckla dessa. Några kvalitéer som programmet lyfter fram är Hågakilen som sammanhängande grönstråk för från centrala Uppsala ut i Hågadalen, vattnets väg genom Ekebydalen till Hågaån för rening, upplevelsevärden och biologisk mångfald och Ekebydalens lantliga karaktär med betesdjur och odling som är desto mer värdefull och exotisk i takt med att staden växer.

FÖRSLAG PÅ FYSISKA ÅTGÄRDER

Odling och åkermark

- » Utöka odlingslotterna och komplettera med offentliga planteringar med bärbuskar och fruktträd som alla är välkomna att skörda av.
- » Anlägg ett mindre gångstråk genom åkern för att förbättra rörelsen inom områden och stärka hörnet som en nod.

Stärk Ekebydalens identitet och karaktär som landskapspark

- » Utveckla olika delområdens karaktärer
- » Använd inhemska växter och träd med höga värden för biodiversitet i naturlika planteringar, men plantera gärna spännande solitärträd eller flerstammiga träd med blomning och/eller höstfärger
- » Använd naturmaterial för utrustning som bänkar, bord, utegym och naturlek
- » Ta hänsyn till ljusföroreningar i val av belysning.
- » Stärk Ekebydalens identitet som landskapspark genom användningsområden, såsom naturpedagogik, evenemang, motion, hälsa och sociala aktiviteter.
- » Ta tillvara och utveckla de naturlika planteringarna intill odlingsområdena för att plantera fruktträd och bärbuskar för allmänheten.

Biologisk mångfald, värdefulla naturtyper, naturupplevelser och naturpedagogik

- » Sträva efter variation i landskapet.
- » Spara död ved, stenrösen, rishögar m.m i dungarna.
- » Förena karaktären på båda sidor om beteshagarna genom att anlägga naturlika planteringar av dungar med utdragna brynzoner för att skapa artrika biotoper och skugga för betesdjur.
- » Plantera växter med höga värden för biologisk mångfald såsom sälg, asp, träd och buskar med frukt och bär och arter som lockar pollinatörer.
- » Groddjur vandrar mellan övervintringsplatser och lekdammar och stora mängder djur massakreras på trafikerade vägar som korsar grodvandringsleden. I grodvandringsstråken anläggs grodhotell som ska attrahera grodor som söker efter övervintringsplatser- eftersom flera av deras befintliga övervintringsplatser i Hammarparken (söder om Eriksbergsvägen) kommer att förstöras i samband med kommande exploatering. Grodhotellen utgörs av block- och buskmiljö samt sten- och vedfylld grop enligt illustrationsplanen, för att få grodor att vilja övervintra inom Ekebydalen.
- » Anlägg också ledningsstråk för grodor på båda sidorna av Eriksbergsvägen. Ledstråken leder till grodtunnlar som går till de vinterhabitat som inte exploateras i Eriksbergs tallbackar.
- » Tillgängliggör platser vid vattnet för rekreation och naturpedagogik med hjälp av enkla plattformar, trappor, bryggor och spänger i trä för att öka kontakt med vattnet, i kombination med vassröjning. Spara skyddade och otillgängliga platser för ostört fågel-, djur och grodliv.

- » Vassröjning sker inom cirklarna enligt programplanen. Dessa öppningar är lämpliga för romläggning, vilket gynnar grodornas reproduktionsmöjligheter. Röjningen ska utföras mellan oktober och början på mars (eftersom grodorna då är i sitt vinterhabitat) och i samråd med ornitologer för att inte skada fågellivet.
- » Plantering av klibbal vid diken skuggar och hindrar därmed igenväxning av bladvass, vilket kan skapa variation och lägre krav på regelbunden vassröjning.
- » Anlägg våtmarksmiljö med fördröjande och renande funktion dit dagvatten leds från omkringliggande områden innan det når Hågaån. Våtmarken och dikessystem måste anpassas till föroreningssituationen, som behöver utredas vidare för att inte riskera att gifter sprids. Vårt förslag är att anlägga våtmarken enligt programplanen av följande anledningar: man sparar åkermarken för matproduktion, föroreningssituationen är troligtvis inte lika illa men behöver utredas vidare. Ju längre reningsväg innan Hågaån desto bättre- men det beror på föroreningssituationen och hur vattnet kan rinna från Eriksberg.
- » Anlägg biodike genom Arosparken för att gynna lokal dagvattenhantering och skapa spridningsväg till trädgårdar och Stadsskogen.
- » Motverka igenväxning genom att öppna upp för bete vid vattnet.

Bete

- » Flexibla beteshagar med eltråd för att råda bot på ryssgubbe och uppländsk vallört
- » Återinför bete på torrbacken för att bevara torrängsbiotopen.
- » Finns möjlighet för bete vid vattnet? Utred möjligheten att hålla öppet och gynna strandängsbiotop vid våtmark och diken.

Sport och fritid

- » Koncentrera hög aktivitet (fotboll, sponanidrott, utegym m.m.) till *Idrottsparken* för att bevara lantlig och rofylld karaktär i övriga delar av Ekebydalen. Planera yteffektivt.
- » Rusta upp fotbollsplaner och anlägg ny 11-mannaplan
- » Flexibel multisportyta med genustänk vid nuvarande parkeringen (Arosplan), kan spolas på vintern för skridskor. Otraditionella former och färger på idrottsytor gynnar unga tjejers fysiska aktivitet.
- » Kombinera lek, motion och idrott för olika åldrar intill varandra, t ex naturlek bredvid utegym och skateboardramp eller multisport bredvid boule och bänkar.
- » Belysning på otrygga platser (se programplan) utan att störa stjärnhimlen.

ORGANISATORISKA ÅTGÄRDER

Odling och åkermark

- » Öronmärk odlingsmarken för matproduktion, men öppna upp för nya former av odling och mångbruk- helst ekologisk odling. Medborgarinitiativ eller samarbeten med t ex hållbarhetsintresserade bönder, studenter från SLU och Cemus som vill experimentera med permakultur, agroforestry/skogsträdgårdar, olika former av och community gardens/kollektiva odlingslotter skapar synergieffekter med andra ekosystemtjänster som pedagogik, hälsa och rekreation.

Främja delaktighet och stadsnära bete

- » Återinför betesbidrag och satsa på ett bra samarbete med lokala bönder och djurägare
- » Dialog och delaktighet i tidiga skeden om vilka behov som ska prioriteras.
- » Underlätta för medborgarinitiativ att nyttja och förvalta Ekebydalen (odling, kultur m.m.)
- » Långsiktiga mål och kontinutitet i förvaltningen

Stärk Hågakilens funktion som ett sammanhållet stråk

- Hågakilen är en av Uppsalas få sammanhängande gröna kilar. Arosparken i sig utgörs inte av någon värdefull naturtyp, däremot har parken en viktig funktion för rekreation och ekologiska spridningssamband mellan Hågadalens naturreservat och Uppsalas övriga grönytor.
- » Skapa en säker övergång över Ekebyvägen som utgör en bullrig och otrygg barriär och skapa en inbjudande entré till Ekebydalen. Ett parti av Ekebyvägen vid övergången mellan Arosparken och Ekebydalen kan gestaltas enligt shared space- en upphöjd, fotgångarvänlig och dekorativ men körbar yta som sänker trafikhastigheten och visuellt förstärker stråket. Trafik sker på gångarnas villkor med anpassning till idrottande barn.
 - » Bevara siktlinjer och öppna upp för entré i trädridån vid Ekebyvägen.
 - » Nytt, genomgående tillgängligt stråk (Dalgången, se programplan) som går längs ena sidan vattnet och sammankopplar Arosparken, Ekebydalen och Hågadalen. Längs utmed huvudstråket leds besökaren längs biodiken, öppna vattenstråk, dammar och en ny våtmark genom dalgångens olika karaktärsområden: idrottsparken, ängsmarken och fruktträdgården och slutligen ut i Hågadalens naturreservat.
 - » Trafiksituationen mot Håga behöver göras om, så vi föreslår att man tar vara på höjdskillnaden när man drar om Ekebydalsvägen för att skapa en liten viadukt och möjliggöra en tunnel under. Då bildas en ny entré till Hågadalens naturreservat för människor, betesdjur, småvilt och organismer knutna till vattnet. Den osäkra korsningen görs om till en liten cirkulationsplats.

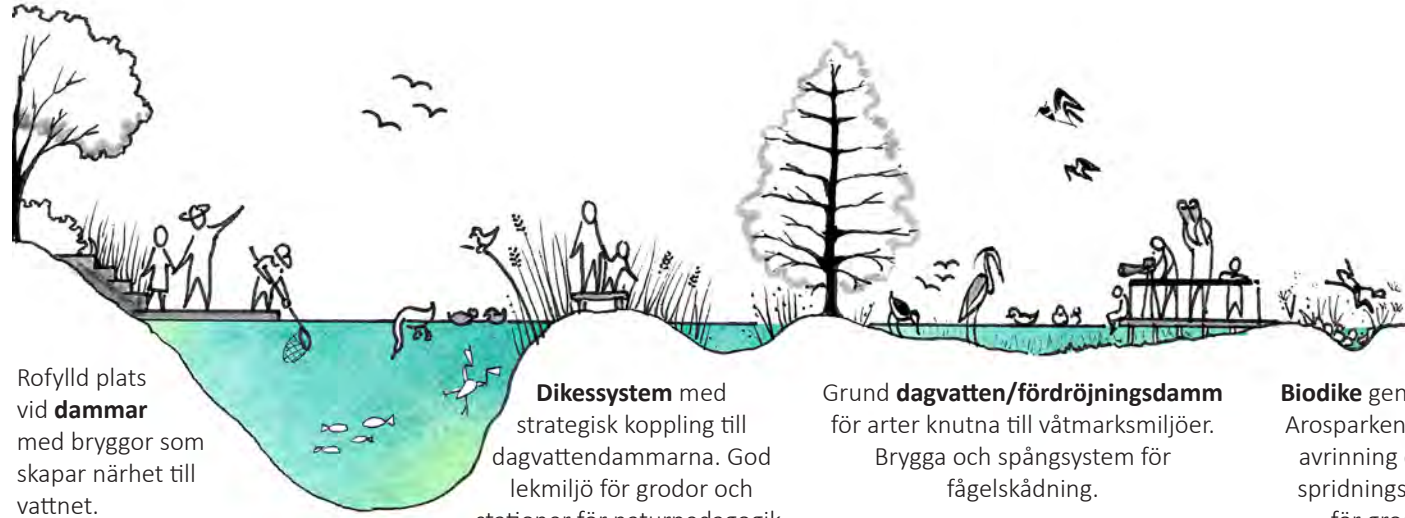
Säkerställ sammankopplad grönstruktur för framtiden

- » Säkerställ sammankopplad grönstruktur med hjälp av en grönplan med begreppsdefinitioner, för att undvika exploatering av värdefull parkmark och betydelsefulla samband för ekologi och rekreation.
- » Planen ska vara en sammanställning av samtliga planer relaterade till park och natur, för att tillgängliggöra och synliggöra de olika grönytornas kvalitéer och funktioner i staden.
- » Planen ska utgöra ett ramverk för att visa var det är lämpligt respektive olämpligt att exploatera.
- » Det finns ingen poäng med att planen är separat från översiktsplanen, däremot är det en stor fördel om den finns i GIS så att den version som finns online är interaktiv och går att klicka i för att se vilka naturvärden och funktioner som finns och var i kommunen.
- » Man behöver säkerställa att ekosystemperspektivet kommer med från tidiga planeringsskeden och hela vägen till detaljplanering och gestaltning.
- » Håll fast vid översiktsplanernas intentioner genom att bevara stråket i sin helhet istället för att exploatera. I illustrationsplanen har vi skrafferat en yta som vore mer lämplig att bebygga eftersom den inte har betydelse för spridningssamband eller rekreation. Ytan utgörs idag av en parkeringsyta, en återvinningsstation och sliten gräsyta med några träd. Platsen skulle kunna användas mycket mer yteffektivt och rymma t ex punkthus och återvinning. Skulle man dessutom dra in vägen, dock till viss del på bekostnad av Ekebydalens östra hörn, skulle man frigöra en större yta för exploatering som inte sker på bekostnad av parkstråket.
- » Om beslut om exploatering i Arosparken ändå fastslås så bör huskropparna placeras intill Ekebyvägen och inte i tungor i parken, för att så mycket som möjligt av stråkets bredd ska bevaras. Detta för att Arosparken ska förbli en offentlig park och inte privata gårdar, för allmänhetens rekreation och spontanidrott. Vegetationsstråket skulle då behöva ersättas av nyplanterad vegetation av inhemska arter som gynnar biologisk mångfald och skapar en ny spridningskorridor.

BLÅ STRÅKET

Välkommen ut: Upplevelserikt gångstråk längs vatten genom Arosparken till Hågaån.
Lager på lager: Ekologiska, rekreativa och pedagogiska värden och funktioner.
Landet i staden: Variationen av våtmarksmiljöer skapar värdefulla biotoper och spridningsvägar för groddjur, fåglar och arter kopplade till strandängsvegetation.

Rofylld plats vid **dammar** med bryggor som skapar närhet till vattnet.

Dikessystem med strategisk koppling till dagvattendammarna. God lek miljö för grodor och stationer för naturpedagogik.

Grund **dagvatten/fördröjningsdamm** för arter knutna till våtmarksmiljöer. Bryggas och spångsystem för fågelskådning.

Biodike genom Arosparken för avrinning och spridningsväg för grodor.

ÄNGSMARKEN

Välkommen ut: Stråk kantade av naturvärden som gör färden upplevelserik.
Lager på lager: Stationära och temporära beteshagar för betesdjur, hävdad växtlighet, pollinerande djur, lekande hundar och människor.
Landet i staden: Bete som skötselmetod stärker den ekologiska mångfalden, upprätthåller den hotade torrängsbiotopen, motverkar invasiva växter och ger området en lantlig karaktär och kulturella ekosystemtjänster.

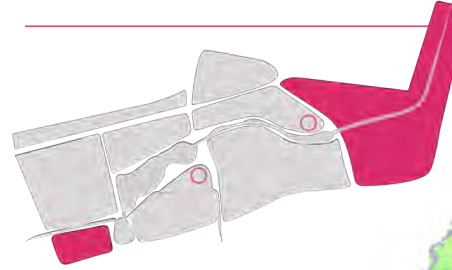
Betande djur på **torrbacken** som upprätthåller hävdad flora. När betesdjuren inte är i hagarna kan de användas som **hundrastningsgårdar**, **naturpedagogik** och **motion**.

Gång- och cykelstråk kantat av **pollinatörgynnande ängsblommor** och bidrar till en upplevelserik färd genom området.

Bete med **sammanhängande temporära beteshagar** motverkar invasiva arter och främjar strandängsbiotoper.

Dungar med **utdragen brynzon** planteras i beteshagen och ger ängsmarken en sammanhållen karaktär.

IDROTTPARKEN

Välkommen ut: Aktivt och tillgängligt stråk via Arosparken och Ekebydalen.
Lager på lager: Kombination av kulturella-, reglerande- och stödjande ekosystemtjänster.
Landet i staden: Utformning och materialval genomsyras av lantlig karaktär.

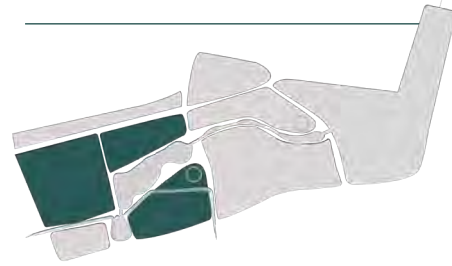

Multifunktionell läktare som fyller idrottsföreningars behov av omklädningsrum, föreningslokaler och kontor, liksom stärker Ekebydalens funktion och identitet för idrott och motion.

Mångbruk av ytor som kombinerar **kulturella, stödjande** och **reglerande ekosystemtjänster**. Exempelvis biodiken som dränerar planer för fotboll och spontanidrott, skateboardramper stabiliserade av stenblock som övervintringsplatser för grodor. Programmerade och oprogrammerade ytor präglade av genus- och generationsperspektiv för att inkludera alla målgrupper.

Skötselinsatser för trädridåer, buskage och dungar som tillför funktioner och kvalitéer såsom naturlek, habitat för djur och växter och ökar trygghetskänslan.

FRUKTTRÄDGÅRDEN

Välkommen ut: Nya målpunkter, aktiviteter och kvalitéer som tillför liv och rekreativa värden.
Lager på lager: Matproduktion med synergieffekter för stödjande-, reglerande och kulturella ekosystemtjänster.
Landet i staden: Utdragen gräns och starkare sammankoppling mellan stad och landsbygd.

Biodike för fördröjning och rening av vatten i Ekebydalens dikessystem.

Åkermarken bevaras och utvecklas som odlingsmark, men görs tillgänglig för medborgarinitiativ. Exempelvis som **skogsträdgård** (agro forestry) som effektiviserar markanvändningen efter permakulturprinciper.

Intill dagens kolonilottsområden planteras **fruktträd** och **bärbuskar**, och det som inte plockas blir mat för djur och fåglar. Nya mötes- och samlingsplatser tillförs för **skördefester** och **bondens marknad**. **Sittplatser** placeras på strategiska platser, både i skugga och sol.

DISKUSSION

Här diskuteras metoder och resultat i förhållande till introduktionen. Vi tar också upp slutsatser och resultatens betydelse, för oss och för andra. I introduktionen tog vi upp utmaningarna med förtätning i snabbt växande städer. Vi lyfte också potentialen i att använda ekosystemtjänster och delaktighet som utgångspunkter för att forma hållbara städer. Vi gick från global till lokal skala och lyfte Uppsala Kommuns goda intentioner gällande hållbar stadsbyggnad, ekosystemtjänster och delaktighet och ställde också frågan om hur detta tillämpas i just Ekebydalen och Arosparken: Hågakilen kan utvecklas för att skydda, stärka och skapa ekosystemtjänster och vad händer när översiktsplanens visioner om medborgarinflytande och hållbarhet kommer i konflikt med intressen kopplade till tillväxt?

LEVDE RESULTATET UPP TILL SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR?

Syftet var att utifrån ekosystemtjänster och delaktighet utforma mål och strategier för hur Ekebydalen kan möta nya behov och förutsättningar för hållbarhet och klimatförändringar i en förtätad stadsdel. Detta skulle besvaras utifrån följande fyra frågeställningar:

- » Vilka är Hågakilens värden och funktioner i Uppsalas grönstruktur och hur kan de säkras i en tid av förtätning?
- » Vilka intressen och önskemål har användare och berörda aktörer gällande Ekebydalens utveckling?
- » Hur kan man systematiskt inventera och analysera grönytors ekosystemtjänster i städer?
- » Hur kan Ekebydalens ekosystemtjänster skyddas, stärkas och kompletteras för att möta framtida behov och klimatförändringar?

Ambitionen om ett helhetsgrepp innebar att vi använde ett flertal metoder som vi bedömde kunde komplettera varandra. I efterhand kan vi konstatera att varje delmetod gav oss viktiga pusselbitar som hjälpte oss närmare vår ambition. Självklart går det inte att rymma ett komplett helhetsgrepp av en så komplex fråga som Ekebydalens och Arosparkens roll och betydelse i en tid av förtätning, men att sträva efter ett helhetsgrepp anser vi var nödvändigt för att kunna utforma ett väl förankrat program.

Det program som vi landade i lyfter de aspekter som visat sig vara viktiga i den långa och något spretiga vägen av platsanalys, intervjuer, webbenkät, open space-workshop med och ekosystemtjänstanalys. Delresultaten pekade på fyra huvudsakliga tyngdpunkter som vi behövde beakta i programarbetet. Dessa tyngdpunkter lade grunden för de strategier och åtgärdsförslag som vi tog upp i programmet:

- » Hågakilens sociala, rekreativa och ekologiska värden och funktioner
- » Ekebydalens lantliga, naturliga och rofyllda karaktär med odling, bete och djurliv
- » Den väl förankrade fotbollsverksamheten och möjlighet till spontanidrott
- » Vattnets potential för reglerande, kulturella och stödjande ekosystemtjänster.

Programmet är uppdelat i tre koncept: *Välkommen ut*, *Lager på lager* och *Landet i staden*, vars programpunkter synliggör en av våra slutsatser: det är sällan häftiga eller dyra tillägg som efterfrågas av allmänheten – det handlar snarare om närhet till naturen, att uppleva en stjärnhimmel, klappa kor, odla, skåda fåglar och spela fotboll med sina kompisar utan att behöva ta sig långt från staden. Vår roll i det hela- att se, sammanföra och lyfta fram olika aspekter för att skapa ett, och kanske det enda, samlade dokument som synliggör Ekebydalens ekosystemtjänster.

Valet av våra utgångspunkter, delaktighet och ekosystemtjänster, är att vi ville lyfta två fundamentala byggstenar för den hållbara staden som ofta beskrivs i kommunernas målsättningar och visioner, men som vi upplever ofta kommer i skymundan när det handlar om ekonomiska överväganden. Våra utgångspunkter i koppling till platsen visade sig vara alltmer aktuella och nödvändiga att hålla fast vid

under arbetsprocessens gång, av samma skäl som vi nämnde i inledningen . Behovet av centralt belägna grönytor och dess ekosystemtjänster ökar i takt med att samma grönytor försvinner, och de klyftor som vi beskrev i inledningen visade sig vara högst aktuella i fallet med Hågakilen:

Dessa klyftor, hur de kan minskas och vad vi kan vinna på det samt vår syn på landskapsarkitektens roll i det hela återkommer under många rubriker i denna diskussion.

HÅGAKILEN OCH BOSTÄDERNA

De beslut som påverkar hur Uppsalas gröna infrastruktur utformas idag lägger grunden för stadens resiliens mot framtidens förändringar i stadsmiljö och klimat. Därav tog vi hänsyn till såväl dagens som morgondagens behov i vårt program. Kommunen uttrycker tydligt i sina långsiktiga mål hur Uppsala ska vara en stad med närhet till parker och grönområden liksom att närheten ska förstärkas genom gröna stråk eller kilar in i staden. Hur tillämpas då detta på detaljplanenivå? Enligt intervjun med planarkitekterna är avsikten i allmänhet att följa översiktsplanen, även om denna inte är juridiskt bindande. Att begreppen *gröna stråk* och *gröna kilar* inte är definierat tycks vara en av orsakerna till att översiktsplanens intentioner inte tycks hänga med till detaljplanenivån i det här fallet, då man talar om att ta hänsyn till grönstråkets funktioner snarare än att bevara grönstråket i sin nuvarande form. Resultaten från ekosystemtjänstanalys, webbenkät, framtidsverkstad och flera av intervjuerna pekade på att bebyggelse i Arosparken skulle vara ett betydande steg i motsatt riktning från vad medborgarna efterfrågar och kommunens långsiktiga vision om grönstruktur, ekosystemtänk och medborgarinflytande. I kontakten med Uppsala kommun upplevde vi att det tycks saknas tjänstemän som för grönstrukturens talan när ekosystemtjänster och bostadsbyggande ställs mot varandra. Byggherrars och grodors ojämna förutsättningar till inflytande i stadsbyggnadsprocessen visar på vikten av att inkludera ekosystemtjänster i alla skeden. En eventuell monetär värdering av ekosystemtjänster skulle kunna nyansera vinsten med att bygga i en grönkil. Uppsala växer och Uppsala kommun pressas av att bygga 3000 nya bostäder huvudsakligen inom 4 km från reseccentrum. Att skynda på planprocessen har fördelar och nackdelar. Något som vi funderat kring genom arbetet är fördelningen av makt och ansvar i processen, däribland planarkitektens roll och möjligheter under utredningsskedet inför en exploatering. Vi har upplevt att olika aktörer skjuter ansvaret för stadens och invånarnas bästa mellan sig- det är i slutändan politikerna som avgör, men tjänstemän tar fram de underlag som politikerna baserar sina beslut på. Hur ser egentligen fördelningen av makt och ansvar ut mellan politiker, tjänstemän, byggherrar och medborgare, och hur borde den se ut om man ska främja långsiktig hållbarhet för staden som helhet?

Konsekvenser av att flytta funktioner

Resultaten pekade på att Arosparkens funktion och värde delvis ligger i dess läge och form som sammanhängande parkstråk med vegetationsbälte, gräsytor och lönnallé. Stråket är tillräckligt brett för att utgöra en ekologisk spridningskorridor och rymma ytor för rörelse och rekreation. I enighet med de planarkitekter vi

intervjuade så konstaterade vi att Arosparken (utöver lönnallén) inte utgör någon viktig naturtyp för biologisk mångfald. Däremot skulle den eventuella exploateringen med största sannolikhet reducera spridningsvägarna för småvilt och groddjur, och innebära att värdefulla ytor i Ekebydalen (kolonilotter, betesmarker och produktiv odlingsmark) behöver ersättas av de fotbollsplaner som byggs bort. Intervjun med ungdomsfotbollsledaren visade att fotbollsplanerna inte ens räcker till i dagsläget, trots att Arosparken är obebyggd. Platsanalysen tydde på att det definitivt finns potential att inrymma mer idrott i Ekebydalen- men inte hur mycket som helst utan att det sker på bekostnad av andra ekosystemtjänster enligt de kvalitéer som Ekebydalens användare angav värdefulla i webbenkäten och under framtidsverkstaden. Resultaten tydde på att Ekebydalen och Arosparken fyller olika funktioner och att det därför är svårt att flytta funktioner. Vår slutsats är att det skulle bli betydligt enklare att tillgodose morgondagens behov av närhet till rekreationsytor om Uppsala om Arosparken förblir ett grönt stråk med sin nuvarande bredd.

Ytterligare en reflektion är att det kan kännas överdrivet att kritisera bebyggelseplaner i en stadsdel som är mycket grön jämfört med många andra. Vi är inte negativa till förtätning i sig, det vi anser är dock att stadsutvecklingen måste baseras på forskning, kunskap och lokala förutsättningar för hållbarhet snarare än kortsiktiga ekonomiska vinster och påtryckningar uppifrån. Det vi vill betona är vikten av att ha en långiktig strategi genom att säkra kvarvarande kilar och stråk snarare än att utnyttja alla tänkbara ytor inklusive uppskattade och väl använda parkstråk som exploateringsresurs. Det finns fortfarande exempelvis gott om hårdgjorda ytor, överdimensionerade parkeringar och industrimark som vi tror skulle kunna lyftas av bebyggelse, platser där förtätning skulle kunna skapa istället för att reducera kvalitéer för såväl nyinflyttade som allmänheten.

Landskapspark och idrottspark

Enligt intervjun med UIF kunde nya fotbollsplaner gärna placeras ut i Ekebydalens landskap, vilket vi ansåg vara platsmässigt möjligt även om det skulle ha inneburit ingrepp i landskapet då fotbollsplaner måste vara plana och med vissa mått. Resultatet från framtidsverkstad och webbenkät visar en stark önskan att placera aktivitetsintensiva och rofyllda ytor i skilda delområden, med olika karaktär. Även i vår inledande intervju med kommunen efterfrågas tydligare karaktärer i Ekebydalen, som idag upplevs som rörig. Vi tror därför på konceptet med multifunktionella ytor i den mån det går, men inte ”allt överallt”. Att samla funktioner, tänka yteffektivt och arbeta med vegetation för rumslighet kan skapa delområden med olika funktioner och karaktärer så att alla intressen kan tillgodoses utan att störa varandra.

ANALYSSKEDET - ARBETETS TYNGDPUNKT

Vi har under utbildningen upplevt en brist på användarvänliga metoder för att analysera landskap. Några av de vanligaste, Lynch strukturanalys är anpassad till stadslandskaps, och Landscape Character Assessment (LCA) är mycket omfattande och rätt krånglig. Det kan bidra till en osäkerhet i yrkesrollen och resultera i att många snabbt går till förslagskedet utan att ha en grundlig analys av förutsättningar och problem. Detta i kombination med pressen på att snabbt leverera resultat riskerar att man ”svarar på fel frågor”. Att ha en gedigen ekosystemtjänstanalys baserad på dialog och delaktighet i ryggen har varit bra genom arbetets gång. Vi fann den givande för det vi efterfrågade och att tiden var väl investerad, vilket för oss in på diskussionen av vår metodik för delaktighet.

Planprogrammet för Eriksberg och Ekebydalen väntas komma ut på samråd i september 2016. Det tidiga skedet bidrog till vårt val att lägga tyngden på inventering och analys istället för ett mer utvecklat program eller gestaltningsförslag. Vi beslutade tidigt i processen att lägga vårt fokus på delaktighet och analys av ekosystemtjänster, något som vi stått fast vid genom arbetets gång. Det har

resulterat i att examensarbetets tyngd, både innehållsmässigt och tidsmässigt i arbetsprocessen, är intervjureultatet, webbenkätsvaren, resultatet av framtidsverkstaden, verktyget för ekosystemtjänstanalys och resultatet av vår ekosystemtjänstanalys av Ekebydalen. En konsekvens av detta är vi inte kunnat lägga lika mycket tid på det slutgiltiga programmet, vilket var ett medvetet val trots att det hade varit roligt och intressant att vidareutveckla, visualisera och konkretisera programpunkterna. Det var något frustrerande att ha förståelse för platsens potential, utmaningar och möjliga lösningar men inte ha den tid som krävs för att utveckla förslagen ytterligare. Om vi hade spenderat mer tid på programarbetet inom examensarbetets tidsramar så hade det skett på bekostnad av analysen och därmed innehållet. Därför föreslår vi att gestaltningen av Ekebydalen som landskapspark kan utvecklas med vårt examensarbete som kunskapsunderlag.

ANALYS AV EKOSYSTEMTJÄNSTER

Att vi skulle vidareutveckla en vägledning för ekosystemtjänster i stadsplaneringen hade vi inte räknat med i början av arbetsprocessen. Eftersom ekosystemtjänster idag är ett välkänt och ofta använt begrepp trodde vi att det skulle finnas ett urval av praktiska metoder som vi kunde använda för att inventera och analysera Ekebydalens ekosystemtjänster, men efter några dagars sökande efter lämplig metodik, handböcker, vägledningar och verktyg så insåg vi att det finns en lucka att fylla. C/o City:s vägledning syftar till att bidra till att ekosystemtjänster integreras i stadsplaneringen genom att tydliggöra hur de kan komma in i planprocessen. Det är pedagogiskt, tvärvetenskapligt och användarvänligt- men vi var ute efter ett verktyg som är mer anpassat till landskapsarkitekter och samhällsplanerare som står utanför den kommunala planprocessen. Det blev därför naturligt att vidareutveckla c/o City:s vägledning, vilket varit till stor hjälp och lärorikt både att utforma och genomföra. Att formulera frågorna och söka upp och gå igenom underlaget var lärorikt i sig och konkretiserade för oss hur man kan arbeta med ekosystemtjänster som landskapsarkitekt – en praktisk metodik för ett hållbart helhetsperspektiv, något som vi saknat i utbildningen men nu är tacksamma över att ha med oss till arbetslivet.

Vi tror att verktyget, både i sin ursprungliga form och med våra justeringar, kan vara till stor nytta för andra landskapsarkitekter, planerare och studenter. Att arbeta med ekosystemtjänster har visat sig vara en användbar metod för att synliggöra grönyrtornas faktiska funktioner och värden, något som vi upplever har saknats alldeles för länge. Tidigare har man pratat om grönytor ungefär som att alla är likadana och fyller samma funktioner, oavsett om det är en sliten gräsyta intill en trafickerad väg, ett uppskattat lekbuskage för barn eller småfåglar eller en centralt belägen gräsyta som används för picnic eller spontanidrott. Begreppet grönyta säger inte speciellt mycket i sig, därför har man mycket att vinna på att istället identifiera och beskriva de gröna ytornas platsspecifika kvalitéer eller utvecklingsmöjligheter.

UNDERIFRÅNPERSPEKTIVET

Att arbeta utifrån ett underifrånperspektiv har varit väldigt effektivt och givande. Vi har inte upplevt många av de problem och risker som nämns i samband med medborgardialoger – snarare har vi upplevt motsatsen. Det varit en investering i både tid och kvalitet på resultat. För att vara första gången som arbetssätt tycker vi att det gått bra och vi fortsätter gärna jobba på det sättet. Även deltagarna på framtidsverkstaden verkade uppskatta förhållningssättet, vilket framkom under den muntliga och skriftliga utvärderingen av dagen och efteråt i mail och samtal. Vi hoppas precis som i en kommentar “Hoppas ni får chefer som tillåter er att jobba på det här sättet!”.

Fördelarna med delaktighetsmetoderna som vi använt har varit att få en verklig uppfattning om vad som uppskattas och inte uppskattas i Ekebydalen, vilket var

grundläggande för programmet. Ekebydalen är en unik plats i Uppsala med stora värden för social, ekologisk och ekonomisk hållbarhet. Vi har genom metoderna insett hur många människor som använder, uppskattar och har en nära relation till Ekebydalen och Arosparken – och vi blev själva förvånade av det stora gensvar vi fick när vi initierade delaktighetsprocessen. De människor som vi varit i kontakt med bryr sig verkligen om Hågakilens framtid, är kunniga och engagerade men också konstruktiva och förstående. Det märktes även det i kommentarer från utvärderingen: “Spännande och intressant att alla upplever en och samma plats på olika sätt.” och ” Kul att jobba med lösningar som integrerar olika behov.” “Jag tycker att det är slående hur vi som har många olika intressen ändå kan finna gemensamma lösningar.”

Klyftan mellan medborgare och planerare och vår roll

Under delaktighetsprocessen gång har vi uppmärksammat att medborgare upplevt vanmakt av att inte känna till hur planerna ser ut för deras närområde, vilket underbygger vikten av transparens för att minska klyftan mellan planerare och medborgare. En av våra slutsatser, efter att ha satt oss in mer i processen kring markanvisningar och detaljplanering, är att planprocessen tycks vara designad för att inte främja medborgarinflytande. Vi har märkt av en försiktighet från kommunens sida gällande vad man vill visa för allmänheten – tjänstemannaprodukter är inte tillgängliga för allmänheten med avsikt att inte oroa och skapa opinion i onödan för skisser som ännu inte har politiskt stöd. Vår position, mellan underifrånperspektivet och ovanifrånperspektivet, har varit berikande och gett oss inblick i relationen mellan invånare och planerare. Vi har försökt att förhålla oss neutrala till båda sidor och försökt identifiera och lyfta fram gemensamma intressen hos olika aktörer för hur Ekebydalen och Arosparken kan utvecklas. Vi har haft ett fritt förhållningsätt till kommunens arbete med planprogrammet och detaljplanearbetet för att kunna reflektera kring alternativen och bidra med nya underlag.

Webbenkät - liten insats, mycket resultat

Det tog två arbetsdagar att utforma och sprida enkäten som resulterade i 64 svar under de sju veckor som den fanns online. Med andra ord en liten investering i tid och ett stort gensvar med ovärderlig information baserad på användarnas verkliga behov och intressen, tankar och idéer som kan ha vuxit fram under många års vistelse i området, som vi fick väl formulerade och kategoriserade direkt in i våra datorer.

Open space-workshop med gåtur - engagerande och problemlösande

Att hålla en open space-workshop och gåtur var också väl investerad tid, även om det tog en del tid att förbereda och sammanställa denna heldag jämfört med webbenkäten som var en kort punktinsats. Open space var en tacksam metod eftersom den gjorde alla deltagare aktiva, engagerade och betydelsefulla för helhetsresultatet. Metoden säkerställde också att det var just deltagarnas agendor som mynnade ut i resultatet och inte våra förväntningar på dagen. Utvärderingen av framtidsverkstaden vittnar om att metoden varit mycket givande även för deltagarna. Flera av deltagarna sa sig se platsen på ett nytt sätt efter att tagit del av andras perspektiv. Vi mottog flera mail med ytterligare förslag, idéer och sammanställningar efteråt, vilket vittnar om användarnas engagemang och intresse. Vi tror att tydlig kommunikation om var i processen man befinner sig och möjligheten av påverka är viktigt för att skapa förtroende. Vi var tydliga med vår roll som studenter utan något större inflytande för att inte riskera att skapa falska förhoppningar, men berättade naturligtvis att vi skulle presentera vårt slutresultat för kommunen i juni. Vi upplevde det som att deltagarna uppskattade att få vara en liten pusselbit av en stor process, och att de inte tidigare hade blivit inbjudna att delta i landskapsarkitektur eller stadsbyggnadsprocessen på ett så kreativt och öppet sätt som en framtidsverkstad innebär.

En aspekt som togs upp på framtidsverkstaden var att deltagarna mestadels bestod av boende, odlare, motionärer och naturintresserade. Vi saknade barn och ungdomar, fotbollsspelare och en bredare representation av användare. Medveten om svårigheten la vi mycket tid på att kontakta fotbollsöreningar, olika typer av idrottsföreningar, Karlsro scoutkår, närliggande skolor och en mängd intressegrupper i Flogsta och Eriksberg m.m. Genom intervjun med Gustav Ahlford, forbollsledare på UIF, fick vi viss information om fotbollens behov. Vi är medvetna om att resultatet därför speglas av personer som uppskattar Ekebydalens naturvärden och karaktär. Vi valde att lägga framtidsverkstaden på en lördag för att ha tid och ge möjlighet för personer som är upptagna på vardagar att delta. Men inkludering av vissa exkluderar andra. Tillexempel deltog ingen av de tjänstemän från kommunen som vi bjudit in, vilket antagligen hade att göra med att det var en lördag.

Delaktighet – farthinder eller resurs?

I Uppsala kommuns förslag till översiktsplan framhålls dialog och invånarnas möjlighet att påverka sin livsmiljö som en viktig beståndsdel för en hållbar samhällsutveckling. En insikt under arbetsprocessen har varit hur svårt det varit för allmänheten att få tag på information om kommunens pågående detaljplaneprocess för Arosparken, som i hög grad även påverkar Ekebydalen. Vi har upplevt en ömsesidig brist på förtroende mellan kommun och invånare och att det finns en övertygelse hos kommunen att medborgardialog ofta kostar mycket tid och pengar. Vi tror snarare att det handlar om var i stadsbyggnadsprocessen man investerar resurserna. Genom att involvera allmänheten tidigt i processen kan eventuella konflikter hanteras tidigt, behov och lösningar synliggöras och man kan undvika att investera för mycket i ett projekt med bristfälliga grunder.

Att medborgarna är en kunnig och konstruktiv resurs som inte utnyttjas idag blev tydligt under framtidsverkstaden. 22 deltagare som var helt ovana att arbeta i workshopformat utgjorde en ovärderlig grund för vårt programarbete. Med den delaktighetsprocess som vi programmet grundar sig på minskar vi risken för konflikter och ökar möjligheten till nöjda invånare. Vår lärdom är att varje deltagares kompetens blir det gemensamma resultatets styrka. Det vi hade kunnat göra bättre är att jobba hårdare för en större mångfald blandning deltagarna. Alltifrån unga studenter till pensionärer fanns representerade, men inga barn eller tonåringar och ingen större etnisk spridning och inte heller någon stor spridning bland intresseområden. Vi hade via mail bjudit in våra kontakter på kommunen och de idrottsföreningar som använder Ekebydalen men inga av dessa dök upp.

Det är viktigt att skilja på olika typer av opinion – människor är i allmänhet känsliga för förändringar i sin närmiljö. Begreppet ”NIMBY” eller ”not in my backyard” är myntat av en anledning, men att stämpla engagerade samhällsmedborgare som bakåtsträvare och ignorera deras synpunkter kan ibland vara ett stort misstag. I Facebookgruppen *Rädda Arosparken* med nuvarnade 234 medlemmarna rymr politiker, professorer och studenter med flera som flitigt delar inlägg om aktivitet i parken och artiklar om stadsbyggnad. Vi upplever inte fallet med opinionen mot markanvisningarna som en ”nimby”-situation utan snarare att allmänheten har identifierat ett steg i fel riktning. Denna uppfattning stöds bland annat av professor Per G. Bergs ord i intervjudelen, ”Kapas denna levande tentakel kapar man även rörelsen av människor och biologisk mångfald”. Att en professor i landskapsarkitektur och docent i landskapsplanering med inriktning på hållbar samhällsbyggnad beskriver stråket som avgörande för stadens grönstruktur och framtidens rörelse mellan stad och landsbygd tyder på att fallet handlar om något mer än att människor inte vill ha nya hus framför sitt eget. Den opinion som genom tiderna har identifierat och försökt ingripa när stadsbyggnadsprocessen riskerar att resultera i övergrepp på arkitektur, kulturmiljö, ekologi och sociala kvalitéer har vi att tacka för mycket. Folkrörelser och motstånd kan ibland vara en förutsättning för långsiktig hållbarhet

när pressen på förnyelse och snabb tillväxt går överstyr, vare sig det handlar om att stoppa planerna på att riva Gamla Stan i Stockholm eller att ifrågasätta den invasiva förtätning som professor Per G. Berg beskriver.

EKEBYDALENS SAMMANHANG

När vi bestämde oss för att arbeta med Ekebydalen kände vi inte till vidden av dess sociala, ekologiska och ekonomiska sammanhang. Från början var vår plan med examensarbetet att utifrån ekosystemtjänster och delaktighet göra en gestaltning av Ekebydalen som stadsdelspark. Hösten 2015 föreslog vi detta för Uppsala kommun, varpå en landskapsarkitekt som arbetar med planprogrammet för Eriksberg och Ekebydalen såg möjligheten för ett ömsesidigt utbyte och bjöd in oss att träffa fler tjänstemän på ett startmöte. De var dock tydliga med att vi kunde förhålla oss fritt till kommunens planer och att det inte är något som de beställer av oss, även om de är intresserade av vårt resultat. Det har varit en bra nivå av samarbete eftersom vi fått värdefulla kontakter och bra material från kommunen men samtidigt kunnat ha friheten att fokusera på det som vi tycker är mest intressant. Det har varit motiverande att ha en presentation för kommunen som målsättning, eftersom våra resultat då kan komma till nytta.

Under delaktighetsprocessen och ekosystemtjänstanalysen blev det tydligt att Ekebydalens sammanhang som en del av Hågakilen inte gick att bortse från i programarbetet. Vi ställdes därför inför beslutet att ta oss an ytterligare ett ämne, vilket skulle öka examensarbetets omfattning: hur Uppsalas gröna infrastruktur skulle påverkas av den eventuella exploateringen av Arosparken, hur det ekologiska och sociala sambandet skulle påverkas, hur entrén till Ekebydalen skulle påverkas och vilka funktioner som skulle försvinna och behöva ersättas inom Ekebydalen, om detta är möjligt och i så fall hur. Beslutet att utöka arbetsområdet var för oss en nödvändighet efter det som kommit fram i intervjuer, webbenkätswar, under framtidsverkstaden och på gåturen för att kunna göra en gedigen ekosystemtjänstanalys. Självständighet i vårt examensarbete men också en öppenhet inför kommunen har varit viktigt för oss, eftersom detaljplaneutredningen för Arosparken är en känslig fråga. Vi hade efter startmötet mailkontakt, en intervju och ett uppföljningsmöte för att bolla frågor.

Vikten av en fungerande grönplan

Arosparken är som tidigare nämnt markerad som ”särskilt bevarandevärt grönområde” i översiktsplanen från 2010, plankarta 1f. Texten till plankartan lyder ”De grönområden som är särskilt värda att bevara har i sin helhet mycket höga värden, eller är på annat sätt mycket viktiga och ska bevaras/utvecklas. Starka samhällsmotiv och compensation krävs för exploatering.” Trots detta beslutar kommunen i samråd med länstyrelsen att man inte ens behöver göra en miljökonsekvensutredning inför exploateringen. Man undrar då vad översiktsplanen egentligen har för funktion för Uppsalas grönstruktur?

I miljöbedömningen, på vilken man grundar beslutet att inte utredagöra en miljökonsekvensbeskrivning, står det att genomförandet av detaljplanen innebär att befintlig park för spontanidrott och rekreation tas i anspråk av ny bebyggelse och ett öppet landskapsrum ersätts av ett slutet stadsrum. Det står också att förslaget ligger i linje med översiktsplanens intentioner. Ekvationen går uppenbarligen inte ihop. Den här processen och hur man formulerar sig i olika dokument blev för oss ett exempel på hur långsiktiga visioner vattnas ur och tonas ner, vilket bidrar till bristen på förtroende och stärker våra tankar om att glappet mellan översiktsplanering och tillämpning måste minskas.

En aktiv opinion mot bebyggelseplanerna i Arosparken och en samhällsdebatt om behovet av en fungerande grönplan har vuxit fram i Uppsala under de senaste

månaderna. Delaktighetsprocessen och intervjuerna har bekräftat det vi delvis beskrev i introduktionen – en brist på medborgardialog i rätt skede, brist på transparens i planprocessen, ömsesidig brist på förtroende mellan medborgare och kommun, ett glapp mellan översiktsplanering och detaljplanering och att ekonomin sätter agendan för stadsbyggnadsprocessen. Ekologiska värden, sociala värden och delaktighet har en plats i planprocessen men dessa faktorer kommer in i ett skede när ramarna redan är satta. Då gäller det för kommunens tjänstemän att motivera de politiska beslut som redan är tagna och göra det som är bästa av situationen, något som underlättas av att begrepp som ”grön kil” och grönt stråk” tyvärr inte är riktigt definierade.

Olika perspektiv ger helhetssyn

Tack vare kombinationen av metoder fick vi insyn i processen från helt olika perspektiv, vilket var väldigt givande. Att det ökade vår förståelse stödjer vår tro på att transparens och delaktighet är positivt för att minska glappet och öka förtroendet mellan kommun och allmänhet. Den samhällsekonomiska aspekten är inget som allmänheten kommer i kontakt med, och det är inte heller det skälet som först och främst kommuniceras ut för att motivera exploatering. 150 lägenheter är inget stort steg för att lösa bostadsbristen, samtidigt som ingreppet i grönstrukturen är stort. Den ekonomiska biten är svårare att förhålla sig till, både för landskapsarkitektstudenter och för allmänheten. Försäljning av kommunal mark är en betydande del av samhällsekonomin när projekt ska ”bära sig själva”, och de 57 miljoner kronor som kommunen får loss kan användas exempelvis för att rusta upp gång- och cykelstråket i Arosparken och utveckla kvalitéer i Ekebydalen. Exakt vad pengarna räcker till, hur och var de kommer att användas och vilken samhällsnytta insatserna ger är svårt att få grepp om. Vad delaktighetsprocessen har visat är dock att människor är väldigt nöjda med Ekebydalen och Arosparken i nuläget och att de åtgärder som allmänheten föreslår är små, billiga förändringar. Allmänheten ser hellre att man lämnar kvar Arosparken och Ekebydalen i nuvarande skick än att man bygger bort Arosparken och använder pengarna från exploateringen till att utveckla Ekebydalen.

En slutsats som vi kommit fram till i examensarbetet är att det blir lättare att synliggöra grönytornas olika funktioner allteftersom begreppet ekosystemtjänster och dess innebörd blir mer känt. Svårigheten ligger dock fortfarande hur ekosystemtjänster, om än synliggjorda, kan tävla med siffror. Hur mycket är en grönkil värd och vad kan miljökonsekvenserna av exploatering på bevarandevärda grönytor kosta samhället i längden?

Uppsalas målsättning är som sagt 3000 nya bostäder per år i täta urbana miljöer med fokus för förtätning inom 4 km från stadskärnan (Uppsala kommun 2016 s.2). Vad innebär detta på sikt för de urbana ekosystemtjänster som främjar hälsa, frisk luft och biologisk mångfald i staden? Samtidigt ska kommunen utveckla ekologiska spridningsvägar och reservera plats för grönområden för att möta framtida behov när staden växer (2016 s.121). En av våra slutsatser är att man verkligen kommer att behöva ta fram och använda kunskapsunderlag och analyser av ekosystemtjänster för att Uppsalas kvalitéer inte ska gå förlorade i och med den nya förtätningsvägen. Det positiva är att Uppsala Kommun har konstaterat samma sak (2016 s.121), vilket ger hopp om att ekosystemtjänster kan få ett större utrymme i planeringsprocessen i framtiden.

Strategin att max 4 km från centrum hitta utrymme för 3 000 nya bostäder varje år och 60 000 bostäder tills år 2050 innebär en stor press. Det finns starka krafter som arbetar för snabbare plan- och byggprocesser. Det finns också en tro på att medborgardialog fördröjer stadsbyggnadsprocessen, dessutom verkar det inte som att det tillsätts resurser för att arbeta med underifrånperspektivet. Här ligger ett

stort demokratiskt problem. Att man inte vill oroa medborgare i kombination med dåliga erfarenheter av dialog och brist på resurser har framkommit som svar på varför kommunen inte vill informera om planer som ännu inte är politiskt förankrade, innan de kommer ut på samråd. Det innebär att det ligger mycket arbete bakom de handlingar som faktiskt kommer ut på samråd, kostsamt arbete som skulle innebära pengar i sjön om bygget inte blir av. Om Uppsala kommun menar allvar med att bli en föregångare som ansvarsfull samhällsbyggare vilket är ambitionen enligt översiktsplanen, så tror vi att det krävs en reformerad planprocess där man tillsätter resurser för verklig delaktighet i rätt skeden. Genom att utnyttja medborgarnas platskunskap kan vi tidigt identifiera förutsättningar och potential, och undvika framtida problem med långa, kostsamma processer i fel riktning som följd av dåligt förankrade beslut.

AVSLUTNING

För oss som blivande landskapsarkitekter har examensarbetet varit det mest givande och intressanta projekt vi genomfört. Vår dröm är en stadsbyggnadsprocess där delaktighet och ekosystemtjänster är grundpelare. Efter att ha genomfört det här examensarbetet vet vi inte bara att det är möjligt, utan också att det är en förutsättning för en hållbar stadsutveckling. Om delaktighet och ekosystemtjänster fick utgöra ramarna för stadsutvecklingen och var det är mer eller mindre lämpligt att exploatera, så tror vi att risken för överklaganden av detaljplaner skulle minska samtidigt som det ömsesidiga förtroendet mellan kommun och medborgare samt lokalsamhällets hållbarhet skulle öka.

Arbetsprocessen har genomsyrats av insikter, kunskaper, erfarenheter och svar, men processen har också väckt nya frågor. Sammanfattningsvis kan vi konstatera att följande ämnen och frågeställningar skulle vara intressanta att gå vidare med för att ytterligare utforska utmaningarna för hållbara städer.

Förslag till vidare studier

- » Kan definitioner säkerställa innebörden av begrepp genom att eliminera kryphål? Utredning och definiering av begrepp för att skapa samsyn: Vad betyder grönyta, grönstråk, grönkil, grönområde och grönstruktur?
- » Hur kan man minska glappet mellan översiktsplanering och detaljplanering?
- » Hur fungerar behovsbedömningen för om man behöver göra en miljökonsekvensbeskrivning eller inte? Hur fungerar miljökonsekvensbeskrivningar som verktyg för att synliggöra ekosystemtjänster i stadsbyggnadsprocessen?
- » Vad innebär rollen som tjänsteman? En utredning om makt, ansvar, begränsningar och möjligheter.
- » Hur kan man säkerställa verkligt medborgarinflytande i rätt skede av planprocessen? Vad säger PBL och vilka riktningar finns i debatten?
- » Stadsbyggandets motsatta riktningar - strävan efter ökad delaktighet för hållbarhet möter strävan efter minskat medborgarinflytande för snabbare planprocesser.
- » Vem bekostar detaljplanen och vad innebär det för stadsbyggandet?
- » Försäljning av kommunal mark - orsak och verkan för stadsutvecklingen.
- » Hur påverkas landsbygden av de stora städernas snabba tillväxt?
- » Gestaltning av Ekebydalen som landskapspark med detta examensarbete som kunskapsunderlag.

KÄLLHÄNVISNING

SKRIFTLIGA KÄLLOR

Andersson, T. (2015) Sju reflektioner om förtätning. *Gröna Fakta* 2/2015. ISSN 0284-9798. Stockholm: Tidningen Utemiljö

Andersson T., Jonstoj T. and Lundquist K. (Red.). (2000). *Svensk trädgårdskonst under fyra hundra år*. Stockholm: Byggförlaget

Bee Urban (u.å). *Några växter som bin gillar*. <http://www.beeurban.se/vaxter-som-bin-och-humlor-gillar/> [2016-04-14]

Bengtsson, J (2014). *Ekologisk odling gynnar biologisk mångfald*. <http://www.slu.se/sv/centrumbildningar-och-projekt/epok-centrum-for-ekologisk-produktion-och-konsumtion/nyheter/2014/2/ekologisk-odling-gynnar-biologisk-mangfald/>[2016-04-12]

Berg, P. (2015). Fungerande täthet i framtidens städer. *Gröna Fakta* 2/2015. ISSN 0284-9798. Stockholm: Tidningen Utemiljö

Boverket (2016). *Vägledning om medborgardialog i fysisk planering* (SBN 978-91-620-6690-1). Stockholm: Boverket

C/o city (2014). *Ekosystemtjänster i stadsplanering - En vägledning*. Stockholm och Malmö: C/o city

Calluna (2015). *Ekologiska landskapssamband för fem habitat i och kring Uppsala stad*. Kunskapsunderlag för fysisk planering. Stockholm: Calluna AB

Castell, P (2013). *Stegen och trappan – olika syn på deltagande*. <http://www.mellanplats.se/bok/del-2-dialog-i-tiden/stegen-och-trappan-olika-syn-pa-deltagande/> [2016-05-09]

Dahlström, F. (2016). Gift spåras i lekplatser och odlingslotter. *Upsala nya tidning*, 31 mars

Gustafsson, M (2016). *Hela nya staden, inte bara bostäder* <http://hallbarstad.se/arkdes-blog/hela-nya-staden-inte-bara-bostader/> [2016-05-09]

Koffman, A (2015). *Ekologiska landskapssamband för fem habitat i och kring Uppsala stad*. Kunskapsunderlag för fysisk planering. Stockholm: Calluna AB

Kommunledningskontoret (2014) *Tjänsteskrivelse. Markanvisning för bostäder inom delar av fastigheterna Eriksberg 1:27, Flogsta 11:14 och Kåbo 1:1 till JM AB och Uppsalahem AB*. (KSN-2014-1479). Uppsala: Kommunledningskontoret

Kroon, V. (2011). *Exploatering av Hammarparken: konsekvenser och åtgärdsförslag med avseende på områdets groddjur*. Uppsala: Uppsala kommun

MexU (2014) *Markanvisningsavtal, JM & Uppsalahem*. Sammanträdesprotokoll från 2014-12-02. Uppsala: Mark och exploateringsutskottet

Nationalencyklopedin (2016). *Grönområde*. <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/grönområde> [2016-06-06]

Naturvårdsverket (2007). *God ljudmiljö*. Stockholm: Naturvårdsverket

Naturvårdsverket (2011). *Förslag till plan för att skapa och behålla en grön infrastruktur*. [http://www.naturvardsverket.se/upload/20-omnaturvardsverket/yttranden/2011/Gr%C3%B6n%20infrastruktur/Slutlig%20rapport%20RU%20GI%20%20\(2\)1.pdf](http://www.naturvardsverket.se/upload/20-omnaturvardsverket/yttranden/2011/Gr%C3%B6n%20infrastruktur/Slutlig%20rapport%20RU%20GI%20%20(2)1.pdf) [2016-05-11]

Naturvårdsverket (2015a). *Guide för värdering av ekosystemtjänster*. Stockholm: Naturvårdsverket

Naturvårdsverket (2015b). *Når vi Uppsala läns miljömål?* <http://www.miljomal.se/sv/Miljomalen/Regionala/Regionalt/?l=3&t=Lan&eqo=2> [2016-04-12]

Norén, Y. (2014). *White bakom vägledning om ekosystemtjänster i stadsplanering*. <http://www.white.se/white-bakom-vagledning-om-ekosystemtjanster-i-stadsplanering/> [2016.06.01]

Pacione (2009). *Urban geography: a global perspective*. 3. ed. London: Routledge

PBN (2012). *Planbesked*. (Diariennr: 2012/20241-1). Uppsala kommun: Plan och byggnadsnämnden.

Plan- och byggnadsnämnden (2015). *Planprogram för Eriksberg*. (2015-000015). Uppsala: Uppsala kommun

RUFS (2010). *Gröna kilar*. <http://rufs.se/sakomraden/gronstruktur/grona-kilar/>

Statistiska centralbyrån (2010). Grönytor i och omkring tätorter. http://www.scb.se/Pages/PressRelease____303645.aspx [2016-06-06]

Statistiska centralbyrån (2015). *Grönytor och grönområden i tätorter 2010*. Statistiskt meddelande MI 12 SM 1501. Statistiska centralbyrån.

Skagegård, E (2012) *Ekebyborna har nära till naturen*. <http://www.unt.se/uppland/upsala/ekebyborna-har-nara-till-naturen-1792853.aspx> [2016-04-12]

Stähle, A. (2015) Nyckeln till bra förtätning. *Gröna Fakta* 2/2015. ISSN 0284-9798. Stockholm: Tidningen Utemiljö

Stadsbyggnadsförvaltningen (2014). *Underlag till arbetet med Översiktsplan för Uppsala kommun. Underlagsrapport: Trafikanalyser för Uppsala 2050*. (KSN-2014-132). Uppsala: Uppsala kommun

Stockholms och Uppsala läns luftvårdsförbund (2004). *Bensenkarta för Uppsala kommun 2003*. Stockholm/Uppsala: Stockholms och Uppsala läns luftvårdsförbund

Stockholms och Uppsala läns luftvårdsförbund (2007). *NO2-karta för Uppsala kommun år 2006*. Stockholm/Uppsala: Stockholms och Uppsala läns luftvårdsförbund

Stockholms och Uppsala läns luftvårdsförbund (2008). PM10-karta för Uppsala kommun 2008. Stockholm/Uppsala: Stockholms och Uppsala läns luftvårdsförbund

Stockholms och Uppsala läns luftvårdsförbund (2009). *Bens(a)pyren-karta för Uppsala år 2009*. Stockholm/Uppsala: Stockholms och Uppsala läns luftvårdsförbund

Stockholms och Uppsala läns luftvårdsförbund (2009). *PM2,5-karta för Uppsala kommun 2010*. Stockholm/Uppsala: Stockholms och Uppsala läns luftvårdsförbund

Stockholms och Uppsala läns luftvårdsförbund (2015). *Luftkvalitet inom Östra Sveriges luftvårdsförbund år 2014*. (2015:1). Stockholm: Östra Sveriges Luftvårdsförbund
Tankesmedjan Grön Stad (2016). *Politiker, tjänsteman, forskare och intresserad av Uppsalas grönytor? Delta i dialogen kring grönsstrukturplan*. <https://tankesmedjagronstad.wordpress.com/2016/04/02/135/> [2016-06-05]

Tillväxt- och regionplaneförvaltningen (u.å). *Gröna kilar och stränder under påverkan*. <http://www.trf.sll.se/rufs2010/antagna-planen/Strategierna/Vidareutveckla-en-flerkarnig-och-tat-region/Vidareutveckla-en-flerkarnig-och-tat-region/Regionforstoring-och-mindre-spridning-av-bebyggelsen/Grona-kilar-och-strander-under-paverkan/> [2016-04-12]

Tillväxtanalys (2010). *Städer och tillväxt - Vad säger forskningen?* <https://www.tillvaxtanalys.se/publikationer/pm/pm/2010-10-12-stader-och-tillvaxt-----vad-sager-forskningen.html> [2016-05-12]

Trillium (2016). Fjärilar, humlor & bin. <http://www.trillium.se/fjarilar-humlor-bin/> [2016-04-14]

Uppsala kommun (2010a). [http://kartan.upsala.se/Ekologiska och landskapsmässiga värden](http://kartan.upsala.se/Ekologiska-och-landskapsmassiga-varden) [2016-04-07]

Uppsala kommun (2010b) Naturvårdsinventering. <http://kartan.upsala.se/cbkort?&profile=allman> [2016-04-07]

Uppsala kommun(2010c) Översiktsplan/Ekologiska och landskapsmässiga värden [2016-04-07]
Uppsala kommun (2010d). *Grönstruktur inom stadsväven. Plankarta 1f*. [http://kartan.upsala.se/Översiktsplan 2010/Grönstruktur inom stadsväven](http://kartan.upsala.se/Översiktsplan-2010/Grönstruktur-inom-stadsväven). [2016-04-15]

Uppsala kommun (2010e). *Naturvård och friluftsliv. Plankarta 1e*. [http://kartan.upsala.se/Översiktsplan 2010/Naturvård och friluftsliv](http://kartan.upsala.se/Översiktsplan-2010/Naturvård-och-friluftsliv). [2016-04-15]

Uppsala kommun (2010f). *Skolornas närmatur enligt en inventering från 1989*. [http://kartan.upsala.se/Översiktsplan 2010/Tätortsnära friluftsmark och närmatur till skolor](http://kartan.upsala.se/Översiktsplan-2010/Tätortsnära-friluftsmark-och-närmatur-till-skolor) [2016-04-15]

Uppsala kommun (2010g). *Översiktsplan 2010, sammanfattning*. Uppsala: Uppsala kommun

Uppsala kommun (2010h). *Vision Uppsala 2030*. http://oversiktsplan.se/upsala/vision-upsala-2030__54 [2016-05-23]

Uppsala kommun (2010i) Regionala samband. [http://oversiktsplan.se/planeringsforutsattningar/regionala-samband__56 datum](http://oversiktsplan.se/planeringsforutsattningar/regionala-samband__56-datum) [2016-05-27]

Uppsala kommun (2011). *Bulleranalys för vägar*. [http://kartan.upsala.se/Fysisk planering/Buller 2011 vägar](http://kartan.upsala.se/Fysisk-planering/Buller-2011-vagar) [2016-04-07]

Uppsala kommun (2012). Plankarta 2 Värdefull närnatur och stråk. Uppsala: Uppsala kommun

Uppsala kommun (2015). *Förslag till ny översiktsplan tar fasta på Uppsala som Sveriges fjärde storstad*. <https://www.uppsala.se/organisation-och-styrning/nyheter-och-pessmeddelanden/forslag-till-ny-oversiktsplan-tar-fasta-pa-uppsala-som-sveriges-fjarde-storstad/> [2016-05-27]

Uppsala kommun (2015). The fast-growing city. <http://international.uppsala.se/content/the-fast-growing-city/> [2016-05-31]

Uppsala kommun (2016a). *Förslag till ny översiktsplan. Utställningshandling. Del A Huvudhandling*. Uppsala: Uppsala kommun

Uppsala Kommun (2016b). *Pågående och kommande planarbeten*. <http://bygg.uppsala.se/planerade-omraden/eriksberg/pagaende-och-kommande-planarbeten/> [2016-05-23]

Uppsala Naturbete (u.å). *Vad är naturbeteskött?* <http://www.uppsalanaturbete.Ucom/#!naturbeteskt/cbb> [2016-04-07]
Urban utveckling (2016). Gåtur. <http://www.urbanutveckling.se/ordlista/ghi/gatur> [2016-06-07]

Weber-Qvarfort, T. (2011). *Lertäkter i Uppsala: Inventering och föroreningssituation Version 2.0*. Uppsala: Västerbergslagens utbildningscentrum

WSP (2016). *Dagvattenutredning. Planprogram för Eriksberg och Ekebydalen*. Uppsala: Uppsala kommun

WWF (2012). *Fem utmaningar för hållbara städer. Edition 1*. Stockholm: Världsnaturfonden

MUNTliga KÄLLOR

Berndt Englund representant från karlsrogrategruppen, muntlig intervju den 14 mars 2016.

Eleonore Albenius landskapsarkitekt, muntlig intervju den 28 januari 2016.

Gustav Ahlford ungdomsfotbollsledare, muntlig intervju den 8 april 2016.

Henrik Ljungman landskapsarkitekt, muntlig intervju den 28 januari 2016.

Ingemar Carlsson stadsträdgårdsmästare, muntlig intervju den 28 januari 2016.

Mia Agvald-Jägborn tjänsteman på stadsbyggnadsförvaltningen, muntlig intervju den 28 januari 2016.

Per G. Berg professor i Landskapsarkitektur, muntlig intervju den 11 mars 2016.
Stig Larsson tjänsteman på idrott- och fritidsnämnden, muntlig intervju den 28 januari 2016.

Vilhelm Nilsson bonde, muntlig intervju 12 mars 2016.

KARTOR

Bakgrundsbild till kartor:
Bilder©2016 CNES/Astrium, kartdata©2016 Google

Lantmäteriverket (2004). *Lantmäteriets terrängkarta*. 25N SV, Haparanda SV [Kartografiskt material] : traktens karta med hus, småvägar och stigar. 5. uppl. 1:50000. Gävle: Lantmäteriet.

BILDKÄLLOR:

Samtliga foton utan numrering är privata foton tagna av författarna.

Bild 1: Foto: Gunnar Britse/Per G Berg
Bild 2: *Flygtrafik, AB / Upplandsmuseet 1947*
Bild 3: *Sundgren, Gunnar (1940-04-09)/ Upplandsmuseet,*
Bild 4: *Eniro/historiska flygfoton*© Lantmäteriet i2014/764
Bild 5: *Markus Löfgren, 2010*
Bild 6: *Bilder©2016 CNES Astrium,kartdata©2016 Google*
Bild 7: Foto: Anders Lindholm, från år 2004
Bild 8: Foto: Markus Löfgren 2010
Bild 9: Foto: Vilhem Nilsson, privat foto

IKONER:

Med tillstånd av Åsa Keane, miljöspecialist på White C/o city (2014). *Ekosystemtjänster i stadsplanering - En vägledning*. Stockholm och Malmö: C/o city